

România literară

36

8 septembrie 2006 (Anul XXXIX)

Născut în anul 1916 la naș. <u>Iuliu</u> ziua 29	
În comuna <u>București</u> raionul <u>...</u>	
regiunea <u>București</u> județul <u>Dacă</u>	
și al <u>București</u> domiciliat în comuna <u>...</u>	
raionul <u>T. Vladimirescu</u> strada <u>Ion Ghica</u> nr. <u>3</u>	
Ocupația sa: la data arestării <u>funcționar public</u>	
Ultimul loc de muncă <u>...</u>	
Arestat definitiv: la data arestării <u>...</u>	
Ocupația sa: în prezent <u>...</u>	Domiciliul <u>...</u>
Averea sa: în prezent <u>...</u>	
Ocupația partenerului: în prezent <u>...</u>	Domiciliul <u>...</u>
Averea partenerului: în prezent <u>...</u>	
Originea socială <u>MIC. burgheză</u> studiul <u>Doctor în drept</u>	
Cetățenia <u>Română</u> Naționalitatea <u>Română</u> Dacă posedă Pașaport <u>...</u>	
Starea civilă: <u>casătorit</u> Numele soției <u>...</u>	
Serviciul militar: <u>...</u> gradul, unitatea cărui aparține <u>...</u>	
Apartenența politică: în prezent <u>...</u>	
Semnamente: Tătuia <u>...</u> m. Franța <u>...</u> Nasul <u>...</u>	
Starea sănătății: <u>T.B.C. interstadiu</u>	
Artașul de muncă: <u>...</u>	
Arrestat în ziua de <u>...</u> pe baza mandatului de arestare nr. <u>...</u>	
Descrierea pe scurt a faptului: <u>...</u>	
Alte destineri: Internat după în ziua de <u>...</u> pe baza adresei nr. <u>...</u>	
Transferat pentru: <u>...</u>	
Evadat la: <u>...</u>	
Prezent pentru cercetări: <u>...</u>	
Reprins: Liberat la <u>...</u>	
Decesat la: <u>...</u>	

Tabletă de Nicolae Manolescu

Scriitorii și securitatea

Întâlnirea din Sala Oglinzilor, de la sediul UR, de miercuri 30 august, consacrată raporturilor dintre scriitori și securitate, i-a dezamăgit pe cei care se așteptau la dezvoltări senzaționale. Am organizat-o, E. Simion și cu mine, tocmai pentru a protesta contra caracterului senzațional pe care, în bună parte din cauza presei, l-a luat în ultima vreme desecretizarea dosarelor. Mi s-a părut util să fac auzit glasul breslei într-o problemă importantă pentru noi toți. Am promis, de altfel, când am preluat mandatul de președinte, să implic UR în acțiunile societății civile. Opiniile exprimate cu ocazia dezbaterii au fost, firește, cât se poate de diverse. Nu ne vom opri aici. Vom relua dezbaterile cât de curând, în așa fel încât să-și poată spune părerea cât mai mulți scriitori. Nu mă pot pronunța de pe acum în privința concluziilor. Ceea ce veți citi mai jos sînt doar premisele de la care eu însumi am pornit în dezbaterile dosariadei.

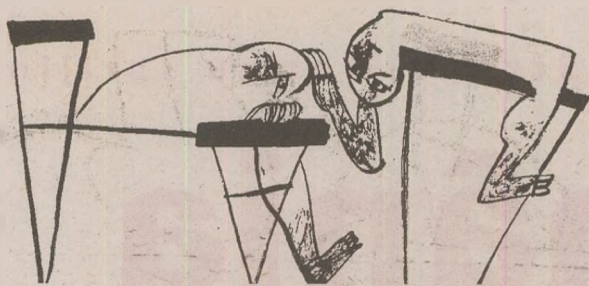
Cred că desecretizarea dosarelor era necesară. Mai cred și că secretizarea lor, cu ani în urmă, va trebui explicată de către cei care au hotărît-o, dacă dorim o deplină clarificare. Consider că s-a început cu stîngul. O dată, fiindcă nu poate fi vorba de a supune desecretizării categorii (politicieni, preoți, sportivi, scriitori etc.), ci persoane, și anume pe acelea care ocupă funcții publice, fie politice, fie administrative, fie spirituale, nicidecum, la grămadă, pe toți cei care aparțin unei clase socio-profesionale. Ar fi la fel de absurd să cerem dosarele tuturor celor aproape 2500 de membri ai UR, ca și a le cere pe ale tuturor preoților, dascălilor ș.a.m.d. A doua oară, fiindcă dosariada a început cu informatorii, nu cu ofițerii de securitate și cu nomenclaturiștii. Informatorii au fost, cei mai mulți, victime. Puțini dintre ei s-au dovedit și călăi. Adevărații călăi au fost liderii PCR care au ordonat și ofițerii de securitate care au executat. Cu ei trebuia să dezbateze dosariada, nu cu aceia pe care liderii de partid și ofițerii de securitate i-au folosit în atingerea scopurilor lor represive. Aceasta nu înseamnă că, indiferent de forma ei, colaborarea poate fi justificată. Ea trebuie doar pusă la locul ei. Și mai trebuie îndepărtată ideea că securitatea s-a bazat, în represiunea ei, în primul și în ultimul rînd, pe colaboratori. A avut alte mijloace mai eficiente. Colaboratorii au fost niște Acari Păun, legați în lanțurile compromisului, prin înfricoșare ori prin șantaj.

Revenind la scriitori. Din *Cartea Albă a Securității* (1969-1989) rezultă că ei n-au fost nici mai vînați, nici mai cruțați decît alții de către securitate. Nu știm cîți informatori a dat UR în cele patru decenii de existență a odioasei instituții. Știm în schimb că nouă disidenți din zece au fost membri ai UR. Și mai știm că, între 1968 și 1989, Consiliul Uniunii Scriitorilor, ale cărui întîlniri se desfășurau în aceeași Sală a Oglinzilor din sediul aflat în Casa Monteoru, pe Calea Victoriei 115, a reprezentat cel mai important forum național de contestație politică, socială și morală din țară. N-am idee de cîți scriitori-colaboratori au existat raportați la scriitorii-contestatari. Dar am văzut în aceeași *Carte Albă* că printre cei mai hăituiți de securitate dintre scriitori s-au numărat unii dovedii apoi a fi fost colaboratori. Un caz uluitor: Șt. Aug. Doinaș. Înainte de a arunca piatra contra tuturor ar trebui să înțelegem ce s-a întîmplat cu fiecare dintre noi. ■

Scriitori în arhivele CNSAS

N. Steinhardt,
„un element
dușmănos
al regimului
democrat-popular”

paginile 16-17

sumar

Epoca delatorilor de Gh. Ceaușescu - p. 3

CONTRAFORT de Mircea Mihăieș - p. 4
Arhivă, arhivioară...

LECTURI LA ZI de Tudorel Urian - p. 5
La vie en prose

Gabriel Ștrempel la 80 de ani de Teodor Vârgolici - p. 6

LECTURI LA ZI de Cosmin Ciotloș - p. 7
Contemporanul nostru?

Poeme de Letiția Ilea - p. 8

PLECÎND DE LA CĂRȚI de Mihai Zamfir - p. 9
Tristețe, multă tristețe (I)

CERȘETORUL DE CAFEA de Emil Brumaru - p. 9

CARTEA ROMÂNEASCĂ de Daniel Cristea-Enache - p. 11
Lucruri personale

SEMN DE CARTE de Gheorghe Grigurcu - p. 12
Recitindu-l pe Ion Caraion

CRITICĂ LITERARĂ de Ion Simuț - p. 13
Oglinzile deformatoare

PREPELEAC de Constantin Țoiu - p. 14

PĂCATELE LIMBII de Rodica Zafiu - p. 14

CRONICA IDEILOR de Sorin Lavric - p. 15
Cearta universaliilor

SCRITORII ÎN ARHIVELE C.N.S.A.S.
N. Steinhardt - deținutul nr. 13/1960
„Un element dușmănos al regimului democrat-popular”
de Ioana Diaconescu - pp. 16-17

Darie Novăceanu – Amintirile unui ambasador - pp. 18-19

Eterna și fascinantă Românie de Marina Constantinescu - p. 20

CRONICA PESIMISTEI de Ioana Pârvolescu - p. 21
Minunata lume nouă...

Muzee, catedrale de Liviu Dănceanu - p. 22

O poveste cu clopote de Dan Dediu - p. 23

CRONICA PLASTICĂ de Pavel Țușară - p. 24
Brezianu și Brâncuși

CRONICA TRADUCERILOR
Un pre-rafaelit postmodern de Codrin Liviu Cuțitaru - p. 25

ANUL FRANCOFONIEI - pp. 26-27
Relații culturale în timp de război de Dumitru Hîncu

Reginele de Normand Chaurrette
Prezentare și traducere de Horia Gârbea - p. 28

MERIDIANE - p. 29

POST-RESTANT de Constanța Buzea - p. 30

PRIN ANTICARIATE de Simona Vasilache - p. 30
Carte pentru niciodată

LA MICROSCOP de Cristian Teodorescu - p. 31

CRONICA TV de Dumitru Hurubă - p. 31

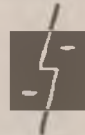
OCHIUL MAGIC - p. 32

România literară®

Director :

NICOLAE MANOLESCU

Revistă editată
cu sprijinul
**Fundației
ANONIMUL**

Redacția:

GABRIEL DIMISIANU - director-adjunct

ALEX. ȘTEFĂNESCU - redactor-șef

OANA MATEI - secretar general de redacție

**ADRIANA BITTEL, CONSTANȚA BUZEA,
MARINA CONSTANTINESCU, MIHAI MINCULESCU**

Redactori asociați: **IOANA PÂRVULESCU,
CRISTIAN TEODORESCU**

Corectură:

CONSTANȚA BUZEA (pag. 15, 16, 17, 18, 19, 28, 30, 31)

SIMONA GALAȚCHI (pag. 3, 4, 5, 7, 8, 10, 26, 27)

ECATERINA IONESCU (pag. 1, 6, 9, 14, 20, 22, 24, 32)

NINA PRUTEANU (pag. 2, 11, 12, 13, 21, 23, 25, 29).

Grafica: **MIHAELA ȘCHIOPU.**

Fotoreporter: **ION CUCU**

Tema numărului: *Luminița mon amour* (lui Cezar Paul Bădescu)

Tehnoredactare computerizată:

IONELA STANCIU, OANA MATEI, VALENTINA VLĂDAN

Introducere texte: **GEORGETA GHEORGHIU**

Correspondenți din străinătate: **RODICA BINDER** (Germania),
GABRIELA MELINESCU (Suedia), **LIBUȘE VALENTOVĂ**
(Cehia)

Redacția: Fundația **România literară**, Calea Victoriei 133,
sector 1, cod 010071, București.

Secretariat: **SOFIA VLĂDAN, CORNELIU IONESCU,
MIRONA LAUDĂ, GHEORGHE VLĂDAN**

Cont în lei: BRD-GSG agenția Șincai,
RO91BRDE441SV59488894410. Cont în valută: BRD-GSG
Agenția Șincai RO87BRD441SV59488974410 (USD),
RO37BRDE441SV59489004410 (EUR)

e-mail: romlit@romlit.ro; romania_literara@yahoo.com
http://www.romlit.ro; tel.: 021. 212.79.86; fax: 021.212.79.81
Imprimat la **S.C. ANA-MARIA PRESS**

Revista **România literară** este editată de Fundația **România literară** cu sprijin de la Fundația „Anonimul”, Uniunea Scriitorilor din România, Ministerul Culturii și Cultelor. Sponsorizare de la Banca Română de Dezvoltare – Groupe Société Générale

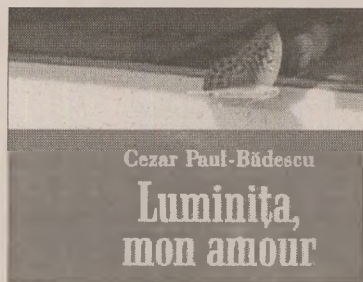
Revista **România literară** este editată de SC Satiricon SRL, sub licență. S.C. Satiricon SRL, str. Școala Floreasca nr. 3 sect. 1 București. Tel. 231.35.00, Fax. 230.51.07, E-mail: office@satiricon.ro

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

România literară este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), asociație cu statut juridic, recunoscută de către Ministerul Culturii și Cultelor.

ISSN 1220-6318

Pierre Abélard

COMENTARIILE LA PORFIR

Ediție bilingvă

actualitatea

Epoca delatorilor

istoricul francez Jaques Bainville citează următoarea definiție pe care un poet spaniol, Magi Morero i Galicia, o dă utopiei: „Tot ce n-a avut loc în istoria poporului roman”. De aceea Bainville consideră că o bună cunoaștere a istoriei romane este de mare folos oamenilor politici.

Cetatea eternă a experimentat toate formele constituționale pe care le cunoaștem și oferă toată gama de reacții umane, atât individuale, cât și ale masei în fața provocărilor, spre a utiliza un termen la modă, politice; studiind-o, asistăm la crize majore mai bine sau mai puțin bine „gestionate” – folosesc acest termen din domeniul contabilității tot spre a fi în pas cu moda –, idei și atitudini morale rămase proverbiale peste secole și milenii, decăderi și lipsă de ținută în aceeași măsură. Regăsim în istoria Romei situații și instituții pe care le credem invenții ale epocii moderne; cercetarea realităților romane ne-ar fi putut scuti de multe tragedii dacă am ști să învățăm din experiența trecutului – „vrei viitorul a-l cunoaște te întoarce spre trecut”, spune aforistic Eminescu.

Aflată în timpul revoluției franceze, așteptându-și execuția, în închisoarea de la Sainte Pelagie, Madame Roland notează: „m-a cuprins pentru Tacit un soi de pasiune; îl recitesc pentru a patra oară în viața mea cu un ochi nou. Am să-l învăț pe dinafară. ... Ai crede că trăim în vremea lui Tiberius; ca și atunci e vremea delatorilor”. Delatorii au fost de când există omenirea. Dar una este utilizarea acestei practici imorale și inacceptabile din inițiativă individuală, spre a fi pe placul șefilor, și alta transformarea ei în politică de stat. Odată cu instaurarea puterii personale la Roma în chip fatal mulți dintre împărați au fost tentați să abuzeze de puterea cu care erau investiți, să încalce pactul constituțional instaurat de Augustus și să „implementeze” pe malurile Tiburului sistemul despotismului oriental. Numele unui Tiberius, Caligula, Nero, Domițian,

spre a mă limita la primul secol al erei creștine, au rămas până astăzi prototipuri ale tiraniei. Tiranii trebuia să-și asigure stăpânirea în chip instituțional. Pentru paza împăratului au fost înființate chortele pretoriene, adică trupele sale de securitate, unități militare privilegiate, staționate în apropierea Romei, comandate de doi prefecti, spre a respecta principiul roman al colegialității (au fost însă momente când a existat un singur prefect). Prefecții nu erau simpli ofițeri, ci persoane cu putere și influență politică. În două rânduri, mai întâi în vremea lui Tiberius, prefectul Seianus, apoi, după moartea lui Nero, prefectul Nymphidius Sabinus – acesta l-a trădat pe ultimul iulio-claudin provocând prăbușirea sa – au încercat chiar să pună mâna pe puterea supremă. În timpul lui Nero a fost descoperită o foarte gravă conjurație împotriva împăratului. Prefectul Faenius Rufus a fost însărcinat cu ancheta. Cohortele pretoriene aveau misiunea de a-l apăra pe împărat de posibile atentate și rebeliuni îndreptate împotriva persoanei sale.

Pe lângă aceasta se instituționalizează categoria delatorilor. Aceștia pătrundeau în viața intimă a potențialilor adversari ai împăratului spionându-i în fel și chip: cum posibilitățile tehnice nu le permiteau să instaleze microfoane în casele acestora, ei nu ezitau să perforeze tavanul camerelor spre a introduce tuburi cu ajutorul cărora să poată asculta ce se discută în încăpere. Alții citeau operele literare, pentru a

vedea dacă nu cumva printre rânduri nu se strecoară afirmații „dușmănoase”. În vremea împăratului Tiberius, istoricul Cremutius Cordus a scris o istorie a războaielor civile romane. S-au găsit doi clienți ai prefectului cohortelor pretoriene care să-l acuze public pe istoric pentru faptul că i-a numit pe Cassius și Brutus, asasinii lui Iulius Caesar, drept „ultimii romani adevărați”. Zadarnic a invocat Cremutius Cordus atitudinea adoptată de Augustus față de scriitori, zadarnic a argumentat că Brutus și Cassius, morți de multă vreme, nu pot constitui un pericol politic, e a trebuit să prevină prin sinucidere o condamnare iminentă. Tot sub Tiberius un poet a fost pedepsit, deoarece delatorii au considerat că acesta, ponegrindu-l într-o tragedie pe legendarul rege grec Agamemnon, îl vizase în realitate pe Tiberius. Evident delatorii erau răsplățiți regește pentru serviciile pe care le aduceau împăratului. Și chiar și atunci când delațiunile se dovedeau a fi întru totul false, „turnătorii” nu aveau de suferit nicio consecință. Tiberius a justificat în următorii termeni imunitatea de care trebuie să se bucure delatorii: „e preferabil să distrugi legile decât să-i îndepărtezi pe paznicii lor”. Constatând toate acestea, Tacitus conchide cu amarăciune „astfel delatorii, această categorie inventată spre dezastrul statului, care n-a putut fi stăpânită nici prin pedepse, a fost încurajată prin răsplăți”.

Delațiunea și delatorii sunt o realitate a imperiului care-și atinge un punct culminant în timpul domniei lui Nero. Aspirând către tipul de monarhie specific Orientului, disprețuind tradiția și spiritul roman autentic pe care voia să-l abolească, dorind strămutarea capitalei imperiului la Alexandria, împăratul artist s-a sprijinit în special pe această categorie în batalia pe care o ducea împotriva partizanilor constituției augustane.

(continuare în pag. 10)

Gheorghe CEAUȘESCU

Luați o gură de cultură

În ce se scrie-n lumea asta pe partea de gastronomie a minții v-am gătit un "concentrat de cultură", un extract de cea mai bună gândire și cel mai ales umor, pentru a vă ferici călevo ceasuri în săptămână: "Aspirina", "Plai cu bol", "Dilema veche", "Dilemateca" și "România literară". Poftă bună să aveți, că masa ce-o alegeți va poate aduce chiar mai mult decât credeți; de vă e pe plac să vă abonați la una dintre aceste bucate fine pentru rațiune, puteți fi câștigați prin tragere la sorți cu premii bogate, cum ar fi:

Premiul cel mai mare: un Volvo S40 cu 10 CD-uri audiobook
www.volvocars.ro

Premiul cel mare: 10 valize cu cărți, fiecare în valoare de 590 RON

Premiul mare: 100 de premii contravaloarea abonamentului

Perioada promoției: 1 august 2006 - 3 noiembrie 2006
Valoarea totală a premiilor: 80.780 RON.
Regulamentul poate fi consultat gratuit la sediul nostru (Str. Școlii Floricea 3, sector 1, București) și pe site-urile www.dilemateca.ro și www.plaicubol.ro.

TALON de ABONAMENT

- 3 luni - 23RON (12 numere ale revistei)
- 6 luni - 46RON (24 numere ale revistei)
- 1 an - 90RON (50 numere ale revistei)

NUME* _____
PRENUME* _____
ADRESĂ* _____
TEL.* _____ E-mail _____

Prezenta constituie consimțământul meu expres și neechivoc privind preluarea datelor cu caracter personal cuprinse în acest talon.
*Rubrici obligatorii.

Semnătură*

TALON de ABONAMENT

- 3 luni - 29RON (12 numere ale revistei)
- 6 luni - 56RON (24 numere ale revistei)
- 1 an - 110RON (50 numere ale revistei)

NUME* _____
PRENUME* _____
ADRESĂ* _____
TEL.* _____ E-mail _____

Prezenta constituie consimțământul meu expres și neechivoc privind preluarea datelor cu caracter personal cuprinse în acest talon.
*Rubrici obligatorii.

Semnătură*

TALON de ABONAMENT

- 3 luni - 16RON (3 numere ale revistei)
- 6 luni - 31RON (6 numere ale revistei)
- 1 an - 61RON (12 numere ale revistei)

NUME* _____
PRENUME* _____
ADRESĂ* _____
TEL.* _____ E-mail _____

Prezenta constituie consimțământul meu expres și neechivoc privind preluarea datelor cu caracter personal cuprinse în acest talon.
*Rubrici obligatorii.

Semnătură*

TALON de ABONAMENT

- 3 luni - 29RON (12 numere ale revistei)
- 6 luni - 57RON (24 numere ale revistei)
- 1 an - 113RON (50 numere ale revistei)

NUME* _____
PRENUME* _____
ADRESĂ* _____
TEL.* _____ E-mail _____

Prezenta constituie consimțământul meu expres și neechivoc privind preluarea datelor cu caracter personal cuprinse în acest talon.
*Rubrici obligatorii.

Semnătură*

Abonează-te la una dintre publicațiile prezentate în taloane și poți câștiga:

- 1 Volvo S40 + 10 CD-uri audiobook
- 10 valize pline cu cărți
- 100 de premii contravaloarea abonamentului

CUM MĂ ABONEZ? Plătește prin mandat postal sau prin bancă contravaloarea oricăruia din abonamentele de mai sus în contul lei RO08 BRDE 4455 V502 3629 4450, deschis la BRD, Sucursala Dohotani București, titular SATIRICON SRL, CUI 18006758.

CUM PARTICIP LA PROMOȚIE? Trimite talonul și dovada plății la CP 68 OP 63 București sau prin fax la 021-230.51.07 sau prin e-mail la abonamente@satiricon.ro și ești înscris în promoție.

S.C. SATIRICON SRL preia datele dvs. cu caracter personal doar cu scopul de a decerna câștigătorii concursului și pentru activități promoționale. Dacă doriți să vă retrageți datele personale, vă rugăm să contactați Serviciul Clienti la numărul de telefon 021-230.51.07 sau să trimiteți o scrisoare la adresa de mai sus. Dacă doriți să vă retrageți datele personale, vă rugăm să contactați Serviciul Clienti la numărul de telefon 021-230.51.07 sau să trimiteți o scrisoare la adresa de mai sus. Dacă doriți să vă retrageți datele personale, vă rugăm să contactați Serviciul Clienti la numărul de telefon 021-230.51.07 sau să trimiteți o scrisoare la adresa de mai sus.

TALON de ABONAMENT

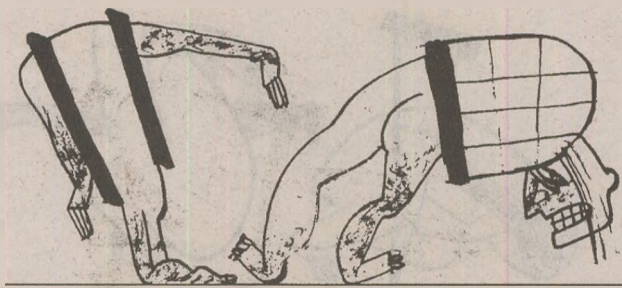
- 3 luni - 29RON (12 numere ale revistei)
- 6 luni - 57RON (24 numere ale revistei)
- 1 an - 113RON (50 numere ale revistei)

NUME* _____
PRENUME* _____
ADRESĂ* _____
TEL.* _____ E-mail _____

Prezenta constituie consimțământul meu expres și neechivoc privind preluarea datelor cu caracter personal cuprinse în acest talon.
*Rubrici obligatorii.

Semnătură*

actualitatea

Mircea Mihăieș

CONTRAFORT

Arhivă, arhivioară...

Nu credeam să mai ajung vreodată să scriu despre Emil Constantinescu. Omul care, între 1996 și 2000 a compromis soarta României, dându-ne legași pesedeilor, iese la atac cu o furie plină de ură. Nu-i scapă nimeni, lui, căruia i-a scăpat totul pe când era șeful suprem al țării: turnători, securiști, comuniști, membri CNSAS, Traian Băsescu. Justițiar de ceasul al treisprezecelea, amestecând argumentele și resentimentele într-un ghiveci jenant, Emil Constantinescu a pornit vânătoarea de țapi ispășitori. De vină pentru neputințele sale din vremea mandatului prezidențial sunt alții. Mereu și mereu alții.

O singură continuitate există în ura sa viscerală: Traian Băsescu. Și acum, când a pus piciorul în prag și a ordonat accesul nelimitat la arhive, și atunci, când încerca trezirea din *dolce far niente*-le unui regim al discreției restaurații, Traian Băsescu a fost oaia neagră a epocii dominate de nulități politice precum Zoe Petre și Dorin Marian. În loc să aplaude faptul că un președinte provenind din același spectru politic face gesturi care lui nu i-au stat în puteri, Emil Constantinescu sare ca ars, compromișând și puținele lucruri bune petrecute sub președinția sa.

Să fie limpede: la mijloc nu e vorba de principii, ci de ură personală. Traian Băsescu i-a creat suficiente probleme ca ministru și primar general al Capitalei pentru ca un om cu vanitatea lui Emil Constantinescu să le poată uita. Dar nu despre asta e vorba. Ne aflăm în situația reflectării unui prezent efervescent în oglinda flască a unui trecut lipsit de demnitate. În fond, și Emil Constantinescu, fostul mărunț secretar de partid, și Traian Băsescu, căpitanul de vas, așadar, „mic nomenclurist”, provin din aceeași lume. Ambii au fost propulsați la putere cam de aceleași forțe politice, fără identitate limpede, dar unite de dorința de a depăși dezastrele iliescianismului.

Diferențele de comportament sunt notabile: în timp ce Emil Constantinescu s-a acomodat fulgerător la noua situație, urmând (ca să folosesc un cuvânt al lui Vladimir Tismăneanu) un proces de „statuificare”, Traian Băsescu chiar a făcut ceea ce a promis într-o campanie electorală de pomină: demantelarea „sistemului ticăloșit”. N-am să mai spun că puterea lui Emil Constantinescu era incomparabil mai mare decât este, astăzi, aceea a lui Traian Băsescu. Alesul CDR-ului moștenise atribuțiile discreționare ale lui Iliescu, pe când actualului președinte i-a rămas doar ce-a vrut Iliescu să-i lase lui Năstase. Ca să nu mai vorbim de faptul că Traian Băsescu nu se sprijină de majoritatea parlamentară confortabilă de care beneficia detractorul său. Ce-i drept, Radu Timofte n-a avut, după 2004, tupeul să meargă în fața parlamentului spre a clama patetic, „aproape în lacrimi”, ca nu cumva să se dea CNSAS-ului arhivele Securității. Un astfel de lucru incredibil l-a făcut, însă, Costin Georgescu, pe vremea domniei lui Emil Întâiul.

Or, cine era Costin Georgescu? Un anonim scos din pălărie și pus în funcție de vehementul protestatar de azi. A-i amenința cu pușcări pe membrii CNSAS că nu și-au făcut datoria și a nu sufla o vorbă despre opoziția sălbatică a omului pe care l-ai pus chiar tu drept cerber al arhivelor nu mai e joc politic. E ticăloșie pură. După cum prea bine se știe, Emil Constantinescu, și nu CNSAS-ul s-a declarat înfrânt de Securitate. Cel puțin Andrei Pleșu, Mircea Dinescu și H.-R. Patapieviți au protestat de zeci și sute de ori (în interviuri, conferințe, articole, emisiuni de televiziune) împotriva blocării sistematice a accesului la arhive. A-i acuza astăzi că n-au deconspirat Securitatea înseamnă a-ți fi ieșit cu totul din minți.

În loc să numească, în ceasul al treisprezecelea, adevărații vinovați, Emil Constantinescu pomește o cruciadă din care va ieși mai jumulit decât în momentul părăsirii Cotroceniului. Ex-președintele uită că principalii opozanți la deconspirarea Securității se aflau chiar în proximitatea sa. Uită că a acceptat să-l aibă drept prim-ministru pe un colaborator al Securității și mai uită de rolul nefast al individului cu numele Onișoru. Adică personajul care a intrat în CNSAS ca un perfect anonim și, în câțiva ani, dintr-un cercetător jerpelit, a ajuns ditamai profesorul universitar și șeful de catedră. Bașca celelalte privilegii materiale, despre care s-a scris la nesfârșit. Astăzi, ca principal vinovat pentru blocarea accesului instituției pe care o conducea la dosare, și ca partener privilegiat al lui Timofte la „secretizări”, Onișoru își ronțăie liniștit grăunțele agonisite în anii de supușenie, complicitate și cinism.

Atacând furibund, Emil Constantinescu speră să facă uitate neputințele și lașitățile propriei activități politice. Ca șef de stat, nu e suficient să spui că Securitatea a fost o instituție criminală, și apoi să te închizi în spatele zidurilor înalte ale Cotrocenilor, cu cheile de la arhive la șold. Declarativismele găunoase nu-și au locul într-o lume a confruntărilor pe viață și pe moarte. Constantinescu ar fi trebuit să facă, în timpul mandatului său, ceea ce-a făcut Traian Băsescu: să oblige deținătorii arhivelor să le pună la dispoziție cercetătorilor de la CNSAS. În loc de asta, am fost bombardat cu obișnuitele gugumării ale „siguranței naționale”, ale pericolelor „destabilizării”, și-ale tuturor bazaconiilor servite la tavă de înșiși securiștii rămași în funcții.

Faptul că principalul sfătuitor al lui Constantinescu, d-na Zoe Petre, iese din amorteala

care-a cuprins-o încă pe vremea când dormita la Cotroceni e un alt semn că vinovații din 1996-2000 au luat-o razna. Astăzi, d-na Petre vorbește despre „dramoleta localului” despre faptul că CNSAS nu a avut (cum nu are nici astăzi) un sediu corespunzător. Să-i reamintești unei persoane care folosește amnezia ca pe-o armă de atac, că există soluția, aflată la mîntea cocoșului, ca arhivele să fie predate CNSAS cu „localuri” cu tot e, desigur, inutil. Nici Emil Constantinescu, nici consilierii săi n-au fost adepți acestei soluții de-o simplitate – după cum s-a văzut – înmărmuritoare. Chiar și acum ca o ultimă șicană a „serviciilor”, dosarele sunt transportate undeva în Câmpia Bărăganului ca să îngreuneze cât se poate de mult accesul la ele.

Dacă-ai fi un reporter de televiziune deștept, aș cere să filmez partea de documente rămase în arhivele SRI-ului. Adică acele așa-zise „dosare de siguranță națională” și hârtogăraia produsă între timp de SRI. Ar ieși imediat la suprafață minciuna ce ni s-a administrat în toți acești ani, că am avea de-a face cu o cantitate imensă de documente, care n-aveau unde să fie depozitate. Tot ce-am spus în aceste rânduri e simplă recapitulare a lucrurilor despre care presa din România a scris până la sașietate. Emil Constantinescu nu poate invoca necunoașterea lor. Apariția sa, în chip de fecioară depletită a justițiarismului, e doar încă una din ipostazele rizibile ale acestui om care, timp de patru ani, a girat îngenunchierea sistematică și cinică a aspirațiilor celor sacrificați în decembrie 1989.

Emil Constantinescu n-a fost învins de Securitate, ci de surparea iluziei că va putea să-și perpetueze puterea folosindu-se de serviciile secrete. O vreme, Traian Băsescu a nutrit aceeași iluzie. Când a înțeles că o astfel de instituție nu poate fi controlată în nici un fel, a trecut la dezmembrarea ei. Operațiunea, pe cât de energică, pe atât de eficientă, a atins nervul sensibilității ultragiante a lui Emil Constantinescu. Din nefericire pentru el, e pasul care l-a proiectat în cea mai dezgustătoare mocirlă morală cu putință. ■

ROMTELECOM
prezintă

SEC
DE MURFATLAN

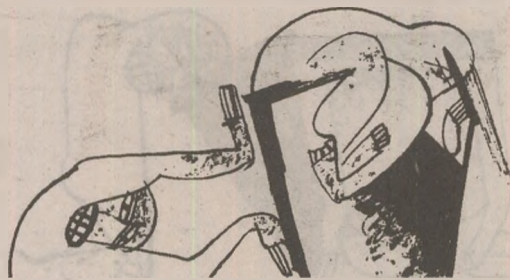
ANONIMUL
Festivalul Internațional
de Film Independent

RETROSPECTIVA 2006
CINEMA STUDIO, 06 - 08 octombrie 2006

Delta Dunării - Sfântu Gheorghe
editia a III a
14 - 19 august 2006

UR SUS
JW MARRIOTT
CHAREST GRAND HOTEL
INTERAMERICAN
grafică și tipar
24-7
VIVA! K&S
DILEMAVECHI
RE PUBLIK
Evenimentul
REALITATEA
TVR
FUNDATIA ANONIMUL

tipar executat de Grafica și Tipar
foto: Mihaela Marin

critică literară

Tudorel Urian

LECTURI LA ZI

La vie en prose

orizontul său cultural a suferit mutații majore, iar stilul narațiunii ține pasul cu noul său statut intelectual. Naivitățile stilistice de compunere școlărească a unui copil din clasele I-IV au dispărut, ironia și autoironia bat la porțile sarcasmului, referințele culturale (în special la filme de autor, dar nu numai) răsar la tot pasul. Altminteri însă, miza rămâne aceeași – maxima autenticitate – iar autorul pare preocupat, în mod special, de aducerea la lumină a faptelor și trăirilor pe care, cel mai adesea, oamenii se căznesc să le țină sub obroc.

Un mariaj ratat este o experiență traumatizantă, iar povestea nudă a acestui șoc existențial poate îmbrăca aspecte de *horror*. Nu cunosc viața personală a lui Cezar Paul-Bădescu, așa încât nu am habar cât din acest roman este realitate și cât este ficțiune. De aceea, în virtutea faptului că autorul își pune scrierea sub eticheta „roman”, prefer să o tratez drept ficțiune. Chiar dacă tonul de spovedanie și grija anunțată de a schimba numele unor personaje sugerează, fără putință de tăgadă, faptul că elementul non-fictiv în construcția acestui roman nu este neglijabil.

Istoria personajului-narator (Cezar Paul-Bădescu însuși) care se spovedește în *Luminița, mon amour*, seamănă cu a multora. După o (prea) scurtă perioadă idilică, viața sa în cuplu se transformă într-un coșmar. Cei doi parteneri de viață devin hipersensibili la defectele reciproce (bărbatul înregistrează tot mai riguros pilozitatea excesivă a soției, inclusiv deasupra buzei sau în nas, zone unde tradiționala viziune estetică asupra corpului femeii nu o recomandă, remarcă faptul că în timpul nopții aceasta mai sforăie sau mai scapă vânturi, iar parfumul rămas în baie după folosirea scaunului de la toaletă nu seamănă cu cel al florilor proaspete), imixtiunile părinților în viața cuplului sunt tot mai groțești și mai greu de suportat, bolile mai vechi sau mai noi ajung să se manifeste în toată splendoarea lor. Soția este atinsă tot mai des de atacuri de panică, devine cvasi-handicapată, nu mai poate ieși pe stradă, trebuie să fie însoțită chiar și în cabina de w.c. Doctorii ridică neputincioși din umeri, frustrările devin maxime, personajul trăiește disperarea unei permanente stări de alienare. Firește, referințele sale culturale sunt cu totul altele, coșmarul cotidian își găsește explicații în Freud și Jung, dar aceasta nu duce și la rezolvarea problemei. În final, după un program intens de psihoterapie, Luminița reușește să scape de atacurile de panică, devine o femeie de succes, pe măsură ce se simte puternică, sigură pe ea, se vrea din ce în ce mai independentă, așa încât hotărăște să divorțeze de vechiul soț, martorul vulnerabilității ei dintr-un trecut de care a ajuns să se jeneze.

Mutatis mutandis, până la un punct romanul lui Cezar Paul-Bădescu seamănă cu impresiunea carte a lui Matei Călinescu, *Portretul lui M.* Aceeași experiență limită a vieții de zi cu zi trăite în preajma unui bolnav, incapabil să ducă prin forțe proprii o existență normală. Sensul este însă complet schimbat. La Matei Călinescu scrisul are drept teme o imensă afectivitate, iubirea pentru cel în suferință, durerea neputincioasă de a ști cum va evolua boala, dar de a nu putea să i se opună, compasiunea pentru inocența cu care fiul său își înfrunta tragicul destin. Totul, în *Portretul lui M.*, îndeamnă la înțelegere și participare. La personajul lui Cezar Paul-Bădescu, dimpotrivă, tânărul soț își asumă soarta cu un fel de blazare, se privește pe sine cu cinism, iar propria sa viață nu îi produce decât o imensă scârbă. E drept, aceasta trebuie pusă în relație și cu deznodământul absolut surprinzător: divorțul femeii după ce forma dramatică a bolii a fost depășită.

Autorul spovedaniei din *Luminița, mon amour* vede lumea cu privirea lipsită de iluzii a scriitorilor generației 2000. Titlul, încărcat de sugestii romanțioase, este cinic pentru un roman care își propune să demitizeze violent dragostea, scris de un autor care citește *Romeo și Julieta* ca pe un rod al emanației în exces a unor glande, și pentru care cântecele de celebrare a iubirii, de la menestrela la maneliști, nu sunt altceva decât răbufniri ale hormonilor. Traumatizat de eșecul căsniciei sale, personajul are tendința să vadă totul în negru. Simțurile sale foarte ascuțite

înregistrează toate semnele barbariei care ne înconjoară. Nimic nu este în măsură să confere existenței sale o cât de mică notă de optimism. Misoginismul și mizantropia se simt îndărătul fiecărei fraze. Viața la bloc, descrisă de Cezar Paul-Bădescu pare reprodusă prin procedeul *copy-paste* din *Ghidul nesimțitului*, de Radu Paraschivescu: „Cine iubește clasa muncitoare să se ducă să trăiască măcar o lună într-un bloc ca acela. Să simtă mirosurile vieții adevărate, câte un altul la fiecare etaj, combinate cu unul comun, de la toboganul de gunoi. Să nu aibă apă caldă, fiindcă ceilalți locatari preferă mai degrabă să-și dea salariile la cârciuma din colț decât să plătească întreținerea. Să asculte toată ziua manele de la boxele puse în geam de binevoitori. Să asiste la scene apetisante, cum ar fi cea a dusului gunoiului la tobogan: oamenii ies în șosete, intră în cămăruța tomberonului, lipăie în zoaiele de acolo și se reîntorc liniștiți în casă (e de presupus că în aceleași șosete și dorm. Să audă prin pereții subțiri ai blocului deseale certuri conjugale însoțite de țipete. Să calce în balta de pișat sau, la ocazii mai deosebite, în căcatul care tronează în mijlocul liftului” (pp. 214-215).

Pe alocuri autorul se adresează direct cititorului aducându-i aminte că participă la o convenție românească. În tradiția postmodernă, el aduce explicații, comentează sau chiar critică anumite pasaje din romanul care tocmai se scrie. Aceste pasaje metatextuale au rolul unor supape menite să elimine ceva din tensiunea, ce tinde să devină insuportabilă, a acțiunii propriu-zise. Jocurile narrative sunt mici pauze de respirație, elementele care justifică titulatura de roman dată cărții și care ar trebui să îi confere cititorului certitudinea, reconfortanta morală, că se află, totuși, în fața unui produs de ficțiune.

Cartea lui Cezar Paul-Bădescu, *Luminița, mon amour* este un bulversant document de existență, dar, ca roman, un eșec. Construcția este previzibilă, lipsită de subtilitate, *clin d'oeil*-urile autorului sunt banale, iar stilul foarte direct este mai degrabă un loc comun în literatura celei mai tinere generații. Zdrăvăn ancorat în realitate, romanul poate stârni interesul prin povestea propriuzisă (cu siguranță, mulți o vor percepe ca pe adevărul pur) și în mult mai mică măsură prin realizarea sa tehnică. În fond însă, contează mai puțin dacă această carte este un roman sau un volum de memorii (ne)deghizate. Dincolo de realizarea artistică discutabilă, ea reușește să capteze atenția și se citește cu real interes. Or, la urma-urmei, acesta este cel mai important lucru. ■

Cezar Paul-Bădescu, *Luminița, mon amour*, Prefață de Paul Cernat, Editura Polirom, Iași, 2006, 228 pag.

Apariția – în anul 2004 – cărții lui Cezar Paul-Bădescu, *Tinerețile lui Daniel Abagiu* a produs o oarecare derută printre comentatorii noștri literari. Văzută de unii drept echivalentul literar al picturii naive, această carte își propunea să reconstituie copilăria și adolescența unui personaj (autorul însuși?) cu posibilitățile stilistice și de construcție ale unui copil. Tonul de compunere școlărească a fost luat de către unii drept un afront adus literaturii sau o probă de maximă naivitate a autorului, chiar dacă parantezele explicative care spargeau ici-colo textul erau în măsură să lumineze calea anti-literară/non-literară pe care autorul pomise la drum în căutarea maximei autenticități. Faptele anoste, lipsite de glorie și de prea multe elemente memorabile, ale personajului narator erau puse în pagină într-un stil minimalist, perfect anodin. Impresia de autenticitate era maximă, dar satisfacția cititorului, minimă, mai ales în condițiile în care acesta nu observa efortul conștient al unui scriitor instruit de a vedea și reproduce lumea cu mintea unui copil de 10-14 ani.

Luminița, mon amour, noul roman al lui Cezar Paul-Bădescu, duce experiența cu un pas mai departe. Este istoria mariajului ratat al unui personaj care se numește chiar Cezar Paul-Bădescu. Fostul pionier din perioada comunistă a devenit studentul la Litere din anii tranziției,

www.polirom.ro

■ Paul Cornea
**Interpretare
și raționalitate**

■ Alberto Vázquez-Figueroa
Pământ virgin

■ Norman Mailer
**Evanghelia
după Fiul**

■ Georges Simenon
Liberty Bar

Suplimentul Un săptămânal realizat
"CULTURA" în colaborare cu Ziarul de Iași și Gazeta de Sud

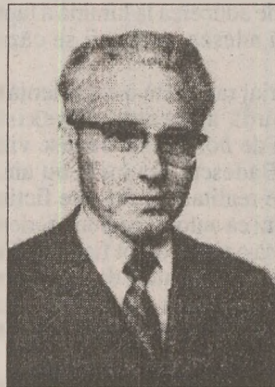

istorie literară

Gabriel Ștrempel la 80 de ani

În învălmășagul vremurilor contemporane, claustrarea între rafturile bibliotecii a devenit din ce în ce mai mult un fenomen singular, mulți dintre cei preocupați de studiul literaturii române preferând eseistica sau compilația documentară. Ca să nu mai vorbesc că tentația de a elabora o ediție critică din opera unui cronicar sau a unui scriitor clasic echivalează cu o formă de nebunie. Și totuși, au existat și încă mai există câțiva nebuni frumoși capabili să se dăruie unei astfel de munci sisifice, cu riscul unor sacrificii, nedobândind decât satisfacții spirituale, pentru că cele materiale sunt aproape nule. Pe acești câțiva care, de bunăvoie și nesiliți de nimeni, își pun lanțurile de robi la galeră, îi caracterizează nu numai pasiunea și puterea de muncă, ci și, mai ales, competența, erudiția împletită cu discernământul critic, cu rigoarea și logica argumentelor, cu capacitatea de sistematizare și cu viziunea de ansamblu asupra unei anumite etape din evoluția culturii și literaturii române.

Printre acești dărujiți se numără, la loc de cinste, Gabriel Ștrempel, pe care îl sărbătorim acum la împlinirea nobilei vârste de 80 de ani, în 8 septembrie 2006. De peste patru decenii, Gabriel Ștrempel s-a dedicat, cu desăvârșită competență și rodnice rezultate, explorării domeniului de maximă complexitate al literaturii române vechi, al manuscriselor și tipăriturilor dintre secolele al XVI-lea și al XVIII-lea, redactate în limbile slavonă și greacă sau în scriere chirilică. Orice cititor, mai mult sau mai puțin inițiat în problematica literaturii noastre medievale, își poate da seama ușor că cercetătorul care se avintă temerar în speologia acestui domeniu trebuie să dispună de o temeinică pregătire istorică, teologică, filologică și istorico-literară, precum și de pasiune, răbdare și minuțiozitate de orfevrier în descifrarea și interpretarea corectă a fiecărui cuvânt. Aceste atribute îl caracterizează și pe eminentul cărturar Gabriel Ștrempel, care de-o viață s-a identificat cu tezaurul de manuscrise al Bibliotecii Academiei Române. Dintre fundamentalele sale contribuții amintim edițiile critice *Predici* și *Opere* de Antim Ivireanul, *Opere* de Ion Neculce, *Ceasornicul domnilor* de Nicolae Costin,

Mari cronicari ai Moldovei, Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei atribuită lui Axinte Uricariul, *Cronograful grecesc* tradus de Pătrașco Danovici, *Istorie a preaputemicilor împărați othomani* de Ianache Văcărescu, precum și suita de lucrări *Copiști și manuscrise românești până la 1800* și *Catalogul manuscriselor românești*, alături de monografia *Antim Ivireanul*.

Din literatura istorică de dincoace de Carpați, două opere au rămas inedite, văzând lumina tiparului pentru prima dată datorită strădaniilor lui Gabriel Ștrempel. *Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei*, atribuită lui Axinte Uricariul, a apărut în 1993, în versiune absolut completă, însoțită de un aparat critic de uluitoare migală și funcționalitate textologică. Cea de-a doua, *Cronograful grecesc* tradus de Pătrașco Danovici, a văzut pentru prima dată lumina tiparului în 1999, după 300 de ani de la încrustarea lui cu mâna, într-o monumentală ediție elaborată de Gabriel Ștrempel. Merită a fi apreciată,

îndeosebi, înalta competență paleografică a lui Gabriel Ștrempel în descifrarea și transcrierea manuscrisului inedit, răbdarea și migala acestei imense trude, moștenite de la diecii de fericită pomenire ai mănăstirilor noastre din îndepărtatele veacuri, adevărate focare și ziditoare de temelii ale culturii românești.

Monografia *Antim Ivireanul* urmează metodologia tradițională, adecvată subiectului, prezentând originea și viața lui Antim Ivireanul până la venirea în țara Românească, activitatea de tipograf la Mitropolia din București și la Mănăstirea Snagov, episcop de Râmnic, strădania ca mitropolit al Țării Românești, ctitor al Mănăstirii Antim, împrejurările dramatice ale anului 1716, care au dus la tragicul sfârșit al vieții sale, din ordinul lui Nicolae Mavrocordat fiind omorât și aruncat într-un afluent al râului Marița.

Gabriel Ștrempel face o analiză aprofundată a scrierilor esențiale ale lui Antim Ivireanul, *Didahiile*, adică predicile sale, relevându-i geniul oratoric. Demonstrează ca mitropolitul nu s-a rezumat, în omiliile pe care le rostea, la argumente exclusiv teologice. Cunoscător al filosofiei grecești, al mitologiei și istoriei greco-romane, face trimiteri la Aristotel, Anaxagoras, Democrit, Anaximandru, Socrate, Hesiod și alții. În predicile sale, argumentează Gabriel Ștrempel, mitropolitul a folosit toate procedeele stilistice ale oratoriei: interogația, exclamația, repetiția, dialogul, contrastul, pateticul, ironia, pamfletul.

Editând, potrivit celor mai riguroase criterii filologice, *Istoria preaputemicilor împărați othomani* de Ianache Văcărescu, Gabriel Ștrempel sublinia în eruditul său studiu introductiv, că „Ianache a fost o mare personalitate a lumii vechi românești. A fost printre puținii români, alături de spătarul Nicolae Milescu și de Dimitrie Cantemir, care a jucat un rol diplomatic de primă strălucire în contextul european.”

Eminentului cărturar Gabriel Ștrempel îi uram, din toată inima: **LA MUL, I ANI!**

Teodor VÂRGOLICI

Primim

Cîteva erori

A apărut în **România literară**, 23/9 iunie 2006, p. 15, un text cu ocazia zilei mele de naștere. Omagiul prin pana domnului Sorin Lavric mă onorează. O serie de calificative însă pot da cititorului neavizat greutate de înțelegere:

- Nu mă recunosc deloc în postura de „Mecena trăitor în exil”, considerind slujirea mea ca o datorie a fiecărui exilant din România.

- Textul jurnalului *Drumul străinătății* conține notițe și însemnări din anii 1945/46, transcrise fără adaosuri aici. Prezentarea copioasă a pătrunderii mele în străinătate suferă de erori mici care împreună dăunează adevărului.

La vârsta de 15 ani am fost arestat. Preludiul despărțirii mele de copilărie poate fi descifrat în repetate tînguiri descrise care răsună în tot cuprinsul jurnalului. La 15 ani am intrat nu în Frățiile de Cruce, ci în pușcărie ca deținut politic în lotul „Valeriu Gafencu”. Nu aveam vârsta de a depune jurământul.

- Pe Valeriu Gafencu, șeful Frățiilor de Cruce, nu l-am mai întilnit în toți anii închisorii. După sentință am fost separați. El a fost omorât în torturi sălbatice prin 1957 la penitenciarul din Tîrgul Ocna, pe cînd eu călătoream liber prin Occident.

- O nefericită eroare este părerea domnului Lavric că ar fi găsit identitatea ascunsă a personajului „cărui autorul se adresează cu predilecție, ca unei instanțe privilegiate ce ocupă un loc aparte în inima lui [...] un anume domn «Aur». Cîteva din paginile cărții încep cu «Dragă Aur» sau cu «Aur dragă», asemeni unor epistole sau mai curînd asemeni unor mărturisiri pe care P.M. i le face acestuia ca unui duhovnic de suflet. Dar cine este acest «Aur» cititorului îi este cu neputință să afle din paginile cărții. Nici eu nu aș fi aflat dacă [...] nu mi-ar fi dezvăluit identitatea lui. Personajul «Aur» este Valeriu Gafencu, șeful Frățiilor de Cruce...”.

Numele adresatului „Aur”, atîta vreme tînuit de mine, își pierde partea de mister care făcea farmecul povestirii: Aurel Nicolescu. Pe prietenul meu AUREL l-am reintîlnit în 1968 în cabinetul lui Al. Rosetti, în funcțiune de asistent preștit al bătrînelui filolog.

Consecințele acestei „dezvăluiri” din **România literară** m-au silit să calc promisiunea de a nu trăda identitatea unui om de o modestie exemplară.

Paul MIRON

Festivalul Internațional „Zile și Nopti de Literatură”

În perioada 15–19 septembrie a.c., la Mangalia/Neptun/Constanța are loc a V-a ediție a Festivalului Internațional „Zile și Nopti de Literatură”, eveniment organizat de Uniunea Scriitorilor din România. Co-organizatori în acest an sunt: Ministerul Culturii și Cultelor, Institutul Cultural Român, Primăria Mangalia – partenerii tradiționali ai UR încă de la prima ediție a acestui proiect cultural – precum și Ministerul Afacerilor Externe – Departamentul pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni, și Microsoft South-East Europe. UR se bucură și de sprijinul Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, Universității Ovidius din Constanța și Tîrgului Estival de Carte din Mangalia.

Festivalul, organizat sub patronajul spiritual al poetului latin PUBLIUS OVIDIUS NASO, își propune și prin cea de-a V-a ediție să ofere personalităților literare participante ocazia de a schimba idei și experiențe, de stabili relații utile între scriitori, traducători și editori în speranța unor viitoare colaborări.

Programul cuprinde două zile de colocvii – tema din acest an fiind „șansa literaturilor «mici». Ce și cum se traduce? Ce și cum se promovează în domeniul literaturii?” –, lecturi de poezie contemporana română și străină, lansări în cadrul Salonului de Carte Ovidius din Constanța, în prezența editorilor și scriitorilor participanți la Festival, o seară de teatru. Ultima zi va fi dedicată Ceremoniei de decernare a celor 3 premii: Premiul OVIDIUS, pentru valoarea excepțională a operei literare; Premiul pentru traducerea unor opere literare românești într-o limbă străină; Premiul pentru editarea, publicarea și promovarea literaturii române în lume, acordat unei edituri din străinătate.

Manifestarea internațională reunește aproximativ 120 de scriitori din țară și din străinătate, printre care: Constantin Abăluță, Gabriela Adameșteanu, Fawzia Assaad, Gerard Augustin, Charles Carrère, Matei Călinescu, Ruxandra Cesereanu, Andrei Codrescu, Denisa Comănescu, Mariana Dan, Masha Dinescu, Walter Famlar, Almeida Faria, Carmen Firan, Dinu Flămând, Augustin Frățilă, Joaquín Garrigós, Carlo Gébler, Radu Pavel Gheo, Andrey Gritsman, Nora Iuga, Victor Ivanovici, Kirill Kovaldzhii, Jean Mattern, Gabriela Melinescu, Mircea Mihăieș, Paul Miron, Aleș Mustar, Amir Or, Ion Pop, Antoaneta Ralian, Dieter Schlesak, Roumiana Stantcheva, Ștefan Stoenescu, Alexandru Al. Șahighian, Tudora Șandru Mehedinți, Liliana Ursu, Matei Vișniec, George Volceanov, Horia Zilieru, Jean-Luc Wauthier, precum și mulți alți scriitori, traducători și editori de valoare.

Festivalul se bucură de colaborarea cu editurile ICR, Polirom, Cartea Românească, Curtea Veche, Vinea, ALLFA, Brumar, Ivan Krasko, MLR, Paralela 45, Scrisul Românesc, precum și de parteneriatul media cu Societatea Română de Radiodifuziune, Televiziunea Națională – Canalul Cultural, și **România literară**.

Sponsorii evenimentului sunt Farmexim, Coca-Cola HBC România, Banca Transilvania și Alcatel.

Irina HOREA

Secretar UR – Evenimente-Relații Internaționale, Director Festival

critică literară

Contemporanul nostru ?

Simplul fapt de a-l avea, în sfârșit, pe Andrei Șerban între copertele unei cărți este deja un eveniment. Regizorul român care a montat piese în cele mai importante teatre ale Americii sau spectacole de operă la Viena, cel care a fost discipolul eminent al lui Peter Brook și căruia i se datorează celebra *Trilogie greacă* și mai ales acela pe care generația tânără îl cunoaște, din păcate, doar din interviuri sau din casete video, își publică o biografie. Exact așa, în termenii aceștia relativi și precauți, onești, dar atenți la granițele intimității, *O biografie* (Editura Polirom, 2006) se prezintă de la început ca o carte de neocolit. Amânată îndeajuns de mult încât să nu conțină povara vreunei exaltări sau a orgoliilor și să fie bine pusă în pagină, ea seamănă mai curând cu un exercițiu de interpretare decât cu o transcriere. Firește, volumul e asamblat după regulile scenei, dintr-o primă parte dialogată (în compania stimulatorilor prietenilor George Banu și Ana Maria Narti) și un monolog având aerul unei declarații de atașament lansate în gol. Nu e povestea liniară a unei vieți, ci construcția atentă și analitică unui anumit tip de viață.

Ar fi simplist să spunem că, vertebrată de la un capăt la altul de viziuni sau amintiri legate de teatru, om avea de-a face cu o „biografie de nișă”, profesionalizată și filtrată distant. Într-o mică măsură, poate că e așa. Cu mult mai semnificativ mi se pare în schimb să urmărim, pe-a lungul cărții, traiectoriile faptelor istorice, politice sau măcar cronologice de orice fel. Extincția lor e omoloagă cu aceea a unei comete. Peste ele se trece delicat, de obicei cu umor candid. Aflăm, de exemplu, cum fostul decan proletcultist al Facultății de Teatru ajunge în SUA, la un spectacol al lui Șerban, lângă perechea Lennon – Ono și să-i recunoaște pe cei doi. Sau datele experienței triste trăite de Andrei Șerban ca director al Teatrului Național, văzute ca ar vinde țara punând în scenă piese în greacă și române. Sau mașinațiile prezidențiale ori ministeriale care au stat în calea *Oedip*-ului din '94. În toate acestea, nici urmă de resentiment, sau cel puțin de minuție vindicativă și notației. Oroarea de spațiile muzeale încremenite, de conservarea devitalizată a emoției e evidentă. Și merge atât de departe, încât aproape că se prefăce într-o neîncredere în istorie. Sau, mai nuanțat spus, între istorie și intuiție, cea de-a doua primează clar.

Iată motivul pentru care, în lucrul pe textul shakespearian, Andrei Șerban nu numai că refuză orientarea politizată și lui Jan Kott (*Shakespeare, contemporanul nostru*), dar găsește și o alternativă, arhetipală, necompromisă de ezisme, în studiul lui Martin Lings (*Shakespeare în lumina artei sacre*). Cu alte cuvinte, e steril să raportăm cruzimile Romei antice la atrocitățile nazismului, tot atât de nepotrivit ca o privire corectă politic asupra *Neguțătorului din Veneția*. Nu împărțim același timp cu autorul lui *Macbeth*, după cum Andrei Șerban nu e, de fapt, contemporan cu regimurile politice în care, accidental, a trăit. Și, parcă,

Andrei Șerban, *O biografie*, Prefață de Basarab Nicolescu, Editura Polirom, 2006, 409 p.

nici cu o sumă de întâmplări arbitrare ale propriei vieți. Ceea ce rezultă de aici e o extraordinară autonomie față de succesiuni și față de restricțiile contextuale, o raportare aproape teologică la ordinea universală, la misterele stratificate care ne precedă și ne susțin.

Spectacolul interpretărilor se desfășoară în flux continuu, ca un nemaipomenit tur de forță lucid și totodată ambiguu, personal și comunicativ. Tehnicile vin, într-adevăr, din teatru, din scrierile mai puțin cunoscute ale lui Stanislavski sau de pe filiera Antonin Artaud, Grotowski, Kantor, Brook. Eforturile actorilor de a priza nu discursivitatea cuvintelor, ci efectele fonetice arhaice ale acestora, explorarea propriei corporalități sau meditația zen nu sunt creația lui Șerban, ceea ce nu-i diminuează, însă, meritele. Fiindcă, de fiecare dată când intervine în discuție povestea

unei piese, imaginația analitică e debordantă. Sunt, cu neînsemnate excepții, forme de relectură pe care un critic literar ar avea de ce să le invidieze. Întâmplător, în cele câteva cazuri citate va fi vorba tot despre Shakespeare. Întâi, pentru că rezolvarea regizorală a apariției mării în *Pericles* e, printr-un paradox, subtilă. Reticent față de prezența artificiiilor specifice tehnicilor vizuale pe scenă, Șerban amplasează acolo totuși un monitor care transmite, în paralel cu jocul actorilor, scene din culise. Într-un simplu mecanism al alternanțelor e rezumată o mare metaforică, umană, interioară și nu una geografică, nu-i așa? *Cymbeline*, jucată în aer liber, în Central Park, are parte de o scenă plină de pământ, de iarbă replantată, de apă, de arbori, dublând și fortificând opțiunea pentru decorul natural. La fel de interesante sunt căutarea epifaniei din *A douăsprezecea noapte*, cea în care magii i s-au închinat pruncului Hristos, sau *Îmblânzirea scorpiei* percepută ca un act individual de adaptare la o realitate superioară.

Până și insuccesele recunoscute sunt de urmărit. Unul din ele e datorat „piesei imposibile”, *Hamlet*. Transformarea replicilor lui Horatio din finalul piesei într-o rugăciune pentru sufletul prințului ucis nu e chiar inspirată. Sau, în tot cazul, nu e de pus în scenă, pentru că interpretarea acțiunilor lui Hamlet în termenii forțelor latente e, s-o recunoaștem, seducătoare.

Totuși, pe cât se poate, cum arată „biografia” lui Andrei Șerban? S-a născut într-un București al bombardamentelor aliate, de unde și fascinația pentru catacombe și buncăre de mai târziu, dintr-un tată ardelean și o mamă cu sânge grecesc. Destinul deturnat al părintelui său, care a renunțat la visul de a studia sculptura cu Rodin pentru a-și ajuta familia, stă la baza oricărei evaluări și înaintea oricărei opțiuni. Andrei Șerban, cel care în anii copilăriei regiza improvizații pe tema „hoții și vardiștii” în Parcul Ioanid sau care citea în adolescență comediile lui Caragiale cu intenția categorică de a nu râde, nu-și va permite niciodată asemenea devieri. Toate salturile sale au naturalețe, de la transferul în anul al treilea de facultate la secția de regie până la stabilirea într-un New York neurastenic la-nceput.

Cu simțul special al cunoscătorului legităților tensiunii, Andrei Șerban își încheie biografia în acel aliaj de limbaj explicit și de intenție incertă pe care l-a explorat lejer pe tot parcursul ei. Și, lucru mai rar întâlnit, îi reușește o poveste lipsită de timpuri morți și pasaje de umplutură, în vreme ce finalul evită simultan concluziile și cuvintele mari. Nu ezită să consider o carte de purtat mereu în raniță, mai abilită decât orice baston de general. Și asta, sigur că da, independent de epocă.

Cosmin CIOTLOȘ

cărți primite

● *Noua bibliotecă de la Alexandria*, volum coordonat de Fabrice Pataut, traducere din limba franceză de Ion Crețu, București, Institutul Cultural Român, 2006. 176 pag.

● Gheorghe Pruncuț, *Clipa ascunsă*, antologie îngrijită de: Eugen Bunaru, Marian Oprea, Timișoara, Ed. Marineasa, 2006 (versuri; prezentare pe ultima copertă de Cornel Ungureanu). 152 pag.

● Marian Oprea, *Ca păpădia-n zbor*, Timișoara, Ed. Brumar, 2006 (versuri)

● Cornel Galben, *Poezii Bacăului la sfârșit de mileniu (debuturi 1990-2000)*, Bacău, Ed. Studion, 2005. 132 pag.

FACULTATEA DE LITERE A UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI ORGANIZEAZĂ CONCURS DE ADMITERE LA PROGRAMELE DE MASTER 2006-2007

Literatura română modernă și contemporană
Teoria literaturii și a culturii, literatură comparată
Antropologie culturală, etnologie și folclor
Limba română: structuri și strategii de comunicare
Lingvistică aplicată
Lingvistică teoretică
Didactici ale disciplinelor filologice
Teoria și practica editării
Consultanță și expertiză în publicitate
Modele de comunicare și relații publice
Cultură și mentalitate în integrarea europeană a românilor
Cultură și civilizație ebraică
Strategiile informației în societatea contemporană
Administrație publică electronică

Înscrierile se fac în perioada 8-12 septembrie, iar examenele au loc începând cu data de 16 septembrie a.c. Informații privind tematica, bibliografia, forma de admitere și numărul de locuri (bugetate și cu taxă) la fiecare program de master sunt afișate la avizierul din holul Facultății de Litere, Str. Edgar Quinet nr.14, sector 1, București și pe Internet la adresa: www.unibuc.ro/ro/fac_ltr_ro. Telefon 004021-3143508/interior 278 (secretar Marina Ciobanu)

literatură

Letiția Ilea

șapte cântece pentru altădată

lor. și eu nu am drept scut decât pagina asta. împotriva morților dragi. pagina asta pe care cineva o va citi mult prea târziu când zarurile vor fi fost măturate de pe masă. aici se face dimineață vine noaptea doar dacă clipeșc din ochi. aici pot să stau rezemată de umărul tău. atât. doar aici. nu ai ajuns. nu vei ajunge. pentru că au ridicat între noi munți de conserve bibliotecii au dinamitat podurile. mult înainte de a ne fi născut. și-o dăruiesc. pagina asta scrisă cu cerneala neagră a așteptării. cu sângele îngroșat al spaimei. sânge bolnav. în care ura își tot aruncă semințele de câteva generații. mă vor. morții mei dragi. o clipă nu m-au părăsit. și tu nu mai vii nu mai ajungi nu-mi mai ajungi. și eu nu am decât pagina asta. în care-mi înfășor anii inima teama.

IV
eu am să cresc poemele tale am să le trec strada și am să le-nvelesc în serile de iarnă. rostindu-le am

să-ți întâlnesc privirea și când le voi rosti ție îți voi cădea primele fire albe și ridurile ți se vor netezi când le voi rosti au să-ți înmugurească dinții de lapte poemele tale vor crește și vor fi la casa lor. eu voi fi atunci mult mai departe cel mai departe crescând în pământ rădăcină întoarsă mult mai adânc. tu vei fi mult mai departe o linie albăstruie brazdându-mi inima de la un cap la altul. o linie albăstruie în care cineva de mult și-a citit numele visele viitorului ce călător într-o noapte de iarnă va pune pe foc rândurile acestea ce călător își poartă acum pașii prin capilarele memoriei mele învățându-mi inima de la dreapta la stânga ca pe un alfabet necunoscut.

V
tot mai aproape. tot mai aproape bate. clopotul. pentru mortul iubit ce mă cheamă. pentru cel viu ce nu mă cunoaște. nu mă visează. nu mă va ști. voce nu mai am să fug. să mă ascund. degete nu mai am să strig. să-mi scriu rugăciunea. de tine mă rog. pe tine te chem. bun venit îți spun pe când te-ndepărtezi. cu semnul lăsat de tine mă-nfățîșez dinaintea lor. dar ce să aperi tu. pentru ce să lupți tu. aici e doar un sac de oase ce poartă numele meu. întâmplător. cum întâmplător răsare soarele din prelungul coșmar. bur venit îți spun pe când te-ndepărtezi.

VI
acum plec și eu. mă cheamă. îți las lumina aprinsă pe pereți dansează umbrele lor. ei ioan călin cristian ioan. nu-ți fie teamă. și ei sunt bravi oșteni. și ei au vegheat floarea nimicului. și ei știau să răpună leu. și hidra. și ei știau să ia urma păsării în zbor. acum plec și eu. căci spartă e chinta lor. la dama de treflă. și-am lăsat lumina aprinsă. în scrumiera țigara jăruind. cafeaua neînceptută. o pagină scrisă pe care de-acum doar crivățul o va citi. doar în ochii câinelui vei mai citi cât de aproape cât de departe voi fi. am venit și regală e acum chinta noastră dar sună întruna vântul prin fluierul de oase. și nu auzi. nu auzi.

VII
aici sunt, câine drag. în răsufierea ta îmi topesc plânsul. nimicnicia. nimeni nu mă știe acum. nimeni nu m-a uitat. pentru că nimeni n-a știut culoarea ochilor mei în miez de noapte. în dimineața pustie doar tu câine drag mi-ai lins cele cinci răni. hai, vino acolo e mult visatul pat din frunze de lotuși. acolo nu e niciodată iarnă. acum m-au lăsat în urmă și ei morții mei iubiți. dar unde să mergem acum, câine drag? și morții au fugit din mine. și ei m-au alungat între cei patru pereți chitara nu se-nfioară în șoapta cântecelor pentru altădată. șapte cântece pentru altădată. atât mai am. ia-le și treci mai departe. șapte cântece pentru altădată. pe care, iată, le-ai și uitat.

I
nimic nu s-a-ntâmplat între acești patru pereți. doar atât: aici s-a stins un om. tata. aici am pudrat obrajii morții cu farduri alese. aici am îmbrățișat moartea cu o iubire nimănui dăruită. nopți la rând m-a hăituit căteava furioasă. să mă prindă să-mi smulgă inima să-și facă mărgelile din ochii mei. aici mi-au jurat iubire spaima nebunia și câțiva bărbați. ea i-a pedepsit. nu intra aici, călătorule. foarte iscusit trebuie să fii, tămăduitorule. ca să poți rămâne îți trebuie crucea spada cartea crucea spada. cum o să desparți tu apele de uscat coșmarul de zori cum o să mă vezi tu prin norișorii de tutun cum o să-i faci tu norișori de tămâie. ai ajuns. mare curaj ai avut. acum dimineața e o bilă de sticlă rotundă. o țin în palmă. am apucat-o. e aici, dacă o așez în dreptul ochilor în transparență văd marea catargul unei corăbii scufundate steaua polară. fericirea e o herghelie de căluți de mare. fără teamă le mângâi coama. oare de ce s-au ascuns toți în năvodul meu. între cei patru pereți s-a făcut iarnă apoi primăvară. aprilie, cel mai crud. între cei patru pereți s-a lăsat noaptea de o sută de ori și de o mie de ori s-a făcut dimineață, iarbă fragedă a crescut între cei patru pereți iarbă fragedă ca sărutul mielului făgăduit morții. între cei patru pereți se aud talazurile mării clinchet de monēzi din comori uitate în adâncuri. să adorm. să mă trezesc. mult mai departe mult mai târziu. între cei patru pereți fericirea e o herghelie de căluți de mare. mare curaj ai avut.

II
ai ajuns dar încă nu ai venit. până atunci de mii de ori voi țese voi destrăma pânza tăcerii. lăsați-mi doar războiul în camera goală. și destul fir. nu cer altceva. așteptare. veghe. destul fir. cât să-nconjur pământul de câteva ori. încă nu ai venit. ce ziua țesea, noaptea destrăma. ziua covoare din neasemuite cuvinte. strigăte se făceau până în zori. țes. eu copilul de patruzeci de ani. eu mortul de ieri. în mine moartea mai adâncă decât în pieptul tatei. iubirea târzie cum cântul înghețat pe ram. între cei patru pereți a fost vremea colindelor vremea magnoliei vremea zmeurei. ai ajuns dar încă nu ai venit. ai trimis șoimul cartea o bucată din miles davis. summertime. apoi pieptenul peria să înmulțească distanța. eu am țesut am destrămat am țesut. frunze ruginii au făcut pereții țurturi de gheață. au bătut la ușă plânsul și frica. s-au așternut negura câteva riduri noi. câteva morminte proaspete. eu le-am săpat eu am aruncat primul pumn de țărână. anul acesta prima zăpadă n-a mai venit. copacii răniți au dat muguri sângerii. eu nu mai țes. acum destram. la picioarele mele firul grămadă întoarce timpul înapoi. mă apropie de copilărie mă-ndepărtează de moarte.

III
sunt aici de câteva nopți. mă vor. să-mi smulgă ochii inima. morții mei. nu eu am sădit buruieni pe mormântul

actualitatea

(urmare din pag. 3)

Epoca delatorilor

Spre sfârșitul domniei, el se considera atotputernic, intangibil și iubit de popor. Numai că ceea ce părea de domeniul imposibilului s-a produs: cum la Roma totul se afla sub controlul trupelor de securitate și, în consecință, orice încercare de rebeliune era zadarnică, „revoluția” antineroniană a fost provocată în Galia de unde s-a extins în Hispania și în final a ajuns la Roma, unde trupele de securitate îl abandonează pe împărat. Cu excepționala sa capacitate de a înțelege resorturile politice, Tacitus conchide că „Nero a fost răsturnat mai degrabă printr-o campanie de zvonuri decât printr-o acțiune bărbătească”, cu alte cuvinte revoluția antineroniană s-a săvârșit prin act politic și nu prin forță militară, chiar dacă în timpul evenimentelor s-au produs și victime.

După o perioadă nebuloasă în care au avut loc în răstimpul câtorva luni două războaie civile, situația s-a stabilizat după victoria reputată de Vespasian. În absența acestuia în senatul de la Roma au avut loc discuții aprinse în legătură cu delatorii epocii neroniene. Protagonistul unei acțiuni hotărâte împotriva acestei categorii a fost Helvidius Priscus, ginerele principalului „disident” al epocii neroniene, Paetus Thrasea: acesta din urmă, printre altele, refuza să participe la spectacolele artistice organizate de Nero și a fost obligat să se sinucidă. Helvidius Priscus l-a atacat într-o ședință publică în senat în prezența fiului lui Vespasian, Domițian, pe delatorul care avea pe conștiință cele mai multe mârșavii săvârșite sub vechiul regim, Eprius Marcellus. Duelul oratoric între cei doi a fost provocat de hotărârea senatului de a trimite o delegație care să-l întâlnească pe principe. Eprius Marcellus susținea desemnarea membrilor delegației prin tragere la sorți conform tradiției, în timp ce Helvidius Priscus argumenta că sorții nu discern caracterele și că, în consecință, să se procedeze prin vot nominal deschis; „prin această alegere”, susține ginerele lui Thrasea, „principele va fi informat pe cine apreciază senatul și față de cine are rezerve. Nu există un instrument mai bun al unei bune domnii decât să se sprijine pe consilieri de bună calitate”. Helvidius nu cere pedepsirea profitorilor de pe urma regimului neronian, el este de acord ca aceștia să se bucure „de impunitate, dar să-l lase pe Vespasian în seama unor oameni de mai bună calitate decât ei”.

Cum se apără delatorul? El atrage atenția că intransigența ar putea perturba starea de spirit a principelui, ceea ce la început de domnie ar fi foarte grav; apoi invocă argumentul că „el este conștient de timpurile în care s-a născut” – adică, așa au fost vremurile; există o culpă generală, susține delatorul, deoarece senatul în întregime s-a complăcut în sclavie, care va să zică, din punctul său de vedere, acțiunea care conduce la condamnarea la moarte a unui senator este moral identică cu apatia manifestată de senat; iar, pentru el, Eprius Marcellus, prietenia cu Nero a fost la fel de periculoasă ca pentru alții inimizția principelui, adică se poate spune că a fost victimă.

Tensiunile erau mari în senatul roman după revoluția care l-a răsturnat pe Nero. O serie de delatori erau cunoscuți, dar nu toți. În această situație se decide conceperea „unei formule de jurământ prin care rându pe rând cu toții, începând cu magistratii, pe măsură ce li se cerea părerea îi luau drept martori pe ziii nemuritori că nu au făcut nimic din proprie voință care să pericliteze securitatea cuiva și că nu primiseră vreo răsplată sau vreo demnitate de pe urma nenorocirii unui cetățean; panica și schimbarea în fel și chip a formulei jurământului i-a trădat pe cei care aveau conștiința vinovăției. Senatorii au recunoscut sanctitatea jurămintelor sincere și i-au respins pe sperjuri; respingerea i-a lovit asemenea unei cenzuri”. Astfel, o serie de delatori au fost obligați să părăsească senatul. În același timp continuau atacurile la adresa oamenilor vechiului regim. Despre unul din aceștia s-a spus public că l-au împins spre delațiune „pasiunea ta pentru sânge, setea ta de răsplată, care ne-au relevat un caracter pe care

nu-l cunoșteam și pe care nu-l aflaserăm încă la procese, tu care te-ai îmbibat de sângele nobililor, când pe cadavrul statului ai pus mâna pe prada luată de la consuli, când te-ai îngrășat cu șapte milioane de sestertii, când ai strălucit în demnitatea sacerdotală, în timp ce prăvăleai în aceeași catastrofă copii nevinovați, bătrâni iluștri, femei remarcabile...” Acuzatorul, senatorul Curtius Montanus, este dispus la indulgență pentru cei care au făcut acte de delațiune pentru a scăpa de pericole, dar nu-i acceptă în niciun fel pe cei care au făcut-o din patima privilegiilor. Curtius Montanus își încheie discursul cu avertismentul: „Păstrați-l senatori și menajați-l pe acest individ atât de prompt în a da sfaturi, pentru ca fiecare generație să-și aibe modelele ei... Gândiți cumva că Nero a fost ultimul tiran? Așa credeau cei care le-au supraviețuit lui Tiberius și Caligula, când a apărut unul mai detestabil și mai crud. Nu ne temem de Vespasian, vârsta și moderația sa ne sunt garanție; dar exemplele au un caracter mai durabil decât caracterul principelui. Lâncezim senatori și nu mai suntem acel senat care după moartea lui Nero cerea cu tărie pedepsirea delatorilor și a ajutoarelor lor conform obiceiurilor strămoșilor. După dispariția unui principe rău, ziua cea mai bună este prima”. În această atmosferă tensionată senatorul Iunius Mauricus i-a cerut lui Domițian aprobarea pentru „cercetarea arhivelor particulare ale principilor pentru a putea stabili cine pe cine acuzase”. Domițian a răspuns că, pentru o asemenea chestiune delicată, trebuie întrebat Vespasian, iar câteva zile mai târziu a ținut un discurs „despre necesitatea de a stinge resentimentele, urile și amintirea nenorocirilor generate de timpurile trecute”, cu alte cuvinte a vorbit despre necesitatea „reconcilierii naționale”.

Au fost delatori care au fost pedepsiți și eliminați din jocul politic după revoluția care l-a răsturnat pe Nero. Alții au supraviețuit. Cum *Istoriile* lui Tacit

nu s-au păstrat în întregime, nu știm ce răspuns va fi dat Vespasian la cererea de desecretizare a arhivelor. Povestea celui mai detestat delator al lui Nero, altminteri un personaj cult și inteligent, Eprius Marcellus, poate fi reconstituită din alte surse și este instructivă. El supraviețuiește „revoluției”, ba chiar face carieră în vremea lui Vespasian, fiind numit guvernator al Asiei și chiar și consul. Ceva trebuie să-l fi deranjat puternic, nu cunoaștem amănunte, încât la sfârșitul domniei lui Vespasian el pune la cale un complot împotriva împăratului, ceea ce demonstrează câtă bază se poate pune pe asemenea indivizi. Descoperit, el este judecat în senat, condamnat să se sinucidă, ceea ce îndeplinește tăindu-și gâtul cu un brici. Eprius Marcellus a fost o puternică personalitate amorală, incapabil să distingă binele de rău, incapabil de căință un individ care atunci când orgoliul său și ambițiile nemăsurate nu sunt împlinite, completează.

În ciuda cererilor „revoluția” antineroniană n-a produs o Lege Ticu. Dar domnia lui Vespasian nu s-a mai sprijinit pe delatori. În schimb Domițian, scurtă vreme după înscăunare, a recurs la practicile neroniene, favorizând reparația unei categorii care, în opinia lui Tacit, este dezastruoasă pentru stat. Cenzura imperială renaște: din ordinul împăratului sunt arse în forul roman biografia lui Paetus Thrasea și a ginereului său Helvidius Priscus.

A scrie despre delatori, constată istoricul roman, este o acțiune periculoasă chiar dacă te referi la timpuri de mult trecute: există urmași ai delatorilor de altădată care nu vor privi cu ochi buni relatarea ticaloșilor făcute de strămoșii lor; și chiar „dacă familiile înseși se vor fi stins, vei găsi oameni care datorită similitudinilor moravurilor vor considera relatarea nelegiuirilor săvârșite de alții drept un reproș adus lor înșiși”! Există între delatori o solidaritate dincolo de timp.

O societate cu adevărat democratică va descuraja delațiunea. Deconspirarea Securității, adică instituția care instrumentaliza și încuraja delațiunea, va stimula emergența oamenilor de caracter care nu vor mai fi acceptat promovări profesionale și politice în urma turnătorilor. Să sperăm că vom avea tăria să încheiem definitiv epoca delatorilor.

Gheorghe CEAUȘESCU

Fototeca României literare

Sergiu Adam, Adriana Bittel - 1998

critică literară

Poezia tânără de azi, pe cele mai întinse porțiuni ale ei, zgârie urechea și irită sensibilitățile. Nu altfel decât promotorii „nouăzecismului“, dar cu o superioară conștiință teoretică și cu o mai elaborată autenticitate, autorii milenariști pendulează între realism și expresionism, notația crudă și implozia, surprerea interioară. Eul este fie expansiv, agitat și agitatoric, anarhist (ca la Marius Ianuș) ori utilitarist (Adrian Urmanov), fie repliat în galeriile subterane, de unde se percepe mai bine tensiunea ființei și a lumii (Teodor Dună, Dan Coman). Acestea fiind extremele, capetele de bandă poetică, fiecare voce își alege o frecvență proprie. Spre deosebire de „optzeciști“ noștri originali, toleranți în vorbe, dar sectari în teorie și în practică, pentru care „poezia tranzitivă se constituie într-un model ca și implacabil al lumii noastre“ (apud Gheorghe Crăciun), componenții generației tinere sunt postmoderni prin libertatea deplină a alegerii din interiorul trecutului cultural. Fără excesivă ironie, nu atât de autoreferențiali, ei au o anumită prospețime a opțiunii poetice, care se simte imediat la lectură. (La unii dintre ei, *hélas!*, e pur și simplu incultură.) Nu literatura își creează scriitorii, precum în reveriile textualizante, ci aceștia fac literatură, cu intensitatea cu care-și trăiesc viața. Exemple? De tot felul. Dacă Marius Ianuș s-a văzut dat în judecată pentru că a tulburat, într-un an, Gala Premiilor Uniunii Scriitorilor, Adrian Urmanov s-a călugărit și ține, la Mănăstirea Râșca, ateliere de poezie...

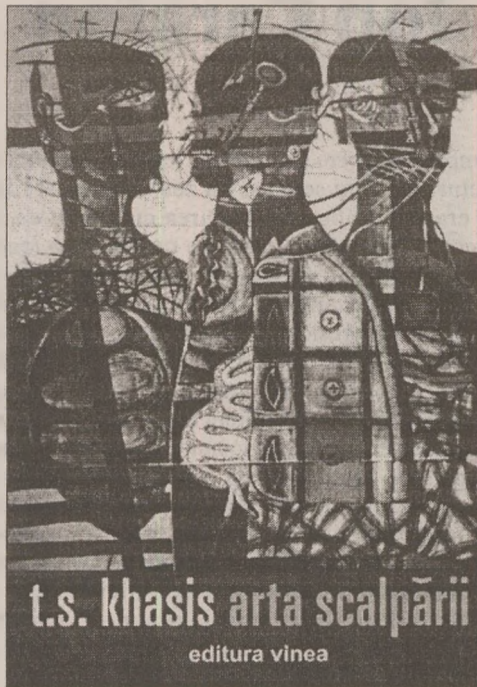
În acest context generaționist, plural și aproape centrifugal, tânărul T.S. Khasis debutează cu un volum, *Arta scalpării*, ce extinde și mai mult claviatura artistică a anilor 2000. Autorul este un postmodernist tipic, cu toate atuurile și dezavantajele modalității pe care o ilustrează. Biografism, prozaism, accesibilitate, tranzitivitatea dragă lui Gheorghe Crăciun, flexibilitatea sintaxei și ondulatoria de tip prozastic a scriiturii. Pe de altă parte, o figurație săracă și o minimă transfigurare, poeticitate scăzută până la limita debilității, semantism redus, univoc, fără iradiere. Să vedem o mostră de lirică fără lirism, cu o banală gesticulație cotidiană vag amenințată de o întorsătură simbolică: „umblu desculț cu o cană atârându-mi de degetul arătător/ mai spre seară o să ies în grădină/ dar nu pentru mult timp/ cât să formez niște numere de telefon/ cât să fiu sunat înapoi// voi reintra în casă lăsându-mi șlapii la ușă/ trecându-mi o mână prin păr apoi peste față/ apoi dând drumul mâinii într-unul din buzunare/ strângând pumnul așa cum se strânge un pumn/ într-o duminică seara la treizeci de ani// mi-am ținut capul pe genunchi/ am deschis gura am închis-o repede/ m-am uitat în ochii lui romulus bucur din fotografie/ seria scriitori arădeni de azi/ apoi mi-am spart un coș/ a curs puțin sânge/ am scos limba am pendulat cu ea peste/ am tras limba la loc în gură/ și am plescăit/ apoi mi-am zis că așa putea să o țin așa foarte multă/ vreme fără să-mi mișc“. și un exemplu, contrar, de poezie cu relief, mulată, așa zicând, pe episodul dramatic pe care îl relatează: „ai imprimat urme adânci meine liebe/ urmele tale adânci fac parte din lucrurile mele personale/ uneori mă înspăimântă și mă zgârie/ mă dau afară din casă/ mă târăsc spre/ o găleată de vopsea izbită de un zid/ mirosul gunoaielor arzând la capătul grădinii// nu-mi doresc decât o oră extraordinară/ aidoma clipei când te lasă o durere de cap în toilul chefului/ și îți se înmânează cadourile și suflă în lumânările înfipite în tort// sau când pleci la mare cu un bun prieten// ar trebui să golesc dulapurile/ și să-ți arunc hainele sau să le vând sau să le dau foc/ în mijlocul curții/ după zece ani te strecuri afară/ cu o valiză din piele și o sumedenie de parfumuri/ respirația copilului pe care-l doream încă mai aburește/ geamurile dormitorului/ o vreme și-a crescut burta cât Dumnezeu“.

Daniel Cristea-Enache

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Lucruri personale

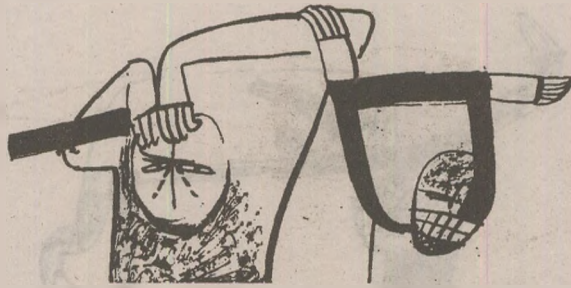
T.S. Khasis, *Arta scalpării*, Editura Vinea, București, 2005, 82 p.

Problema lui T.S. Khasis este că el strânge prea rar – și la figurat vorbind – pumnul în aceste versuri ce compun un unic și lung discurs. Abulia personajului (tânărul din Lipova părăsit de iubita plecată la mai bine, în Austria, împreună cu un perfid proprietar de Mercedes) și „lenea“ creativă a poetului ajung să facă una. Identitățile lor tind să se confunde, lumea de hârtie fiind inundată de o apatie fără leac. Și fără V. Leac, amic al arădean, membru al grupării *Celebrul animal*. Nici reperele locale, regionale (malul Mureșului și cel al Someșului, centrul Lipovei și Mănăstirea de la Nicula, Aradul din apropiere și Timișoara până la care trebuie să iei personalul), nici proiecțiile idilic-exotice, „tot soiul de zaharicale ce te fac să pleoscăi de fericire“ (imaginare fotografe din Mexic și Argentina, o tipă cu un Cadillac, ambele la fel de apetisante) nu reușesc să mobilizeze această poezie aproape plată – ori s-o întoarcă spre propria interioritate. Lipsese acel fantastic al obiectelor umile ce face să strălucească târgușoarele lui Emil Brumar, după cum nu înregistrăm un evazionism autentic, cu punerea între paranteze a

realității imediate. „Ros de o bacterie necunoscută“, cu „o acută lipsă de voință“, subiectul oblomovian își exfoliază la nesfârșit straturile intim-biografice, fără să ajungă la veritabile explorări. Din *Arta scalpării* lipsește, în genere, tocmai arta. Lucrurile, egale cu ele însele, apar într-o deplină, asumată mediocritate a reprezentării („a plouat/ ploaia nu-mi inspiră nu ș' ce adânc sau aflat în adâncime/ dând buzna apoi în zona afectivă// mă uit la orezul din farfurie/ este orezul-din-farfurie“), iar gesturile sunt descompuse în secvențe dispartate, din care „firul de continuitate și consecvență a plesnit“. Repetitiv la modul programatic, T.S. Khasis construiește această searbădă monotonie liric-existențială, mai degrabă iritând decât plictisind cititorul. Un frate internat la nebuni, o iubită infidelă, un bunic muribund; și totuși, climatul creat este de loc-unde-nu-se-întâmplă-nimic. Volumul apare ca un recipient de prozaism, un lighean cu apă stătută în care, rareori, autorul picură cu pipeta câte un strop de poezie: „ți se dezlipște pielea de pe palme/ unghiul bărbiei față de piept/ se-nchide/ săptămână de săptămână cu un grad“; „când am recitat poemul cu sconși al lui Lowell/ mi-am amintit că prima noapte în care am descoperit/ că sunt singur/ s-a petrecut într-un bloc de patru etaje/ într-o baie/ atunci s-a pornit mașinaria/ pe întuneric/ sub/ luna de culoarea urinei“; „acum facem curățenie/ ștergem măturăm spălăm/ frecăm dușumelele dam cu soluție de dezinfectat/ dăm cu clor până când/ încăperile vor străluci ca buclele unui nou-născut/ și vor țipa de atâta strălucire/ din prag cu mâinile în solduri vom admira și vom fi mândri/ sunt tot atât de năclăit de dragoste ca avortonul nostru“; „lucrurile-s în ordine n-are cine să le deranjeze/ sunt ale mele/ sunt uneltele și podoabele găsite zilnic sunt idoli/ personali la care mă-nchin/ inertiile mele câinii mei loiali sterilizați deshumații mei/ trecutul meu neclintit stana de piatră/ la care tot adaug/ și pe care o tot iau de după umeri/ în zilele și nopțile turtite/ când nu mai crește nimic“; „nu mă modific profund/ la profund a-nchis// pe întuneric gurile noastre inspirau aerul unui cimitir părginit/ ne afundam în lăncezeală cu membrele amortite// mă trezeam cu creierii ca pereții scoroșiți/ dup-o cană de apă/ prinzând toarta cu mușchii încordați/ ducând cana la gură ca printr-o nișă/ prin care o cană nu ar încăpea/ știam că nu dormi/ că ascuți cum mă clatin și mă izbesc de scaune/ situația de acum părea un făt asfixiat“.

Bineînțeles că nu-l credem pe acest erou atât de puțin eroic când amenință că va ieși cu o bătă de baseball pe străzi. Nu pare să fie chiar genul lui: o criză anterioară, adolescentină, a depășit-o făcând praf „bucătăria camera de zi și dormitoru“ *cu polonicul*. La 30 de ani, înfruntând umilințe și rateuri, alunecând prin „straturile de slineală și panică“, el își rezolvă problemele sentimentale și socio-profesionale exclusiv în cheie imaginară. Dar și aceste vise par unele kitsch, episoade ale unui siropos film hollywoodian, iar nu expresii exaltate ale personalității. Autentică e în schimb ratarea personajului, scufundarea lui lentă într-o mediocritate angoasantă: „am făcut față“, „încerc să înving“, „încerc să rezist“ sunt tot atâtea trepte ale (acceptării) eșecului. Îi rămân lecturile din Robert Lowell (maestrul lui T.S. Khasis), la care, tot astfel, desfășurătorul liric apare ca reportaj al unor experiențe personale. Că reportajul însuși este amenințat și sufocat de banalitate, e vina nu atât a tânărului autor (care arată, uneori, dexterități de invidiat), cât a manierei poetice utilizate, impregnată de praful prozei și al vieții.

Redutabil pe culoarul plat-biografist, intens frecventat de o parte a generației '80, T.S. Khasis este, deocamdată, doar notabil în ansamblul polifonic al poeziei de azi. ■

critică literară

Arghezian în fond și în expresie, Ion Caraion rămâne la primul din cei doi timpi al registrului moral din paradigmă, timpul negativ. Nu ajunge la înseninările bucolice, la înfrăgezirile amintirii, la diafanitățile franciscane ale autorului *Cuvintelor potrivite*, mereu dovedindu-se traumatizat, ultragiât, refuzat de universul în care ne e dat a vieții. E un mare producător al negației pe care o proiectează în ansamblu ca și în detalii, într-o antimetafizică absorbantă ce nu lasă nici un rest. Fantazarea cruntă, halucinația malignă, insanitatea asumată constituie reperele sale într-un proces care consumă realul, lăsând doar leștul sumbru al acestuia: „Cum și-a strâns codrii... Cum și i-a pus/ în desaga văzduhului, lent.../ Ușor fantastic, inaparent/ Mi s-a părut vântul./ Orbi tot pământul./ Tot cerul, toată vecia./ Nici un zbor./ Nici un neabsent./ Ca din ulcior în ulcior,/ un exordiu de flori băiguitoare/ picura-n nebunia/ celuilalt sau a aceluia moment/ halucinant“ (*moment halucinant*). Cu o gesticulație uranică, poetul angajează stihiiile în viziunea unui subiect ce se recunoaște demențial în abisalitatea sa clocotitoare de contraste: „o spumă/ în trecere pe malul acestui lac de stele/ făcându-le mai simple, mai bune, mai ciudate/ și iarăși paralele/ contrastele și tocmai când pare mai cuminte/ alaiu-atâtor stihii, mai fără de ecou,/ deodată se răstoarnă, deodată-și ies din minte/ un milion de lucruri și-nnebunesc din nou...// sosește-o oră a serii tâmpită ca un bou“ (*cu coarnele-n fereastră și coada răsucită*). Un conspect critic al creației lui Ion Caraion poate dezvălui caracterul metodic al negativului, structura nihilismului, organizarea anarhiei, dacă putem vorbi astfel. Degradarea începe cu vârfurile consacrate ale lumii, cu imaginile mitologice. Narcis e înmămolit în decrepitudine fizică, în somnolență, în suspendarea identității: „șovăielnic lângă mit,/ din băltoacă în băltoacă/ Narcis e pleșuv./ S-a-nșelat? A dormit?/ Era altul? N-a fost el?“ (*șovăielnic lângă mit*). Faust se luptă din greu cu slăbiciunile ființei proprii: „Faust plâpând// Faust în luptă cu firea/ lui însuși. O glumă“ (*Mistuite resturi de zeu*). Odaia bardului e „aromată fantastic“ de „mistuite resturi de zeu“, profetul acestuia fiind comestibil într-un context canibalic-infernal: „Măncam din profet și timpul se reîntorse în timp,/ și te-ai făcut craterul cu scorburi ca un Hades?“ (*Solitarul obiect cosmic*). Natura e și ea damnată, răsfântă într-un pastel demonizat: „Soare Viscol Umbră Gând/ Păsări Liniște Omăt/ Și natură!// în penaje noi, condurii,/ în vechi mantii, tremurând,/ Măreția morții pură// Unde-i râul?/ Om fi-ajuns/ În infern, în paradis./ Printre labele pădurii./ (Nu mai bate! E închis.)/ Timpul fuge îndărăt,/ îndărăt și într-ascuns// Lașități. Caricatură./ Păsări Liniște Omăt// Când mă-ntorc am să-ți arăt/ semnul serii de pe armură/ ca doi pinteni mici de orz// Era umed. Era bură./ (Nici un fel de noimă Rut)/ A fost soare, – a fost plăcut,/ Însă nu m-am mai întors...“ (*Soare Viscol Umbră Gând*). Sunt consemnate nu puține metamorfoze malefice ale ființelor și lucrurilor, care se scurg unele într-altele ca-ntr-o clepsidră a unei imagerii dereglate: „o pasăre-mi da ocoluri în zbor/ mă-nfășură din ce în ce mai zăpăcitor/ în cercurile ei neprevăzute/ unele proxime, altele-n cute/ largi flexibile moi/ apoi/ se prefăce-n/ păianjen cu ace/ eu bâzâi mă zbat/ păianjenul-pasăre pasărea-pirat/ se-apropie ezită/ pe urmă-ncepe, iute./ (și cercurile se termină unul câte unul)/ să-și mănânce musca-nnebunită“ (*O pasăre-mi da ocoluri în zbor*). Poetul însuși regresează într-o nebulozitate solemnă, pe scară nu doar genealogică ci și biologică:

Ion Caraion, Antichitatea durerii, vol. I, Ed. Vinea, 582 pag.

Gheorghe Grigurcu

SEMN DE CARTE

Recitindu-l pe Ion Caraion

„Mă-mbrac în tăcere ca-n ultima lege/ a neamului meu/ din cețuri/ va veni seara și-un zeu/ n-am fost fiică de rege/ eram scarabeu/ în pădurea cu jețuri/ de stafii și-arome“ (*Mă-mbrac în tăcere ca-n ultima lege*). Și nu în ultimul rând se înscrie sarcasmul istoricește determinat, stigmatizând oroarea totalitară, în cuprinsul căreia viața se mortifică fără a-și înceta cursul înfiorător: „pentru noi nu înseamnă ce-nseamnă pentru voi sonerie/ pentru noi sonerie înseamnă poliție/ un grup de brute care năvălesc (de-obicei noaptea)/ peste viața și coșmarul tale/ îți răstoarnă mațele, hârțiile și casa pe dos,/ sparg, te-njură, distrug, te pocnesc unde le vine./ scuipe, te jefuie, îți pun ochelarii negri și te duc/ te duc (moartea nu pleacă niciodată cu mâna goală)/ pe tine și-i duc uneori cu tine pe toți ai tăi/ undeva de unde îndeobște nu te mai întorci/ niciodată/ e ca și când ar veni în vizită moartea/ și n-ar mai pleca“ (*Soneria*). Moartea nu e decât o agonie social-istorică fără sfârșit.

Predominant, discursul poetului are o franchețe șocantă, e deschis râului moral pe care nu se dă în lături a-l portretiza în tușe caustice la culme. La antipodul poeziei de sugestii, nuanțe, indirectități propuse de simbolism și conturată pe un plan suficient de amplu până-n prezent, Ion Caraion se dovedește un artizan de imagini insolite în cruzimea lor, un maestru al truculenței verbului. Imaginarul său scormonește în anomalie, în putrefacție, în vermină ca-ntr-o rece satisfacție întoarsă pe dos: „când a venit războiul, de lua oamenii și vitele/ când țurțurii vieții au împuns ca stalactitele/ când au fost gășiți mocârțanii în patru labe pascând/ prin pădure leurdă, le curgeau balele blând/ începuseră a uita să vorbească, înnebuniseră de foame, o năpârcă/ a fost scoasă din greabănul vacii lui Zâmb ori din cârcă/ supsele supsele și se-auzeau chițcând cuiburi de șoareci sub șoricul viu al porcilor ca sub grind“ (*Prispa cu sfinți de noroi*). Greața e o senzație curentă: „s-a oprit din mâncat/ îi venea greață/ voi ce faceți cu noi?/ privea la viermii cei albi din farfurie/ privi spre perete gunoi“ (*copiii paiatei*). Caricaturala privește miroase pestilențial: „N-am grădină însă am râme și plină/ mi-i neliniștea cu bile de cucută/ strușul e clopot și dimineața o să pută“ (*N-am grădină însă am râme și plină*). Până și păsările

ostenesc de imensa osteneală umană: „păsări oboseite ca salariile vechi“ (*Kafka și pantalonii lui Ubu Roi*). Concretul degradării e atât de ingenios regizat, încât pare inventiv prin sine însuși: „prin ciorbă gunoară bibliografii bucătărie/ prin corespondența și baie/ scoțiorând boturi obraznice/ tăcerile delapidază orașul/ locuim într-un pepene cu semințele roz/ ca tălpile lui Ilie către Serepta Sidonului“ (*Turn fără neamuri*). Dezastrul se apropie nu o dată cu perfidie, prin mijlocirea reprezentărilor familiare. Să fie un soi de sfială, o șovăială a Răului de-a fi Rau? Iată un semn de întrebare care planează asupra unei creații care pare întru totul cedată conștiinței demoniace, „încarcata de prigoană“ cu vârf și îndesat, în filele căreia blestemul spurcă apa, orice înnoire fiind „stârpită“: „Cum liniștea ascunsă prin lucruri își deschide/ un nasture Ciorapul îi fuge Cum genunchii/ se umplu de uitare, de sonerii, de unghii/ și apa se dezbracă la geam ca o femeie/ Cum calul și paița Cum glasul și copacul/ și pieptenele toamnei se-ncurcă între ele/ Cum nu mai cresc nici numeni nici nu mai pică stele“ (*Cum liniștea ascunsă prin lucruri își deschide*). Ca și: „deșertăciune și struguri.../ un sân.../ timpul nu e pentru găsirea acului/ în fân/ bruma nu-i pentru sandale// ca o subsoara/ dealul se sprijină pe mosorele/ care-au luat-o la vale./ prin flori// cosița lor moale.../ umbrele și cerbul târziu...“ (*de unde venise cu ce umbre*).

Un aspect relevant: jocul dintre substanță și iluzie, dintre materie și umbră, cu rostul de-a sugera irealitatea substanței ce ar avea ca rezultat relativizarea damnării. E încă o viclenie a luciferice degradări fără drept de apel, care preferă o cale ocolită, precum o joacă între pisică și șoarece: „pe câmp nearat/ în ce fel nu știu/ între-acum și târziu/ le-am așezat// umbra ta umbra mea/ la răcoare-n adânc/ sunt pământul mănânc/ dintr-un sân, dintr-o stea// umbra ta, umbra mea/ același pas/ drum și popas/ plecare ninge“ (*pe câmp nearat*). Căci blestemul nu se poate aplica pe neființă, pedeapsa nu poate avea ca obiect golul. Și totuși tactica disoluției universale cuprinde și un asemenea artificiu, un soi de protocol al des-ființării: „Nu mă mai cert cu tine, am obosit./ Străin și dosit,/ sălcii și ascuns/ pe după întrebări la care n-ai răspuns,/ tu ai fost, ai ars, te-ai scrumit, nu mai ești – / ca o vârstă, ca un vers, ca o iubire./ Căderi și nadire. Întrebări pre-pământeste./ Între stihii care-ncep să se deșire,/ să dispară./ i-i frică și de numele tău./ Cu atât mai bine sau cu atât mai rău?“ (*Nu mă mai cert cu tine, am obosit*). Corelativ acestei confuzii (de fapt un reflex al firii telurice a subiectului care s-a desfăcut de orice articulație transcendentă, devenind cinic cu sine însuși), se ivește și fenomenul invers, al exacerbării materiei. Paradoxal, golul e desemnat prin recursul la materii dense, „grele“, la lut și la plumb: „se-auzeau coasa/ cuiua pe care nu l-am văzut/ codru-arăta vested/ peisajul era de lut/ nicăieri nici o urmă/ perechi-perechi/ prin timpii celui de-al treilea pol/ ger uscăciune plumb și gol// golul care nu se mai curmă“ (*nu era casă-adevărată casă*). Se află aici o instinctivă reacție la dispariție. Un paratrăsnet cvasifiziologic așezat în calea extincției. Un procedeu similar îl constituie melosul versului, incantația adesea de argheziană factură, în locul unui discurs prozastic, destrămat, așa cum ne așteptăm: „M-am lăcomit cu gheara care scurmă./ arușii rădăcinilor mă-nțeapă./ Zac răscolit la fiecare apă,/ iar toamna-mi intră-n curte ca o turmă// Când – learcă de neliniști – trec duimul/ de amintiri ce-mi treieră pământul/ mă povestesc legende, iar vântul/ mă-mprăstie-ntr-un stele ca pe scumuri// Armura mea cu zări interioare/ presară secetele vremilor cu glaste./ Crescură bucele pe sufletele noastre/ ori mărăguna vremilor mă doare?“ (*la treptele de spirit*). Astfel avem a face cu un idealism sonor pliat cu sadism pe deriziune. ■

critică literară

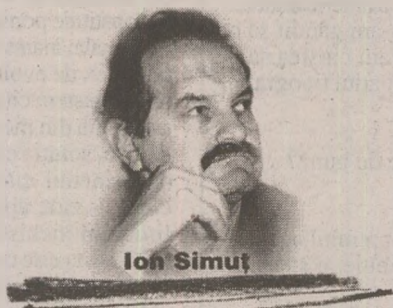
Cred că *Refugii* (ed. I, 1984; ed. II, 2005) reprezintă punctul de vârf al creației epice a lui Augustin Buzura. Aici se întâlnesc toate marile direcții ale prozei sale: confesiunea revoltată, conflictul ireconciliabil cu lumea comunistă, spiritul meliorist și justițiar, obsesia adevărului, tehnica investigației analitice, căutarea unei forme de salvare de sub teroarea fricii, a eșecului sau a morții, traumele iubirii nerealizate. Romanul dobândește un bun echilibru între epic și analitic: e suficient de inventiv în narațiune, fără a exagera înspre senzational, ca în romanele ulterioare, și nu e excesiv analitic, eseistic sau politic, cum fuseseră, în proporții diferite, romanele anterioare. *Refugii* are o mare capacitate de cuprindere a societății comuniste, în toate compartimentele ei, cu variante despre viața la țară și despre atmosfera târgului de provincie, cu mărturii despre formele invizibile ale puterii (Securitatea), dar și despre micii demoni ai puterii locale. Fără îndoială însă că nu e un simplu roman-document, limitat la reflectarea unei epoci, deși nu prea multe alte romane îi pot fi puse alături ca exemplificare a unui realism dur, în măsură să dea imaginea opresiunii și fiorul dramatic al unei societăți închise. *Refugii* este cu mult mai mult decât atât: un excelent roman existențialist despre eșec, despre psihologia ultragiată, despre neliniștile și ororile condiției umane, careia revolta îi deschide o slabă speranță de salvare.

Conștiința victimizată a Ioanei Olaru este forța centripetă a romanului. Dispersia narativă este o falsă impresie. Toate firele epice converg spre biografia Ioanei Olaru, absolută de engleză, în vârstă de 26 de ani, traducătoare la o întreprindere din orașul Râul Doamnei, iar apoi bibliotecară la secția de cercetare a unui minister. Subiectul romanului, formulat pe scurt, dezvăluie o intrigă sentimentală banală. Căsătorită cu Iustin, fost coleg, repartizat în satul de munte Măgura și căzut prizonier al vicilor zonei (alcool și mediocritate), Ioana, în perspectiva unui divorț mereu amânat, se combină consolator, dintr-o constrângere acceptată, cu inginerul Anton Crișan, inspector de la centru în întreprinderea de provincie, și speră să scape de sub controlul acestuia printr-o aventură „artistică” și ocazională cu sculptorul Sabin. Cu alte cuvinte, o tânără decepționată în dragoste caută alte combinații de amor. Subiectul nu este însă nici pe departe unul frivol. Dimpotrivă. Ioana este victima multiplă a unor constrângeri nefaste. Soțul este irecuperabil din satul care îl absoarbe. Amantul, un intelectual bucureștean aparent rezonabil, îi este propus ca o îndatorire de serviciu (o secretară pe lângă un delegat), îndatorire pe care și-o asumă, în cele din urmă, ca pe o soluție o vieții personale. Al doilea amant, care nu e, de fapt, decât un prieten artist, e o rezolvare a eșecului anterior, o evadare din constrângerile sufocante ale primului amant. Două „reparații” succesive în viața sentimentală înseamnă un dezastru. Ioana Olaru este perfect conștientă de această situație, echivalentă nu cu un compromis ce ar putea fi ascuns, ci cu o eroare existențială, premisă a unei posibile sinucideri. Totul se reflectă detaliat în conștiința sa ultrasensibilă, de pacientă a unui spital de psihiatrie. E un rezumat anecdotic al romanului, dar cartea nu are nimic din registrul satirei sau al vodevilului. Merge pe linia unei intrigi sentimentale ce se constituie ca o profundă și răvășitoare dramă psihologică, desfășurată într-o tonalitate sumbră.

Cu o bună intuiție critică, Marian Papahagi a considerat-o pe Ioana Olaru o bovarică, o ființă feminină predispusă să se conceapă altfel decât este. Din tema reducăției biologice, Ioana, ca toți oamenii, „caută diverse refugii” (ed. II, p. 51). E pe deplin conștientă că și-a „umplut viața cu nostalgii, cu iluzii” (p. 70). Când doi iubiti o dezamăgesc (Iustin și Anton), speră în al treilea (Sabin). Nimic din ce e omenesc, din zestrea bovarismului, nu-i e străin. Fiecare dintre iubiti o scoate din „noroiul” celuilalt (p. 86). Filosofia vieții ca mizerie o dezvăluie foarte bine Tatiana, pacientă a aceluiși sanatoriu cu Ioana: „Trăiește acum, când poți și cât poți. Mâine o să-ți fie milă de tine, o să fugi de propriu-ți chip... Totul e ciuit, pervers, deformat și, cu vârsta, corpul ajunge să semene cu viața asta aiurită pe care o trăim, mitocănie și caricatură...” (p. 68). Ioana nu este, totuși, ca Emma Bovary, o victimă a propriilor iluzii, ci o victimă a proiecțiilor

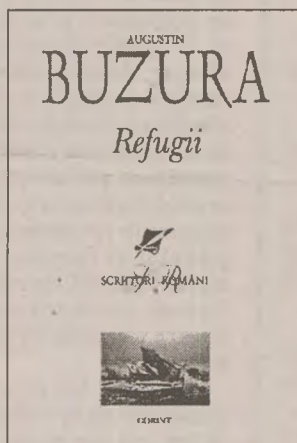
altora, consecință a proastei lor înțelegeri. Ea se teme de iluzii, nu se complăce în ele. Luptă cu propriul bovarism, nu-l acceptă cu o mediocritate a inteligenței și a sentimentelor. Ceea ce înseamnă că este o victimă de două ori tragică.

Viața Ioanei Olaru este o continuă căutare de refugii. Agresiunile și spaima o desocializează. „Frica animalică” și „spaima atavică” dintr-un poem de Emil Botta (p. 436) revin cu o devastatoare consecvență, ca și pentru intransigentul, persecutatul, hăituitul și misteriosul Helgomar David, făcând-o să exclame împreună cu el: „Unde sunteți/ refugiile mele?”. Erau amândoi găzduiți de doctorița Victoria Oprea, iar casa și prietenia ei constituiau un fel de refugiu dintr-o lume extrem de neprimitoare. Prieten al Victoriei, dar mai prieten al înfrângerii, inginerul de mină Helgomar, fire luptătoare și contestatară, urmărit

Ion Simu

Oglinzile deformatoare

Augustin Buzura, Refugii, ediția a II-a, prefață de Mircea Iorgulescu, Editura Corint, București, 2005, 568 p.

pentru opoziția față de directorul său și față de un întreg regim, îi apare Ioanei ca singurul reper moral de neclintit. Un refugiu căutat este și posibila dragoste a lui Anton Crișan, până ce acesta se dovedește un proprietar al iubitei pe care ar vrea să o închidă într-o colivie. Anton o salvează pe Ioana din provincie și din ghearele rapacelui director Rafiroiu, îi creează un refugiu în Capitală, dar refugiul va deveni, cu totul imprevizibil, o captivitate de lux. E normal ca Ioana să caute un alt refugiu, pe care crede că-l găsește în relația intelectuală cu sculptorul Sabin. Schimbă un bărbat dominator și posesiv, extrem de gelos, cu altul slab și marginal, dar care are virtutea de a-i reda libertatea. Încercarea de a ieși de sub tutela lui Anton, îi aduce Ioanei, urmărită cu îndârjire peste tot de cel ce vrea să-și arate expresia puterii, o înscenare de accident, pentru a o intimida. Victimă simbolică până acum, Ioana devine o victimă fizică, efectivă. În lunga auto-analiză de la psihiatrie, Ioana încearcă să afle unde a greșit și se resemnează în „incapacitatea de a-și descoperi defectul” (p. 468). Cred că principalul ei defect este formulabil în mai multe nuanțe: neluarea în calcul, plătirea în incertitudine, complacerea în confuzie, amânarea deciziilor. Mircea Iorgulescu (în prefața noii ediții) numește foarte bine acest defect persistența în ambiguitate.

Exasperarea Ioanei crește când constată că se afla în centrul unui joc de oglinzi deformatoare. Toți cei din preajmă o înțeleg greșit. Pentru Iustin, Ioana este excesiv de lucidă și de rațională, ceea ce lui îi creează complexe: „Tu nu știi să te dăruiești, îmi repetase mereu, și n-ai să reușești niciodată, pentru că ești prea lucidă. Tu iubești cu mintea, nu cu sufletul: adaugi în toate un dram de luciditate, de calcul, nu lași nimic neprevăzut” (p. 114). Acuzația e gravă și creează un blocaj de comunicare. Iustin o urmărește cu gelozia lui exasperantă, iar „conștiința propriei lui vinovății” o proiecta asupra soției presupus infidele. Ioana rezistă o vreme acestei proiecții ofensatoare, consolându-se că suspiciunea e o dovadă de iubire, dar, când observă că nu poate scăpa acestei oglinzi deformatoare, se va strădui să-i corespundă. Pentru Victoria Oprea, Ioana este o „fetiță” (apelativ care revine frecvent în dialogul ei), adică o ființă imatură care are nevoie de protecție. Pentru Anton, Ioana este o proprietate intangibilă, confiscată într-o falsă iubire. Nu s-a dumirit încă ce reprezintă ea în ochii lui Sabin. Pentru directorul Rafiroiu, Ioana este o femeie frumoasă, reductibilă la o fire senzuală, pe care o poate numi fără motive și fără remușcări „curvă”. Ultima este, bineînțeles, cea mai gravă dintre neînțelegeri, dar nici celelalte nu au cu mult mai puțin vina lor. Ioana își simte vulnerabilitatea, fragilitatea și vinovățiile confuze, nu se înșeală mult în privința sa, ca profil interior, nu-și întretine iluzii. De aceea falsă imagine a celorlalți despre ea îi amplifică neliniștea. Frumusețea îi este interpretată ca frivolitate suspectă, luciditatea este înțeleasă drept calcul inhibant etc. Calitățile îi sunt luate drept defecte și sunt supuse culpabilizării. Medicul psihiatru Vlad Cosma, arătându-i ceilalți bolnavi, îi spune Ioanei că ei „nu sunt decât propria noastră imagine ușor exagerată”. Avem în stare latentă, spune el, particularitățile suferințelor psihice și, din acest motiv, „merită din când în când să ne privim și-n oglinzi deformatoare” (p. 60). Dar când toate oglinzile sunt strâmbе, lumea este greu de suportat. Oboseala relațiilor umane aduce și ea o pierdere a normalității, ca un fel de uzură care alterează sensul original al sentimentelor: „Ceea ce altădată te bucura acum te irită... Totul este așteptare, istovire, pândă și neîncredere: în cuvintele în care altădată te sprijineai ca de un munte, în simțuri, trăiești ca într-un spațiu cu oglinzi deformatoare” (p. 494). Privită din această perspectivă, propria biografie i se pare Ioanei înglodată iremediabil în neînțelegeri: „Mie mi s-a întâmplat istoria cu Iustin, adică am fost părăsită. Rafiroiu crede că mă culc cu toți în afara de el și, în plus, am niște antecedenti cu destule tare. Dar, oare, are dreptate? Sunt eu cum crede?” (p. 465). Situația i se înfățișează ca fără remediu. Nu doar ambiguitățile de comportament sau indeciziile derutante sunt cauzele dramei profunde a Ioanei Olaru, ci și falsa înțelegere, lumea ostilă, răul neeradicabil din ceilalți. Aceste oglinzi deformatoare, multiplicare la nesfârșit, sunt infernul pentru Ioana.

Refugii e cel mai complicat dintre romanele lui Augustin Buzura. Unitatea de perspectivă este asigurată de centralitatea conștiințe feminine ultragiutate. Eșafodaj analitic se sprijină pe biografia Ioanei Olaru. Spre ea converg intrigile morale, relațiile dintre personaje, planurile vieții sociale și politice. În conștiința ei se intersectează lumile din roman: ipostazele puterii, mediul orașului de provincie, comedia mediocrităților rurale, experiențele iubirii și ale singurătății. Personaj cu o psihologie sociografică, sintetizând nevroza unei epoci, Ioana este seismograful unei societăți opresive, revelatorul vicilor ei de structură. Ea este o învingătoare cu aparențe de învinsă, din moment ce în final este capabilă de o metamorfoză ce se va desfășura în romanul următor, *Drumul cenușii* (1988): „Oricum, ar trebui să fac în așa fel ca începând de azi să nu mai fiu obligată să mă detest...” . Vulnerabilitatea psihologică (ajunsă în pragul sinuciderii), labilă moral (vinovată de câteva infidelități), fragilă în convingerile proprii și în relațiile umane (atinsă grav de repetatele eșecuri în dragoste), rezistentă la singurătate, avidă de solidaritate și demnitate, sensibilă la peisajul de coșmar pe care i-l dau oglinzile deformatoare, capabilă să-și mențină, oricât de precar, un oarecare echilibru în decepție, pe buza prăpastiei, Ioana Olaru este unul dintre cele mai puternice personaje din literatura română. ■

actualitatea

Constantin Toiu

PREPELEAC

Un băiat care scrie bine

Schița foarte scurtă a lui Hemingway *I guess everthing reminds you of something*, - Presupun că orice trebuie să-ți aducă aminte de ceva - am citit-o în volumul de nuvele, *The Heat and the Cold*, - Căldura și Frigul - versiune în limba franceză, apărută în 1995 la Gallimard. Prefața este semnată de Philippe Sollers care susține că schița citată... „e cel mai bun text din întreaga operă” a americanului...

O citisem prima oară. Francezul are dreptate. De aceea, m-am gândit să o reproduc în românește, în atelierul de lucru, bătrâna rubrică pe care am cinstea să o urmăriți. Mai reducând câte ceva nu mult, cât să încapă, cu înțeles, în spațiul tipografic exiguu. Ar fi și o premieră. Iat-o.

- E o poveste foarte bună, zise tatăl băiatului. Îți dai seama cât e de bună?
- N-aș vrea, papa, să te plictisesc.
- Ce altceva ai mai scris?
- E singura poveste. N-aș vrea să te plictisesc. Dar fiindcă a luat premiul acela...
- Ar trebui să te ajut. Dar dacă scrii bine, n-ai nevoie, tot ce trebuie, e să scrii.
- i-a luat mult timp?
- Nu prea mult. Unde ai auzit tu vorbindu-se de specia aia de pescăruși?
- În insulele Bahamas.
- Dar tu n-ai fost niciodată acolo, ... la Dog Rochs, la Elbow Key (...).
- Am fost la Kilem Peters. Cu siguranță. Se refugiază acolo, pe reciful de corali.
- Prin părțile mai joase, poate. Totuși, unde și când ai putut tu să vezi specia aia de care scrii în povestea ta?
- Mi-oi fi vorbit de ea tu, tată.
- E o poveste foarte reușită. Mi-aduce aminte de una pe care am citit-o foarte demult.
- Așa e, presupun că orice trebuie să-ți aducă aminte de ceva, zise băiatul.
- În vara aia, băiatul citise cărțile pe care tatăl său le ținea în bibliotecă. Când se întâmplă să lipsească, deseori băiatul spunea că scrisese.
- Arată-mi ce scrii. Și dacă ai vreo problemă, zise tatăl. Scrie ceva ce știi...
- Păi asta și fac, spuse băiatul...
- Nu vreau să viu să citesc pe la spate ce scrii, spuse tatăl, să-mi simți răsuflarea-n ceafă. Totuși, dacă vrei să te ajut [...]
- Cred că mă descurc.
- Nu-mi arăta nimic, dacă așa simți tu. Cum ți-a plăcut, ... ce zici de... **Atât de departe, atât de mult timp?**...
- E grozavă, mi-a plăcut mult.
- Problema de care-ți vorbeam, ar fi că... Adică am putea merge împreună la piață, la o luptă de cocoși, și-apoi fiecare din noi să descrie ce-a văzut. Ce se întâmplă și ce ai văzut tu și ce ți-a rămas în minte. Chestii de-astea. Fleacuri. Ca să vedem fiecare ce a văzut.
- Băiatul își lăsase capul în jos și privea fix în farfurie.
- Sau putem să mergem la cafenea și să dăm cu zarul, și tu să scrii ce-ai auzit discutându-se acolo... Bineînțeles, fără să încerci să scrii tot-tot. Numai ce crezi tu că ar fi interesant.
- Mi-e teamă că încă nu sunt gata pentru asta, tată. Cred că ar fi mai bine să continui cum am scris povestea.
- Bine, fă-o. Nu vreau să-ți impun sau să te influențez [...]
- Poate ar fi mai bine să fac cum am făcut și până acum...
- Bineînțeles, incuviință tatăl.

Eu nu puteam să scriu așa de... când eram de vârsta lui, se gândi tatăl. Niciodată n-am cunoscut pe cineva care să fie în stare ca el să... Ori să fi cunoscut pe unul care să tragă atât de bine ca acest băiețel la numai zece, doisprezece ani. Nu așa, de văzul lumii. Ci tir în regulă, tir de concurs, alături de bărbați în toată firea, profesioniști. Parcă ar fi avut un radar. Niciodată nu trăgea alături. Având un simț perfect al momentului, fie la fazani, fie la pasajul de rațe. La porumbeii vii, la vreo întrecere, când avansa pe teren și trecea de porțița batantă și se îndrepta spre placa de metal marcând cu o linie lată, neagră, postul lui de tragere, profesioniștii tăceau și priveau fix la el... Era singurul trăgător care-i făcea pe toți să tacă mîlc. Unii profesioniști zâmbeau, ca și cum ar fi fost vorba de un secret descoperit în momentul în care băiatul ducea pușca la ochi controlând mai întâi dacă patul armei era bine înșurubat în umăr. [...] „Gata” rostea el cu o voce joasă care nu era a unui băiețel.

- Gata, răspundea servantul.
- Trag, anunța vocea joasă, și, oricare ar fi fost trapa, dintre cele cinci posibile, care lansa porumbelul sur, oricare ar fi fost unghiul alcătuit de aripi pentru un zbor cât mai rapid, peste iarba verde, în direcția barierei albe, scunde, salva celei dintâi țevi și lovea pasărea, iar cea de a doua se auzea aproape simultan cu prima. Când porumbelul cădea cu capul înainte, doar cei mai buni trăgători vedeau secunda salvei a doua atingând pasărea gata moartă în văzduh. ■

(va urma)

Expresia a ieși la interval (sau pe interval) cu ceva, cu sensul „a oferi sau a propune (ceva)” este, cred, destul de răspîndită în limbajul familiar-argotic actual. Semnificația sa nu este totuși una previzibilă, transparentă, imediat sesizabilă prin raportare la sensurile generale de dicționar ale cuvîntului *interval* („distanță în timp între două fenomene, între două perioade, între două evenimente consecutive; răstimp”; „distanță în spațiu între două puncte, între două lucruri”, în DEX) – și cu atât mai puțin la cele specializate, din matematică („ansamblu de puncte, de numere cuprinse între două valori date”) sau din muzică („diferență de înălțime între două sunete muzicale”, *ibidem*). Se întâmplă de multe ori ca o expresie să se constituie pornind de la o situație minoră, marginală; înainte de a presupune un proces complex de evoluție semantică, e de folos să cunoaștem cît mai multe detalii de viață cotidiană din mediile argotizante. În cazul de față, soluția etimologică – posibilitatea ca termenul *interval* să intre în expresia citată – vine aproape cu certitudine din limbajul închisorilor. Intervalul *pe care poți ieși* nu este o noțiune abstract filosofică, ci una extrem de concretă: spațiul dintre paturi, din dormitoarelor camerelor comune. Acțiunea cea mai comună petrecută în acel spațiu fiind bătaia, gestul de a ieși *pe interval* (sau *la bătaie*) are, simbolic, valoarea de provocare...

Are loc astfel (ca și în cazul adjectivului *penal*) un proces interesant de pătrundere a neologismelor culte în lexicul și frazeologia argotică, prin intermediul limbajului juridic sau administrativ cu care deținuții vin în contact. Cuvintele închisorii sînt folosite de argotizanți, prin extindere, și în afara ei, în spații publice considerate, în mod similar, de reclusiune și constrîngere (armata, școala) și, prin analogie, chiar în alte situații ale vieții cotidiene. Confruntarea de pe intervalul dormitorului comun se suprapune înfruntării de pe stradă. Din argoul închisorii și al lumii interlope, expresiile pot apoi migra spre limbajul popular și familiar: cuvintele revin astfel în medii cărora le sînt cunoscute formele (nu și sensurile lor noi) și care ignoră rațiunile evoluțiilor semantice recente.

În cazul lui *interval*, confirmarea prezenței sale în viața deținuților e oferită de un text literar-memorialistic din care am mai citat și altă dată, pentru autenticitatea sa: *Fan-fan, rechinel pușcăriilor*, de Mihai Avasilcăi (într-o reeditare recentă care amplifică textul, adăugîndu-i partea a doua a amintirilor, Iași, Cantes, 2005). Sînt descrise în text înfruntările, bătăile pentru suprație, intervalul ca spațiu al afirmării și al puterii: șeful de cameră „a ieșit *pe interval* și a strigat ca să audă întreaga baracă: - Bă, dacă unuia nu-i convine ceva la băiatul ăsta, atunci să iasă *la interval* și s-o frigă parte-n parte cu el!” (p. 14). *Intervalul* apare și ca loc de plimbare (dar și de glume proaste): „cînd făceai *manej pe interval* (...), te trezeai deodată cu o găleată de apă în cap, aruncată de la cracă” (= din paturile de sus) (p. 28-29). Funcționalitatea *intervalului* e atestată și de alte relatări, reportaje, interviuri despre viața de închisoare; de pildă, un comandant declară: „La noi e disciplină - nu lași deținutul să iasă la bătaie *pe interval*, ca să câștige șefia dormitorului” (*Adevărul*, 18.04.2001); referirile la spațiul închisorii

apar și în texte de muzică recente: „Am scos om pe interval la bătaie pentru pai” (B.U.G. Mafia, *La vorbitor*).

Dicționarele de argou românesc apărute în ultimii ani înregistrează direct extinderea semantică, transferul metonimic de la spațiu la acțiunea tipică desfășurată în el. La Nina Croitoru Bobârnice, *Dicționar de argou al limbii române* (DALR, ed. I, 1996; ed. a II-a, 2003), termenul *interval* e definit doar ca „bătaie între membrii unei bande de infractori pentru stabilirea șefiei”; același sens e indicat și de Anca și George Volceanov, în *Dicționar de argou și expresii*

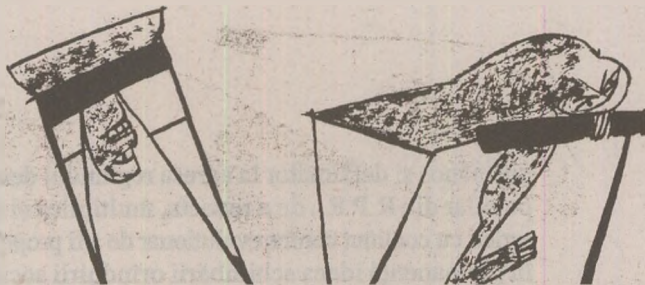
Rodica Zafiu

PĂCATELE LIMBII

„Pe interval”

familiale ale limbii române (DAEF, 1998): „duel pentru stabilirea, prin forță, a șefiei unei bande de infractori”. În cele două dicționare sînt definite și expresiile *a face un interval* „a se bate” (DALR, DAEF), *a chema la interval* „a chema la bătaie pentru stabilirea ierarhiei în celulă, bazată pe forță” (DALR), *a ieși la interval* „a accepta o provocare la bătaie” (DALR) – dar și „a recunoaște fapta de la început” (DALR), „a face cinste cuiva” (DAEF), „a plăti consumația cuiva la restaurant” (DALR). Toate aceste explicații încearcă să fixeze sensuri parțiale, contextuale, realizări în situații concrete ale aceleiași acțiuni de bază: manifestare publică previzibilă într-un spațiu dat - provocare la bătaie, mărturisire la anchetă, ofertă de plată. Sensurile contextuale se pot de altfel multiplica (și nu e nevoie să fie cuprinse ca atare în dicționare), astfel încât *a ieși pe / la interval* poate însemna, în funcție de context, „a-și face apariția în public”, „a face declarații sau a lansa inițiative politice” etc. Expresia a pătruns de altfel și în limbajul jurnalistic: „Regrupate urgent, PNL și PD caută alte soluții pentru schimbarea președinților Camerelor, *sa iasă măcar cu o victorie politică pe interval*” (*Adevărul*, 16.11.2005). Nu lipsesc nici variațiile expresive, prin substituirea verbului, cu păstrarea ideii de „ofertă” și „acțiune”: „*înaintează pe interval*”, „*sari pe interval*” etc.

În uzul familiar-argotic curent, expresiile și construcțiile care conțin termenul *interval* sînt folosite ca formule de provocare; înfruntare, agresare verbală - „dacă sunteți bărbați, *haideti pe interval*” (freeweeware.com); „*scoate-l pe interval*... dă-i un cap în gură” (home.ro/forum) – dar cel mai adesea exprimă ideea de simplă apariție: „fă bine și-apari *pe interval* că mai târziu mă duc la cumpărături” (cafeneaua.com). ■

cronica ideilor

Farmecul și blestemul filozofiei provin din liziera ce desparte cuvintele noastre de realitatea lumii în care trăim. Farmecul vine din dispoziția lăuntrică cu care îți poți petrece toată viața despiciind nuanțe și trasînd distincții verbale, cu o migală de ceasornicar și cu o răbdare de anahoret. Blestemul vine din neputința de a te mai rupe vreodată de aceste distincții, ajungînd să trăiești cu încredințarea că realitatea are tiparul cuvintelor pe care le folosești. Și astfel, farmecul filozofiei va căpăta tenta nefastă a unui deformări profesionale, devenind un blestem psihologic din a cărui strînsoare nu se mai poate scăpa: vei vedea totul în distincții logice și în scheme conceptuale, împărțind lumea în felii de existență și în ierarhii semantice, fără să mai faci efortul de a-ți aminti că ele, feliile acestea și ierarhiile acestea, sînt doar în mintea ta și nu în realitatea lumii.

Și pentru că nu mai faci acest efort, încetezi de a mai folosi cuvintele pentru a vorbi despre realitate, și începi să vorbești despre cuvinte cu ajutorul altor cuvinte, intrînd într-o vîrtelniță semantică în cursul căreia ritmul asocierilor și finețea distincțiilor îți vor fura pămîntul de sub picioare. Sau mai exact spus, îți vor fura realitatea din fața ochilor și vei uita că rostul cuvintelor nu e acela de a forma un univers de sine stătător, cu legi proprii și cu o existență filologică autonomă, ci acela de a descrie realitatea și de a-i face pe oameni să ajungă la un acord în privința aceleiași realități.

În istoria filozofiei, un exemplu uluitor de dispută verbală în cuprinsul căreia protagoniștilor le-a fugit pămîntul de sub picioare și nu le-a mai rămas decît finețea unor distincții ce ajunseseră să le țină loc de pămînt este „cearta universaliiilor”. Cearța aceasta este remarcabilă din cel puțin două motive: mai întîi, fiindcă principalii preopinienți ai acestei dispute logice au fost fețe bisericești, nu filozofi și nu logicieni. De altminteri, la începutul mileniului al doilea, filozofia era făcută cu precădere de oameni ai Bisericii, doar ei reprezentînd o autoritate ce se putea bucura de o încredere publică în privința cunoașterii lumii. Cu alte cuvinte, dacă nu făceai parte din lumea clerului sau din cea a cinului monahal nu numai că nu erai băgat în seamă, dar suspiciunea pe care o iscai îți atrăgea repede categorisirea de apariție eretică.

Al doilea motiv este că adevărata miză a bătăliei nu a fost una ținînd de o controversă logică, ci una angajînd un cîmp tematic de elucidare teologică. Pe oamenii aceia nu logica îi preocupa, ci implicațiile ei teologice. Nu speciile, genurile sau lucrurile care putea fi subsumate unui gen sau altuia le tulbura liniștea, ci cum poate Dumnezeu lumii și persoana lui Iisus Hristos să fie gîndite dinăuntrul speciilor, genurilor, diferențelor specifice, accidentelor sau noțiunilor individuale. Altfel spus, de felul în care teologii rezolvau problema universaliiilor depindea modul în care tot ei puteau lămuri problema trinității divine și a naturii duale a lui Iisus Hristos. Iar dacă în materie de distincții conceptuale, greșeala, omenească fiind, era îngăduită, în schimb în tărîmul dogmelor privitoare la ființa divină erorile puteau fi mortale: căci nu mai era vorba de o scăpare logică, ci de un sacrilegiu. Greșind soluția, îl pîngăreau pe Dumnezeu și păcătuiau fără putință de răscumpărare. În felul acesta, nu mai erai doar un inabil gînditor logic, deveneai de-a dreptul un eretic, iar soarta ta trebuia să fie cea a unui eretic.

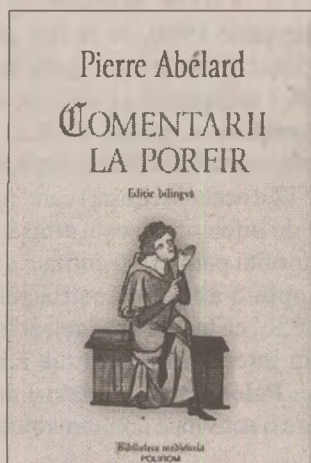
Și astfel, întrucît implicațiile religioase ale certeii universaliiilor făcuseră ca dezbateră logică să devină pînă la urmă o discordie teologică, consecințele ei omenești au fost unele cu adevărat drastice: acuzații de erezie, condamnări, excomunicări și cariere compromise. Nici Pierre Abélard, autorul majorității textelor din ediția bilingvă a cărții aparute în acest an la Polirom – *Comentarii la Porfir. Despre universalii* –, nu a avut o soartă mai bună. Sinodul de la Saens din 1141 i-a condamnat cărțile ca fiind eretice, iar Papa Inocențiu al II-lea a întărit condamnarea dispunînd ca lucrările lui Abélard să fie arse.

Privite cu ochii noștri de acum, toate aceste represalii par neverosimile. Faptul că puteai plăti cu cariera și cu prestigiul o simplă schimbare de nuanță doctrinară pare ceva de domeniul fabulației. Și totuși, o analogie la care putem face apel pentru a întui cît de cît atmosfera acelor vremi este cea legată de România anilor '50. Un

Sorin Lavric

Cearța universaliiilor

Pierre Abélard, Comentarii la Porfir. Despre universalii, trad. din latină de Simona Vucu, notă introductivă, tabel cronologic și postfață de Claudiu Mesaroș, Polirom, 2006, 228 pag.

cuvînt scris greșit sau o propoziție a cărei ambiguitate putea înlesni interpretări neîngăduite te costau libertatea și chiar viața. Au fost oameni a căror carieră a luat sfîrșit doar pentru că au separat cum nu trebuie silabele unui cuvînt la cap de rînd.

Reîntorcîndu-ne la cartea lui Abélard, dacă nu ținem seama de climatul de etuvă teologică în care s-a desfășurat cearta universaliiilor, nu vom putea înțelege amploarea pe care această controversă logică a putut-o lua în rîndul fețelor bisericești occidentale. Rînd pe rînd, Roscelin, Ioan Scotus Eriugena, Anselm de Canterbury, Guillaume de Champeaux, Bernard de Chartres, Bernard de Clairvaux, Ioan din Salisbury și, bineînțeles, Abélard au intrat în bătălie nutrind convingerea că inteligența lor va împinge cu un pas înainte limpezimea teologiei creștine.

Ca cititorul să-și facă o imagine despre mărul discordiei în jurul căreia s-a purtat disputa universaliiilor e îndeajuns să amintim ceea ce spuneam la începutul acestor rînduri: că în filozofie aproape totul se petrece la locul de întîlnire dintre realitatea lumii și cuvintele noastre. Pentru medievali, acest loc de întîlnire semăna cu o bolgie a confuziilor semantice, un fel de creuzet interminabil înlăuntrul căreia lămurirea unui cuvînt dădea naștere unor nelămuriri secundare a căror încercare de clarificare anula semnificația cuvîntului inițial.

De pildă, cum se poate răspunde la întrebarea dacă cuvintele cu sens general corespund sau nu unor realități din lumea noastră? Au oare ele un temei real, sau sînt simple noțiuni a căror semnificație e produsă de mintea noastră? Bunăoară, dacă spun „om”, cuvîntului acestuia îi corespunde colecția tuturor oamenilor din lume sau există o realitate singulară, Omul, care servește drept model pentru toți oamenii din lume? Dumnezeu, cînd l-a creat pe Adam, cum a procedat: a avut în fața ochilor un model de om pe care apoi l-a reproduș în multe alte copii, sau a lăsat colecția oamenilor, adică genul lor, să se formeze singular? Și atunci

există un gen al oamenilor pe care îl pot numi cu ajutorul cuvîntului generic „om”, sau nu există așa ceva în realitate?

Iar dacă acum, admițînd că există așa ceva în realitate, împart acest gen, numit „om”, în bărbați și femei, ceea ce obțin sînt două genuri mai mici sau două specii mai mari? Și apoi, ce face ca bărbații să nu fie femei și femeile să nu fie bărbați? De ce am avea nevoie de două cuvinte pentru a vorbi de două specii care fac parte din același gen, genul „om”? Și, în fond, care e diferența dintre speciile „femeie” și „bărbat”, cu alte cuvinte care e diferența lor specifică? Există o asemenea diferență sau ea e doar rodul invențiilor noastre mentale? Și dacă există o astfel de diferență, cum o numesc? Cu un cuvînt care, surprinzînd-o numai pe ea, să excludă posibilitatea confuziei cu alte specii, sau printr-un cuvînt general? În acest caz, cum e înțelesul cuvîntului? Singular, pentru că se referă numai la acea diferență, sau general, pentru că se referă la diferența dintre toți bărbații și toate femeile? Și dacă lămuresc această problemă, voi putea să o aplic mai departe asupra cetelor îngerești, distingînd heruvimii de serafimi, sau asupra oamenilor, deosebindu-i pe sfinți de păcătoși?

Și oare pot folosi aceeași schemă ca să explic de ce Dumnezeu, fiind unul ca ființă, este totuși trei ca persoană? Cum pot gîndi cele trei persoane în care ființa dumnezeiască se manifestă? Ca specii particulare ale unui gen mai mare căruia îi spun Dumnezeu? Dacă da, care sînt diferențele specifice care separă specia Tatălui de cea a Fiului, sau de cea a Sfîntului Duh? Și, pe deasupra, dacă spun că Fiul e o specie în raport cu genul suprem al lui Dumnezeu, nu săvîrșesc o blasfemie de vreme ce mai înainte spuneam că specia este o colecție de realități individuale, așa cum este de exemplu specia femeilor? Sau Fiul nu are același rang ca femeia? Iar dacă Fiul nu poate fi decît unul, unul singur și nepereche, înseamnă că el e singularul prin excelență, ceea ce neputință de gîndit prin intermediul unei specii de indivizi. Dar atunci ce mai e specia? O colecție de lucruri sau o vorbă în vînt? Un cuvînt din capul meu sau ceva care există cu adevărat în realitate?

Variațiuni pe tema aceasta cititorul poate face pe cont propriu în orice direcție îl îndeamnă inspirația. Amănuntul care merită să fie reținut este că ceea ce pare un simplu joc lingvistic supus gratuității senine a unor speculații vane capătă o importanță vitală din momentul în care jocul e aplicat asupra dogmelor teologice. Iar cartea lui Abélard, tradusă excelent de Simona Vucu și înzestrată cu un aparat tehnic pe măsură de Claudiu Mesaroș, conține tocmai distincțiile și considerațiile cu bătăie teologică pe care călugărul Abélard, prins în disputa logică a universaliiilor, le-a formulat în secolul al XII-lea. ■

Radio România Cultural

Cînd vine vorba de cultură, o discuție care începe într-un fel se poate termina cu totul altfel

Ema Stere, Attila Vizauer și invitații lor celebri aduc vorba de cultură într-o întîlnire, posibil polemică

În fiecare zi de luni pînă vineri de la ora 12.00

Vorba de Cultură

vă propune mari teme mari preocupări mari obsesii ale zilelor noastre

fm

Arad 106,8 | București 101,3 | Bacău 101,8 | Bihor 105,8 | Brașov 105,7 | Buzău 103,7 | Cluj 101 | Iași 103,1 | Mărgărit 106,8 | Oradea 96,1 | P. Neamț 100,3 | Petroșani 90,6 | Sibiu 103,7 | Suceava 101,6 | Timișoara 100,7 | Tulcea 105,4 | Vatra Dornei 107,7 | Zalău 105

dușmănos și defăimător la adresa regimului democrat popular din R.P.R., de a redacta, multiplica și difuza scrieri cu conținut contrarevoluționar de a fi propovăduit în permanență ideea schimbării orînduirii sociale de stat din R.P.R.”

Anchetarea lui N. Steinhardt insumează în acte, conform dosarului 336/P volumul 3 interogatorii din 31 decembrie 1959, 1, 6, 11 și 12 ianuarie 1960 la filele 273, 276, 278. Este acuzat, în concluziile referatului de anchetă, că a „participat [...] la popularizarea scrierilor dușmănoase ale fugarilor Cioran Emil și Eliade Mircea.” Anchetatorul penal de securitate insistă asupra termenului „infracțional” în cazul Noica: „legături infracționale” și „activitate infracțională”.

La fila 268 a dosarului P/336 volumul 3 aflăm „Ordonanța de percheziție domiciliară” emisă de M.A.I.- Direcția anchete penale – din 4 ianuarie 1960, data arestării inculpatului. Documente importante mai sunt la fila 266: „Ordonanța de reținere a numitului N. Steinhardt vinovat de săvîrșirea infracțiunii de uneltire contra ordinii sociale”, „Ordonanța de aplicare a sechestrului asigurător din oficiu și confiscarea averii” de la fila 271 și, în sfîrșit, Mandatul de arestare preventivă din 4 ianuarie 1960, de la fila 267, prin care anchetatorul penal de securitate „pune în vedere șefului arestului să-l primească și să-l conducă pe Steinhardt Nicu Aurelian la arestul M.A.I.”

Ordonanța de punere sub învinuire din 8 ianuarie 1960 (aflată la fila 312 a aceluiași dosar) care incrimina, pe rînd, tot grupul de intelectuali este emisă în urma constatării anchetatorului penal de securitate a faptului că inculpatul „adoptă o atitudine ostilă formei de guvernămînt din R.P.R., că în 1954 și-a reluat legăturile cu C. Noica și prin intermediul acestuia a intrat în legătură cu fugarul Paleologu [...] alături de care a început să desfășoare o activitate contrarevoluționară”. Citiți: literară.

Învinuirile defăimătoare continuă în această ordonanță: „Tot în scop de propagandă și subminare a orînduirii sociale și de stat din R.P.R., N. Steinhardt în înțelegere cu Noica Constantin [...] a transmis pe căi ilegale în occident fugarilor Emil Cioran și M. Eliade scrierile contrarevoluționare ale lui C. Noica Povestiri din Hegel și Răspuns unui prieten îndepărtat [...] și împreună cu ceilalți au reușit, pînă la arestarea lui Noica și a restului de elemente din grup să angreneze la activitatea subversivă mai multe persoane ostile regimului aparținînd fostei clase exploatare [...]”.

*
* *

Dosarul de penitenciar al lui N. Steinhardt (laolaltă cu alte dosare de penitenciar ale „elementelor” grupului Noica-Pillat) se află în volumul 14 al Dosarului P/336 ACNSAS.

La fila 141 aflăm, pe coperta acestui dosar, locul internării: UM 0123/H – 299/1961 (ultimele cifre însemnînd numărul matricol). Tot pe această copertă mai aflăm unde a mai fost întemnițat:

Jilava 13/5 – 3 – 1960
Gherla 26/962

Fila 145 ne supune atenției Fișa medicală pentru deținuți completată la 10.06.1960, fișă ce relevă aspecte ce dovedesc gradul deficitar biologic, în care se afla deținutul încă din primele luni de închisoare. Ajunși în acest loc este momentul să punctez unele aspecte ce pot explica starea precară a sănătății celor mai mulți intelectuali care, după 1947, dați afară din diverse activități care nu mai erau „pe linie” și datorită atitudinii lor de „nealiniere”

La 10 februarie 1960 procurorul militar confirma concluziile de învinuire și dispunea trimiterea în judecată sub stare de arest a învinuiților (printre alții): Pillat Constantin, Noica Constantin, Steinhardt Nicu Aurelian, Iordache Nicolae zis Vladimir Streinu, George Sergiu Al., Paleologu Alexandru. Grupul număra cu totul 23 de persoane.

Anchetatorul penal de securitate constata: „Organele M.A.I. au arestat un grup de elemente contrarevoluționare care sub conducerea lui C. Noica și Constantin Pillat au desfășurat vreme îndelungată o intensă activitate contra puterii populare [...] calomniînd revoluția populară și marxismul”.

Acuzele strigătoare la cer nu încetează să curgă în această încheiere de proces. Nume sonore ale culturii românești se întilneau în acele vremi de restriște în cenecluri și întruniri literare pentru schimbul de idei atît de necesar minții lor creatoare; din acest motiv au fost crunt pedepsiți și infierați prin etichetările vremii, hăituiți și hărțuiți ca niște tilhari la drumul mare.

Pentru regimul comunist cărțile comentate erau „scrieri dușmănoase”, „fenomenologia spiritului a lui Hegel” era alcătuită din „teze fasciste și revizioniste... Emil Cioran și Mircea Eliade scriînd „unelteu prin toate posibilitățile și mijloacele împotriva R.P.R., puși în slujba serviciilor de spionaj imperialiste”. Întrunirile literare din casa lui V. Voiculescu sau Barbu Slătineanu erau socotite „discuții cu caracter profund dușmănos la adresa R.P.R. calomniînd și ponegrînd literatura realist-socialistă și regimul democrat-popular.” Asupra tuturor plana veșnică acuză de legionarism pentru încadrarea politică.

În ce-l privește pe N. Steinhardt, în concluziile de învinuire din 10 februarie 1960, conform Dosarului Fond Penal 336 volumul 3 A.C.N.S.A.S., era numit „element dușmănos regimului democrat-popular din țara noastră, apărător al fostului regim burghezomșieresc; el nu s-a dat în lături nici un moment de a acționa împotriva noii orînduirii sociale și de stat din R.P.R. A participat activ la discuții dușmănoase (citiți: întruniri literare, n.n.)”.

Sentința suna cavernos: „Faptele lui se califică: crimă de uneltire contra ordinii sociale prevăzută și pedepsită de articolul 209 pct. 2 din C.P. (codul penal – n.n.), deoarece împreună cu alții s-au (sic!) întrunit în repetate rînduri în perioada anilor 1945-1958, în mod clandestin și organizat în diferite locuri unde au purtat numeroase discuții cu caracter

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
GENERALĂ A PENITENCIARELOR
CENTRUL DE MUNCĂ

scriitori în a

N. Steinhardt -

„Un element regimului de

Născut în anul 1912, luna iulie, ziua 29	
În comuna Băneasa, raionul Băneasa	
regiunea Băneasa, județul Băneasa	
și în suburbia domiciliat în comuna Băneasa, strada 222, nr. 3	
raionul T. Vladimirescu, regiunea Băneasa	
Ocupația: în data arestării în prezent	
Ultimul loc de muncă: în prezent	
Averea deținutului: în prezent	
Ocupația vî: în prezent	
Averea soț: în prezent	
Ocupația părinților: în prezent	
Averea părinților: în prezent	
Originea socială: în prezent	
Cetățenia: în prezent	
Starea civilă: în prezent	
Serviciul militar etc. 1938: în prezent	
Aparținerea politică: în prezent	
Semnalmente: în prezent	
Starea sănătății: în prezent	
Alte dețineri: în prezent	
Internat după în ziua de: în prezent	
Transferat pentru: în prezent	
Evidențiat în: în prezent	
Prezent pentru: în prezent	
Reprimat: în prezent	

C.N.S.A.S. SERVICIUL CERȘETAR
04. DEC. 2005

FORMULA BILOGICĂ

IMPRESIUNI DE CONTROL

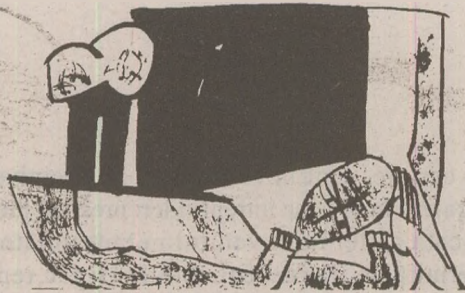
MINA DREAPTĂ

MINA STÂNGĂ

ABĂTĂTOR

STĂLĂCĂ

INCLAR

literatură

Darie Novăceanu

– amintirile unui ambasador –

Pândari la eleștee fără pește

Pânda, la începuturile ei, când era vorba de a păzi o pădure, o vie, ori un eleșteu, era o meserie onorabilă, care nu urmărea neapărat prinderea răufăcătorului, ci împiedicarea răufăcării și ocrotirea bunului dat în răspundere. Jitarul colinda hotarele semănăturii, îndepărtând prin zgomot dăunătorii, mai ales animalele și păsările, ori avertizându-i prin foc de pușcă pe cei care-și doreau un pumn de grăunțe pentru acasă.

La Madrid, abia instalat în „apartamentul ambasadorului”, s-a prezentat „șeful biroului administrativ”, volubil, bine dispus, cu privire ciacără, înmânându-mi spre semnare inventarul de bunuri date în folosință, de la farfurii la scrumiere, scaune, mese, fețe de masă, cratițe mici și mijlocii, de diverse culori, covoare și tablouri, urându-mi din nou „bine ați venit” și asigurându-mă de toată buna sa colaborare.

Am apreciat zugrăveala proaspătă, mirosind a ulei rănced și trandafirii așezați într-o vază de sticlă ordinară, lângă televizorul alb-negru, firește, precum și tablourile „de artă” fixate pe pereții cu mai multă lumină. Niște reproduceri, în ramă cu geam, după pictorii noștri clasici, în culor veștejite de cerneala tipografică de la „Bucureștii Noi”, unde nu se intra decât din dispoziție, dar unde reușisem să intru, cândva, tipărind aici o carte despre Insulele Canare, text și fotografii color, excelent executate, mai bine decât la „Arta Grafică”, patronată de inginerul Albaiu.

Singurul televizor color, producție românească, fusese instalat la serviciul administrativ, în folosință comună, iar picturile originale se aflau în așa-zisele saloane de primire, înzestrate cu mese, măsuțe și canapele stil instituție de stat cu partid unic.

Dispăruseră scrumierele unice, de sticlă rubinie, șlefuite cu polizorul, în geometrii specifice, nelipsind însemnele nobiliare ale proletariului, secera și ciocanul. Fuseseră înlocuite cu produse indigene, identice celor ce se găseau la primul bar din colțul străzii.

Singurul tablou original, de fapt tot o reproducere, dar nu oricum, reprezenta o vedere panoramică din Toledo. Era subliniată, în centru, silueta masivă a fortăreței militare, cunoscută sub numele de Alcázar și Catedrala Primată, construcție începută sub Fernando III cel Sfânt, și terminată sub Regii Catolici, în 1493. Cu mulți, foarte mulți ani în urmă, fusesem uluit de frumusețea și multele tezaure adunate aici, începând cu picturi de El Greco, Tizian, Tintoretto, Rubens, Zurbarán, Velázquez, și terminând cu celebra Custodie lucrată din primul aur adus din Precolumbia. Jos, la poalele colinei, Podul Alcántara și panglica șerpuitoare a râului Tajo purtând pe ea bărcuțe minuscule.

Operă a unui gravor anonim, lucrarea fusese executată în întregime din metal, în relief, cizelat cu priceperea meșterilor toledani, vestiți în toată lumea. Dispusă, singură, pe un perete, deasupra canapelei și fotoliilor îmbrăcate în pluș verde și a măsuței de serviciu, unde se presupunea că se stă la taifas, tabloul mi-a plăcut, mai ales ca aducere aminte. Mă reîntâlneam cu mine însumi, cel de altădată și am fost înclinat să cred că cineva, care umblase prin biografia mea, se gândise să-mi facă o surpriză plăcută.

Am deschis televizorul, constatând că alb-negru mi dădea imagini ciopârțite de zig-zaguri, însoțite de sunete parazitare. Antena de cameră fusese prost montată, nu putea să stabilizeze imaginea nici dacă ar fi fost orientată după Steaua polară. L-am sunat pe portar – poarta era pupitrul general de comandă – și l-am rugat să-i comunice omului cu privire ciacără că vreau să-l văd. A venit, a plecat și s-a întors cu o altă persoană, pe care nu o cunoscușem, dar am aflat că îndeplinea funcția de M. C. 1, adică muncitor calificat în mai multe meserii, toate de categoria a I^a. Om bun, în sensul bun al cuvântului, m-a privit cu compătimire complice – îmi va fi de mult folos – și împreună cu privirea ciacără mi-au scos cutia de zgomote, revenind pentru a instala în același loc televizorul color, orientând mai bine aceeași antenă. Faceau un sacrificiu din dispoziție.

Câteva luni mai târziu – după jefuirea despre care va fi vorba în alt capitol – stăteam în fotoliu, Miruna pe canapeaua din pluș verde, și priveam desene animate de japonezi. Fusese o zi încărcată, cu primiri și vizite inutile și mă simțeam obosit. Miruna a stins cutia color și, pentru câteva clipe, s-a așezat liniștea din afară și tăcerea dinlăuntru. Când, brusc, am deslușit un tic-tac discret din peretele pe care se afla gravura pe cupru din Toledo. Un tic-tac intrigant, ca de ceasomic cu „ciocănele” deranjate, cu pauze fără nici un ritm, oprindu-se și pomind când nu te mai așteptai să-l auzi.

M-am ridicat, încercând să descopăr sursa. Din perete? Nu, din gravură. Mi-am trecut mâna peste turla Catedralei Primată, și tic-tacul s-a stins. După, și-a reluat „lunga timpului bătaie”, reînviată dintr-un ceas fără timp, adică fără cadran care să-ți indice orele.

Așa am descoperit că, dincolo de ceea ce părea, lucrarea gravorului anonim mai fusese cizelată de cineva, de alți meșteri, pricepuți în alte profesii, și transformată într-un aparat perfect de ascultare. Întreaga suprafață, de căldare aplatizată și spoită, funcționa ca urechea lui Dionisos, din grota de la Siracusa, captând toate sunetele și transmitându-se automat deasupra apartamentului, într-un alt apartament identic, unde se afla locuința și biroul S. 4; mai pe înțeles, pupitrul ofițerului de cifru și informații al Ambasadei, cel care asigura toate comunicările cu Centrala din București, instalată, undeva, pe strada Rosetti.

Aveam, așadar, un pândar modern, la un heleșteu fără pește, și un jitar informatizat până și în buricele degetelor. Presupun că în toate reliefulurile mai înalte fuseseră însămânțate microfoane minuscule, imposibil de detectat cu privirea degetelor unui nepriceput. Profesie demnă de apreciat, incomodă în ce mă privește. Pentru că nu am înțeles nici atunci, nici azi, la ce le folosea pândă aceea. Nu plecasem la Madrid să vând secrete de stat, nici nu mă interesau secretele altora. Nu-i, însă, deloc plăcut să te știi măsurat în fiecare clipă de balanța microfoanelor invizibile.

E ca și când te-ai plimba în pielea goală, fără să știi, pe stradă sau printre cei ce se uită la tine ca la o paiată, veselindu-se în ziua de Drăgaică.

Am păstrat taina numai pentru noi, ne-am cumpănit

cu mai multă grijă cuvintele și am așteptat momentul potrivit ca să elimin opera aceea de artă, fără să stârnesc cine mai știe ce bănuiele. Ne spuneam numai jumătăți de gând, completând cealaltă jumătate prin gesturi împrumutate din alfabetul surdomuților de pretutindeni.

Știam că lucruri de același fel se petrecuseră chiar în minister, în primele luni din 1990. Cred că ambasadorul Corneliu Bogdan, între ultimii rămas pe țărâm, înainte de a pleca la post, în Statele Unite, primise în vizită pe ambasadorul unei țări importante, care, la plecare, i-a înmănat o pendulă ușor barocă, gândită să stea pe biroul de lucru. Cadou pe care diplomatul român, respectând regulamentele, l-a comunicat superiorilor, cei care au decis să-l treacă-n inventar și să-l păstreze în folosință. În funcția sa de secretar de stat, în primul guvern (provizoriu și foarte bun), primea avalanșa de vizite de tot felul, unele generoase și bine intenționate, altele cu mutare, ca la șah, într-un viitor neștiut.

Cel care știa tot ce se petrecea în aceste vizite era cel care făcuse darul: pendula era, de fapt, un uluitor aparat de recepție și transmitere la distanță, pe unde joase, a tuturor convorbirilor ce se petreceau în biroul său.

Nu știu câte daruri primise Sergiu Celac, excelent ministru de Externe, în condițiile acelea – și ar fi fost și după, dacă n-ar fi apărut ca o cometă Adrian Năstase – dar presupun că erau multe, din toate părțile, inclusiv de la Serviciile noastre secrete, construite pe o moștenire bogată în astfel de trucuri. El o știa foarte bine, și când ne vedeam, și simțea că aveam ceva important să ne spunem, ori o bărfă din lumea preseii, se ridica de la birou, privea tavanul, și intram în „camera de recuperare” a forțelor fizice, unde avea la dispoziție o colecție întreagă de sticle cu țarie occidentală și nu trebuia să ne spunem nimic.

Tot ceea ce am înțeles, totuși, din această întâmplare, e că nu eram singur, că cineva se îngrijea de sănătatea mea politică fără nici o culoare – refuzasem orice înregimentare spre dezamăgirea multora, mai ales a celor ce strecurau în presă ideea că „e omul nostru”.

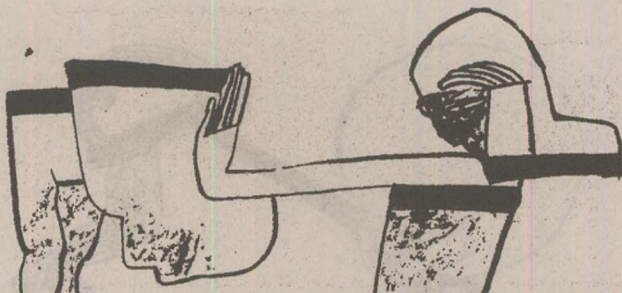
Instalarea mea în „apartamentul ambasadorului” era un sistem gândit bine și dintotdeauna: toți ambasadorii dinaintea mea locuiseră aici, sub tavanul de sticlă, pazit de ofițerul de la comunicații, cel care controla totul, prin ziduri și ferestre, putând, la o adică, să ne asculte și cu urechea personală. După miros, putea să afle ce mâncăm, iar după tragerea apei la closet, știa cu precizie de câte ori mergeam în acest sanctuar și dacă nu cumva aveam dureri de burta.

Am aflat – nu știam – că oamenii aceștia, supuși zi și noapte unui control sever de la Centrală, nu aveau voie să plece din sediu, nici pentru țigări, decât însoțiți de un diplomat. Cel pe care l-am găsit pe post, la sosirea mea la Madrid, nu ieșise de luni de zile din incintă, decât cu privirea și manifeste, fără să-și dea seama de un început clar de schizofrenie. Diplomații își uitaseră de el, prinși cu munca pe rupe și cu mici escapade ieftine prin diverse medii și cârciumi, de unde se informau cum merge politica țării de reședință, informând în Centrală prin ofițerul lăsat ferecat între aparatele sale, multe și grele, dar, am înțeles, foarte eficiente în ceea ce privea secretizarea textelor. Descifrate sigur, din clădirea de vis-a-vis, întotdeauna cu stururile trase. Cum aveam să mă conving un an mai târziu, din cea mai autorizată sursă posibilă.

L-am scos pe ofițerul de la comunicații „la plimbare”, necutezând să dau ordin ca unul dintre diplomați, obligați prin regulament să facă acest lucru. Și-am bătut strazile din jurul casei, vorbind vorbe, până mi-a mărturisit că nu știe unde ne aflăm, deși eram la doi pași de incintă. Contrariată de întârziere, soția sa nu i-a dat crezare, și ca să se convingă apelase la practica aborigenilor, ascultându-mi „apartamentul”, pe brânci, cu cratița.

Câteva luni după tic-tacul tabloului de aramă, i-am spus administratorului că în locul acestuia aș prefera să-mi aducă din primul salon de primire o „Iarnă” a lui Ion Grigore. O casă de țară cotropită de nămeți, în așteptarea colindătorilor.

Știind mai demult cu ce fel de „picturi” era înzestrată Ambasada, înainte de a pleca din București, am obținut, în custodie, opt tablouri de artă, din depozitul Ministerului Culturii, pazit de Mihai Oroveanu, aduse cu mine, în același avion Tarom, din ziua de 30 noiembrie 1991. Am venit cu șapte, pentru că cel de al optulea mi-a fost refuzat, chipurile, de artist; foarte exact, de domnul Corneliu Baba.

literatură

Locuiserăm o vreme, prin '62, în același bloc „al Culturii”, din strada Slavici, 3, eu la o „mansardă cu filodormă” de la un medic oltean, plecat în Deltă. Îl prețuiam mult și cred că și dumnealui mă aprecia puțin. Cerusem una din lucrările lui, *Regii decăzuți*, ciclul uluitor, foarte apropiat de El Greco – vroiam să-l aduc la Toledo, cu o expoziție personală. Un rege Lear, prăbușit sub blestmeul fiicelor.

Nu mi l-a refuzat, dar a cerut timp, să-l „consolideze”, pentru că pânza de la Fondul Plastic era tratată cu mult gips, care se măcina și distrugea minunea culorilor, cum se pare că s-a întâmplat cu multe din lucrările sale.

Administratorul, care știa bine obiceiurile casei, s-a arătat binevoitor, și chiar de a doua zi am avut în loc de „urechea din Toledo”, ninsoarea lui Ion Grigore. Firește, după ce aveam să îndur reamenajarea clădirii, tabloul de aramă avea să apară în biroul meu – „știți, e foarte frumos” – unde l-am lăsat moștenire celui de după mine.

Pomiră cele trei corăbii

Sentimentul că subalternului meu de la serviciul consular îi plăcea să-mi aducă vești proaste, s-a adevărit de multe ori: „- Auziți, domnule ambasador, nenorocii! Ne-au sechestrat un vas la Alicante. N-a plătit serviciile și locația de mult timp, și-l țin în larg, cu ciment vrac, cu riscul să se facă piatră. Dacă nu-și plătește datoriile, nu se poate mișca.” „- Domnule, dacă-i așa, nenorocii suntem noi, nu ei. N-avem ce face. Trebuie să plătească. Ați luat legătura cu cei de acasă? Cine-i armatorul și cine-i proprietarul cimentului?”

Armatorul eram noi, adică *Navromul*, iar cimentul aparținea unui impresar spaniol, proprietar de silozuri la Alicante. I-am spus numele, înainte de a mi-l declina el. „- Nu-i spaniol. E catalan, născut la Havana, naționalizat nordamerican, stabilit la Madrid. Nu vă faceți griji, omul are idei și relații pește tot. Și aici, și la București. O să se descurce.”

Din pură întâmplare, îl cunoscusem în două împrejurări, una înainte de și alta după. Înainte, prin februarie 1989, în cursa *Tarom* – un *Tu-140* –, cu destinația București. Terminasem perioada de *comisar* al Expoziției *Cartea spaniolă în România*, inventată de mine ca să pot călători, donasem cărțile – în jur de 250 de titluri – Bibliotecii Naționale din Madrid și mă-ntorceam acasă cu câștigul transformat în conserve, cafea și 3 kg. de portocale, luate ca bagaj de mână ca să trec vama mai ușor. Individul venise din față, între pasagerii de la clasa „turist”. Își cunoștea bine „turistii” lui și a pus să treacă o sticlă de whisky, din mână în mână, plus, la discreție, alune prăjite. M-a inclus printre aceștia, am refuzat, dar, la insistențele lui, am cedat și m-am ridicat în picioare. Portocalele s-au ridicat odată cu mine, plasa de polimeri s-a sfâșiat și-au cucerit intervalul cu lumina culorii și mireasmelor, absente din magazinele noastre. Diligentă, o stewardesă le-a cules într-o pungă de *shop*, și ca să nu mai stau cu prada în brațe, proprietarul sticlei i-a spus fetei s-o ducă la bagajele lui, urmând s-o recuperez, trecută de vameși, la aeroport. S-a dovedit eficient.

A doua oară, l-am regăsit la *Intercontinental*, în martie 1990, ghid voluntar al unor galicieni – omul avea și o bunică galiciană - veniți cu un tren de „ajutoare”. Trei vagoane, din cincisprezece, se pierduseră în Iugoslavia. Aici se afla și ajutorul cel mai de preț, o troiță de granit de 5 tone, dăruită de Fraga Iribarne. Au sosit, câteva zile mai târziu, fără conservele de pește și lapte praf, dar cu granitul întreg. Locul instalării a fost găsit tot de catalan. Se cazase la hotel și se ocupa cu exportul, mai ales ciment de la Medgidia. Bani. Bani buni. În toate buzunarele „turistilor”, reveniți în funcții foarte înalte.

Nu i-am povestit consulului astfel de amănunte. După câteva zile de diligențe, nereușind, cum i se ceruse, o amănare a datoriilor, a venit la mine cu vesele bune: un secretar de la Ministerul Transporturilor sosise neanunțat la Alicante, însoțit de reprezentantul unei societăți „private” de navigație, care plătesc datoriile statului. Prețul avea să intre în prețul vaporului, pe care reprezentantul societății l-a trecut în folosință, cu echipaj, unui armator grec, cel care, de fapt, acoperise valoarea sechestrului. O corabie.

Avariată în plutire, a doua corabie, nava *Glogova* se târâse până în Canare, la șantierul naval din Las Palmas, pe unde ani în șir trecuseră zeci de vase românești, pentru mici reparații și aprovizionare. Reparațiile pentru *Glogova*, începând cu propulsia, presupuneau reconstruirea totală. În locație, cu 40 de marinari, cu salarii neachitate de peste șapte luni. Nu fuseserăm anunțați decât în clipa când marinarii amenințaseră cu un miting de protest, ca în Piața Victoriei. Am zburat la Las Palmas, i-am văzut, le-am promis tot ceea ce doreau și am revenit la Madrid. Cheltuielile trebuiau suportate de imbecilii care o ruinaseră și nu din banii statului. Comunicarea mea n-a fost bine primită, dar nu mi s-au mai dat noi ordine. Marinarii își găsiseră de lucru prin oraș, recalificându-se ca zugravi, instalatori sau zidari. Puțini au trecut pe vapoarele altora. La sfârșitul textului, insinuiam o soluție oferită, cândva, pentru utilajul petrolifer exportat în Brazilia: scufundarea.

Nu știu dacă s-a petrecut acest lucru. S-a petrecut cu a treia corabie, al cărui nume l-am uitat. Naufragiase în apele portugheze din Azore. Echipajul, inclusiv căpitanul care a rămas pe punte până n-a mai avut-o sub picioare, a fost salvat de un vas rusesc, primul ajuns la catastrofă după apelul SOS.

Imprevizibilă, ca toate, o furtună căreia vasul nu i-a putut face față pentru simplul motiv că motoarele n-au mai funcționat. Și n-au mai funcționat pentru că n-au mai avut combustibil. Căpitanul vându-se motorina, păstrând numai cantitatea care i-ar fi ajuns până la următoarea ancoră, unde motorina se cumpăra la jumătate din preț. Nu calculase furtuna.

După dușuri în Azore, căpitanul și echipajul au sosit la aeroportul Otopeni, unde au fost primiți de un cor de miniștri, dirijat de șeful guvernului. Îmbrățișați, medaliați, decorați. Ca niște eroi. Meritau: cei care scufundă țara sunt niște eroi. Alții nu mai există.

Dispon de multe exemple, Spania având mare pe toate părțile. Dar, din respect pentru romanța lui Minulescu, mă opresc la cele trei. Romanțele lui, aduse de la Paris, sunt pline cu corăbii. Unele pomesc, alte sosesc, altele zac în adâncuri. Sunt galerele pe care poetul, transformat în scafandru, coboară și le citește numele de pe pupa: *Xeres, Estremadura, Alicante*. Premoniții lirice. Precum și cea din *Vasul fantomă*, pe care a navigat Columb: *În port a ancorat un vas fantomă.../Îl recunosc-/Dar unde-i căpitanul?/Și mateloții unde-au debarcat?...*

Înainte de al doilea război mondial, România construise un vapor de lux, care străbătea Mediterana, trecea prin Barcelona și se îndrepta spre New York. Linie regulată pentru călători între două continente. Nu era un cruciător, dar după declanșarea războiului Hitler l-a considerat periculos și a ordonat scufundarea. Cine are informația la timp e stăpânul timpului. Un diplomat spaniol, un Beneyto, acreditat la București, a convins proprietarii să i-l vândă la preț de sold – linia se suspendase – cu bani plățibili ulterior.

Vaporul a plecat la Barcelona, fără pasageri. Plin cu mobilă și opere de artă. După descărcare, a coborât pe lângă Alicante și, prin Gibraltar a intrat în Atlantic, așteptând torpilele germane. Au venit. Vasul s-a dus la fund, fostul diplomat și-a încasat asigurarea făcută din vreme, devenind unul dintre cei mai bogați oameni din Spania. Îmbogățirea rapidă nu se poate face decât dacă-i nenorocesci pe alții.

Cine mai crede că dispariția flotei românești a fost o treabă complicată, se înșală. Nimic nu poate dispărea mai ușor decât o corabie. Cele care au mai rezistat o vreme, datorită unei abnegații sinucigașe, au dispărut sub furtuna licitațiilor *in jos*. S-a plecat de la o valoare declarată și s-a coborât, cu veselie, sub linia de plutire.

Nimic nu a fost întâmplător, amintindu-mi de povestea ciobanului care, adormind, și-a pierdut turma și-a reușit s-o regăsească datorită unui cântec de jale, cântat la fluier. Oile au recunoscut fluierul și s-au întors la stăpân. Da, dar erau oi. Proaste ca în proverbe.

Se spune că după pierderea vaselor românești, toți responsabilii flotei, cu buzunarele pline de datorii, și-au cumpărat cavale și-au străbătut Dobrogea, jeluindu-se foc. Ca să nu devină cenușă, li s-au confiscat fluierile – altceva nu mai aveau – și au fost chemați, pe rând, în politică, mai ales în Parlament, sub pânzele albe ale imunității.

(Fragmente din cartea *Salioanele de lux ale nemerniciei*,

calendar

28.08.1909 - s-a născut *Asztalos István* (m. 1960)
28.08.1910 - s-a născut *Constantin Salcia* (m. 1994)
28.08.1915 - s-a născut *Irene Mokka* (m. 1973)
28.08.1917 - a murit *Calistrat Hogaș* (n. 1847)
28.08.1919 - s-a născut *Mikò Erwin* (m. 1997)
28.08.1924 - s-a născut *Viorica Nicoară*
28.08.1932 - s-a născut *Valentina Dima*
28.08.1944 - s-a născut *Marin Mincă*

29.08.1881 - s-a născut *N. Dunăreanu* (m. 1973)
29.08.1936 - s-a născut *Mirela Brateș*
29.08.1946 - s-a născut *Ivan Covaci*
29.08.1961 - a murit *George Mărgărit* (n. 1923)
29.08.1975 - a murit *Theodor Constantin* (n. 1910)

30.08.1910 - s-a născut *Augustin Z.N.Pop* (m. 1989)
30.08.1922 - s-a născut *Maria Zimniceanu*
30.08.1928 - s-a născut *Magdalena Laszlo Kutiuc*
30.08.1936 - s-a născut *D. Matală*
30.08.1942 - s-a născut *Alex. Protopopescu* (m. 1994)
30.08.1966 - s-a născut *Gelu Vlașin*

31.08.1915 - s-a născut *Andrei A.Lilin* (m. 1985)
31.08.1926 - s-a născut *Octavian Grigore Goga*
31.08.1927 - s-a născut *Dan Deșliu* (m. 1992)
31.08.1927 - a murit *Radu Petrescu* (m. 1982)
31.08.1933 - s-a născut *George Genoiu*

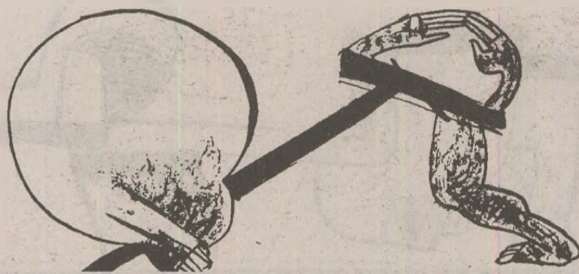
1.09.1847 - s-a născut *Simion Fl.Marian* (m. 1907)
1.09.1901 - s-a născut *Marin Iordă* (m. 1972)
1.09.1922 - s-a născut *Gabriel Teodorescu*
1.09.1926 - s-a născut *Alexandru Miron Pop*
1.09.1941 - s-a născut *Alexandru Grigore* (m. 1981)
1.09.1944 - a murit *Liviu Brebanu* (n. 1885)
1.09.1947 - s-a născut *Ion Mircea*
1.09.1948 - s-a născut *Ioan Dumitru Danciu*
1.09.1952 - a murit *Corneliu Moldovanu* (n. 1883)
1.09.1966 - a murit *Teodor Murășanu* (n. 1891)
1.09.1972 - a murit *Anișoara Odeanu* (n. 1912)
1.09.1974 - a murit *Coca Farago* (n. 1913)
1.09.1977 - a murit *Ștefan Tita* (n. 1905)
1.09.1989 - a murit *Tr. Ionescu-Nișcov* (n. 1898)

2.09.1895 - s-a născut *D.I.Suchianu* (m. 1985)
2.09.1900 - a murit *Aron Densusianu* (n. 1837)
2.09.1916 - s-a născut *Ion Potopin* (m. 1998)
2.09.1920 - s-a născut *Florin Murgescu* (m. 1993)
2.09.1928 - s-a născut *Alexandru Dușu* (m. 1998)
2.09.1935 - s-a născut *Damian Ureche* (m. 1994)
2.09.1940 - s-a născut *Viorel Știrbu*
2.09.1962 - a murit *Natalia Negru* (n. 1882)
2.09.1996 - a murit *Jean Livescu* (n. 1906)
2.09.2002 - a murit *Rodica Brașoveanu* (n. 1939)
2.09.2005 - a murit *Alexandru Paleologu* (n. 1919)

3.09.1887 - a murit *Timotei Cipariu* (n. 1805)
3.09.1917 - s-a născut *Eugen Frunză*
3.09.1907 - s-a născut *Pavel Dan* (m. 1937)
3.09.1919 - s-a născut *Ovidiu Drimba*
3.09.1923 - s-a născut *Nicolae Smeureanu* (m. 1991)
3.09.1935 - s-a născut *Hosile Spoială* (m. 1993)
3.09.1939 - s-a născut *Voria Ungureanu*
3.09.2003 - a murit *Vasile Sav* (n. 1949)

4.09.1881 - s-a născut *George Bacovia* (m. 1957)
4.09.1891 - s-a născut *Alexandru Vițianu* (m. 1985)
4.09.1941 - a murit *Sergiu Ludescu* (n. 1911)
4.09.1954 - s-a născut *Cornelia Maria Savu*
4.09.1992 - a murit *Dan Deșliu* (n. 1927)
4.09.1996 - a murit *Anda Boldur* (n. 1924)
4.09.2001 - a murit *Rusalin Mureșan* (n. 1932)

5.09.1857 - s-a născut *Maica Smara* (m. 1944)
5.09.1858 - s-a născut *Alexandru Vlahuță* (m. 1919)
5.09.1862 - s-a născut *Mihai Lupescu* (m. 1922)
5.09.1964 - a murit *Ioan Maiorescu* (n. 1911)
5.09.1921 - s-a născut *Adrian Marino* (m. 2005)
5.09.1925 - s-a născut *Rodica Ciocârdel-Teodorescu*
5.09.1929 - s-a născut *Catinca Ralea* (m. 1981)
5.09.1935 - s-a născut *Ion Butnaru*
5.09.1947 - s-a născut *Al. Dobrescu*
5.09.1959 - a murit *Marta D.Rădulescu* (n. 1912)
5.09.1986 - a murit *Nicuță Tănase* (n. 1924)
5.09.1986 - a murit *Al. Voitin* (n. 1915)

jurnal

Eterna și fascinantă România

Mulți colegi de liceu, prieteni din copilărie, oameni cu creiere strălucite care au cucerit cu performanțele lor universități renumite, concerne, firme, centre de cercetare, spitale, diverși amici pe care îi întâlnesc în diferite ocazii prin lumea asta mare mă întreabă, fără să-și mai mascheze politicoasă mirarea, de ce am rămas în țară. De ce nu am plecat, cum au făcut-o destui din cercul meu înainte de '89, traversând Dunărea înot sau tocmindu-și călăuze pe la puncte de frontieră? De ce nu am plecat după '89, când am văzut cu ochiul liber cum minciuna își fabrică haine sofisticate și obraznice, cum se strigă din toți răunchii „moarte intelectualilor”, „moarte studenților” în aplauze frenetice, ca la o premieră formidabilă de operă la Scala din Milano? L-am întrebat atunci, în iunie 1990, pe un miner vajnic și patriot, ce înseamnă intelectual. Mi-a răspuns, fără ezitare față de prostia mea și cu un accent pronunțat de aroganță: dușman al poporului.

Pînă la revoluție, nici prin cap nu mi-a dat să fug. În cercul de studenți mediciniști în care mă învățam atunci se procurau formulare pentru Africa de Sud și Noua Zeelandă, se trimiteau prin poșta, apoi la Budapesta și nu mai țin minte pe unde la consulate, aici nu existau, se făceau scenarii de reîntregire a grupului, a specialităților în care se va lucra performant, se invoca, des, foarte des, respectul de care ne vom bucura, ca ființe vii, umblătoare și gânditoare, ca minți, ca oameni liberi. Nu se va mai băga nimeni în sufețele noastre, în profunzimea noastră intimă, umilită, amorțită și ea de atîta frig și interdicții. Îi iubeam, le însoțeam visele, știam, însă, că nu mă pot desprinde de aici. Știam că nu-mi pot abandona părinții și limba. Limita mea. Nici o secundă nu am văzut, în nici cea mai mirololantă imagine, cum se ridică, clar și pentru totdeauna, Cortina de Fier. Nici o secundă, însă, n-am zărit, după ce minunea s-a produs, schița, măcar, a figurilor monstruoase ce vor fi născute fără chinuri de democrația noastră originală, fină și feciorelnică, veșnic de tranziție. Un timp, am căutat să-mi dau și să dau explicații despre faptul că nu am plecat din spațiul mioritic. Că am crezut în semenii, cu disperare, în moralitate, în verticalitate, în dorința de a le redobîndi, că nu mi-am pierdut speranța și puterea să lupt, să mă dăruiesc, să mă împart în șaisprezece de câte ori a fost nevoie de mine, de mintea mea, de energia și curățenia mea. Astăzi, refuz orice dialog sau monolog pe acest subiect. Ș-apoi, dragii mei concetățeni și locuitori ai planetei, unde mai ai parte de întâmplări halucinante ca aici, în țărișoară? Unde mai îndrăznește o persoană de vază a spectrului politic, nu-i așa, să-și formuleze disprețul și definitivă desconsiderare față de popor punîndu-și avuția pe umerii destul de firavi ai unei mătuși, decedată între timp? Cît de tembel să consideri acest popor ca să ajungi la o asemenea soluție? Cît de carierist să fi, de fapt, ca, știindu-te cu musca pe căciulă și cu tinichele zornăindu-ți pe coadă, să ai un aplomb teribil în continuare, să nu auzi muzica lui Mefisto și, privindu-i pe ceilalți în ochi, nici măcar să nu-ți treacă prin gînd să-ți mărturisești, simplu, păcatul? Pentru mine a fost un șoc afectiv peste care abia am reușit să trec. Toate poveștile astea m-au răscolit din nou. Zile și nopți de frământare, de întrebări, ca demult, în 1990. Ce se întîmplă, oare, cu drăguții de militanți UASCR de prin facultăți care ne-au mîncat ficatul și ne-au înmîit nopțile de nesomn dacă refuzam să ne înrolăm în propaganda lor, a partidului, a UTC-ului, ce se întîmplă cu colegii frustrați care obțineau posturi și privilegii dacă dădeau serios cu pixul, ce se întîmplă cu cei care au susținut, de fapt, un dictator și întregul sistem totalitar prin tot ce au făcut zi de zi și ceas de ceas, cu cei care te trăgeau de urechi cînd li se comunica, oficial, că nu citești decît reviste literare și nu studiezi „Știința” și nu vrei să mergi la cules de struguri și nu vrei să participi la spectacole omagiale pe stadioane și, în general, nu prea ai chef să mînînci rahat și te gîndești ce face Pleșu la Tescani, cum rezistă Dinescu și familia lui, cum poate să supraviețuiască Dorin Tudoran după greva foamei, cum nu moare de inimă Doina Cornea la toată presiunea la care este supusă, cum visează scriitorii și artiștii cînd sînt mereu sub lupă și cenzură?... Ce se întîmplă cu acești mulți viermi din cauza cărora oameni cu coloană au fost dați afară din slujbe, retrogradați, înspăimîntați, luați de pe stradă și internați în spitale de psihiatrie și spalați pe creier, cu cei care ne pîrau că mergem duminica la slujbă, și de Paște,

și de Crăciun, și nu la ceaiuri impuse prin școli? Prostii, revolte împuștate din partea mea. Renunțasem să-mi torn acest venin în suflet.

Așa încît, m-am hotărît să mă urc în tren și să-mi vizitez familia aflată pentru cîteva zile la Neptun. Am mers la Agenția de voiaj, am cumpărat bilet dus-întors, am întrebat de ce face afit de mult pînă la Constanța, mi s-a răspuns cu simț patriotic și de răspundere, ușor mustător că nu știu pe ce lume trăiesc, că se lucrează, habar nu aveam pentru că nu am mai fost cu trenul pe tronsonul sus pomenit, în fine, în loc de două ore și jumătate cu interciti-ul, care nici nu mai există, se fac patru pînă la Constanța și cinci pînă la Neptun, destinația mea. Am fost de acord cu acest interval și, pe la opt m-am suit în tren. Brusc, am nimerit într-o agitație destul de vioaie pentru ora matinală, din punctul meu de vedere. Călătoresc enorm cu trenul prin țară și nu am tresărit prea tare la zgomote. Mi-am așezat, maniacă cum sînt, în ordine băgajelul, cărțile, am închis telefonul și am început să visez la valuri, la mare, la pescăruși, la poteca pe care luna o proiectează pe apă, invitîndu-mă an de an să pășesc pe ea. Cineva m-a zgîlțit și m-a întrebat precipitat dacă am bilet. Mereu uit, luată repede, de cîte ori sînt pusă în țara mea în poziția de infractor, de vinovat, de hoț, de delicvent, de vinovat. Pe la ghișee, pe la cozi de tot felul unde stau să plătesc taxe, dări, chitanțe, impozite, facturi, față-n față cu funcționari de la primărie pe unde încerci să explici că strada trebuie pavată că să nu cădem în gropi fără fund, ca să nu se dărîme casele cutremurate de mașini supraponderale care ar trebui să aibă accesul interzis. Intru în panică, scot biletul, verific data, ora, trenul, locul. Totul era în ordine. Biletele, însă, dublate. Zeci de persoane derutate de situație. Oameni plecați în concediu, cu bagaje, cu copii, mai mici, mai mari, porniți pe la două din noapte sau mai devreme din Baia-Mare, Cluj, Craiova, osteniți deja la opt și ceva dimineața. Mă uit pe culoare, prin compartimente, stare de asediu, de război, claie peste grămadă călători și bagaje. Totuși, nimeni nu zbigera. Un soi de semnare se instalase pe chipurile tuturor. Controlorii, însă, cu o eleganță și o răbdare pe care nu le-am observat prea des, au reușit să rezolve onorabil fiecare caz, chiar dacă mai țineam cîte un copilaș sau vreo sacoșică în poală. Uluit de tactul și bunăvoința lor, nici nu mi-am dat seama că nu am plecat, că sîntem tot în Gara de Nord, deși trecuse o oră de cînd ar cam fi trebuit să o luăm din loc. Nimeni nu spunea nimic. Tăcere. Tăcere. Cu chiu cu vai, un conductor ne dă ceva lămuriri nelămuritoare. După ceva vreme, plecăm. Soare, zăpușeală, căldură mare și viteză mică. Iar mă impacientez și mă suspectez că, zăpăcită cum sînt, m-am urcat într-un personal, deși mi-am cumpărat bilet de rapid. Vecinii mei mai concilianți mă încurajează cu vorbe frumoase de tipul „ce vă enervați? Nu știți că așa e în România?”

Cum, am vrut să întreb? Să plătești pentru rapid și să mergi cu personalul, să ți se spună că faci cinci ore pînă la Neptun și să faci OPT, cît pînă la New York, să crezi că se lucrează nebunește la căile ferate pentru binele și imaginea țărișoarei, așa cum mi s-a spus cînd mi-am cumpărat bilet, și să nu vezi

nici un muncitor pe tot drumul, nici de sîmîntă, ore și ore, să te simți călcat, din nou, în picioare, cu nonșalanța, să vezi cum oameni în vîrstă se aruncă din tren, pentru că sînt lăsați în cîmp, unde nu este peron, să stai, în fine, pe plajă și să fii asfixiat de un tractor care-ți trece, tot ore, aproape de prosop și de creier ca să strîngă iarba de mare pentru că noaptea, doamnă, dorm, nu?, să vezi cum te fură la cîntar cu zecile de mii pentru un kilogram de struguri, să înghiți ifosele chelnerilor pentru o friptură și injurăturile celor care descind în trombă cu mașini superluxe pe plajă, să nu-ți permiți să-ți cumperi nimic, pentru că prețurile, necontrolate, au explodat pur și simplu, să realizezi că nu există nici un fel de servicii și numai bătaie de joc pe litoralul românesc?

Convinsă de cîteva prieteni, renunț să mai călătoresc spre Marea Neagră și mă înscriu în exodul estivalier spre apele grecești. Stau într-un sat din Peninsula Sitonia, constat cîtă liniște și curățenie și zîmbete sînt puse în folosul meu, observ ce țară frumoasă este Bulgaria și că polițaii nu sînt cei despre care am auzit, înfricoșată, că te harțuiesc, că te opresc fără motiv, că cer șpaga cu nerușinare, ba dimpotrivă, sînt extrem de civilizați și cooperanți. După două săptămîni, mă întorc. Cu cît mă apropiu, problemele se înmulțesc, ca și mașinile de români. Încep să recunosc stilul. Cum să stea domniile lor la rîndul deja format? Pai, ce, sînt prostii ca noi? Pai ce, ordinea este făcută pentru ei?

Se face noapte de cînd stăm la vama bulgărească și ne reacomodăm cu mîrlănia autohtonă. Nu reușesc să aflăm de ce plătim atîtea taxe de pod, de oraș, de una, de alta, că ni se face semn să înaintăm și ne trezim cu apele dubioase ale unui sistem precar de desinsecție în mașină, pe haine, pe față. Ce să vă fac, se aude un reproș în dulcele grai românesc, dacă stați cu geamurile deschise? Plătim și asta și, deodată, ne scufundăm în beznă. Mașini lînga mașini, într-o derută totală. Unde este România? Nici un bec, nici o lumină, nici un capăt de tunel, nici o lanternă. Beznă. Cineva vede pe jos niște urme de sașeți. La dreapta. M-am lămurit și cu dreapta, și cu sînga. Obișnuți cu turma, orbecăm în întuneric, obosiți, unii după alții, căutîndu-ne cu tot dinadinsul țara. Ajungem spre niște gherete și descifrăm, scufundate în noapte, litere: ROMÂNIA.

De la Giurgiu la București sînt doar cincizeci și cinci de kilometri. Infernal însuși. Un drum al morții, un drum cu șantier în lucru nesemnalizat, un drum pe care cerul și pămîntul se unesc într-o beznă absolută. Ce iluzie, în toți acești ani, că am scăpat de întuneric. Îmi înghit lacrimile și îmi înec întrebările. E prea tîrziu să mă întreb de ce am rămas aici. Oricum, sînt liniștită acum, la întoarcere. Nu pot să dorm și mă uit pe la știri. S-a terminat și cu infracțiunile, cu hoțiile la drumul mare, cu nenorocirile din țară, cu porcăriile, cu corupția, cu nerușinarea, cu violurile, cu golani și golaniile lor. Două batrîne au fost din nou duse la pușcărie pentru nu știu ce amenzi neplătite la timp sau pentru naiba știe ce, deși președintele le eliberase nu cu multă vreme în urmă. Ne-am luat de griji. Puteți să umblați liniștiți pe stradă, dragii mei! Țara e curată. Întunecată și curată.

Noapte bună, România, oriunde ai fi!

Marina CONSTANTINESCU

DEUTSCHE WELLE

Un radio din inima Europei!

88,5 FM - BUCUREȘTI

Programul DW în limba română:

13:00 - 15:00 - Miezul zilei în actualitate (zilnic)

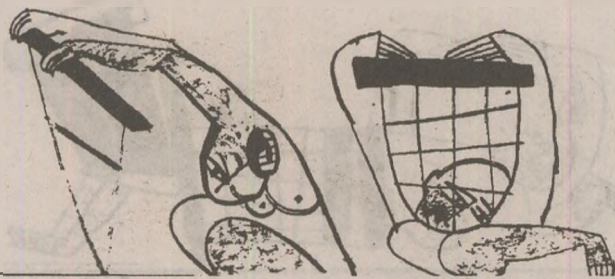
Știri la 10:00, 12:00, 16:00 (luni - vineri)

Știri în germană și engleză - zilnic din oră-n oră!

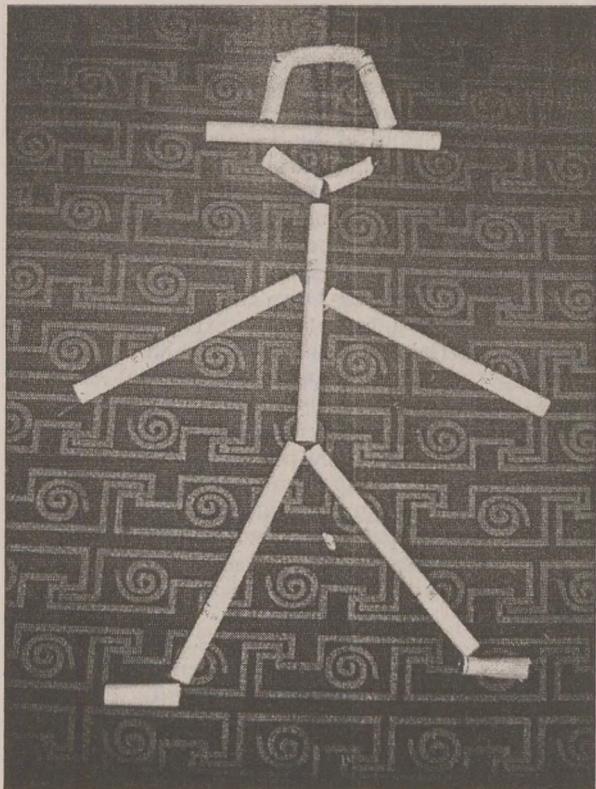
Și muzică bună - pop, clasic, jazz!

Deutsche Welle
53113 Bonn/Germany
www.dw-world.de

DW

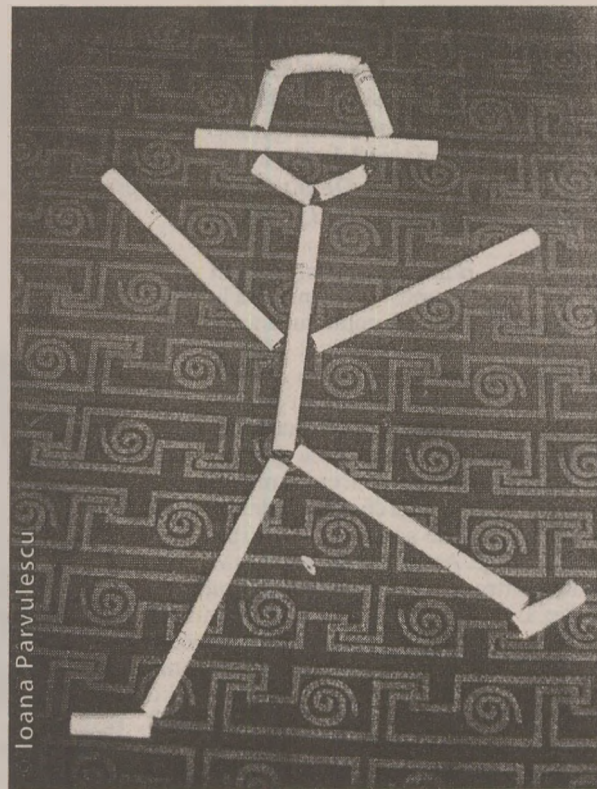
literatură

Ioana Pârvulescu

CRONICA PĒSİMISTEI

Minunata lume nouă...

Ioana Pârvulescu

Așteptând la un semafor, am prins cu coada ochiului o mișcare neobișnuită undeva, sus, deasupra trecătorilor de pe Știrbei Vodă. Am ridicat capul și am privit cu atenție. Era, prins în chingi și balansându-se delicat prin aer, un alpinist de oraș, pentru care blocul e stâncă de munte. Tocmai lipise ultimul colț al unei reclame uriașe, aproape cât fațada clădirii care-i servea de traseu alpin. Am privit afișul nou-nouț și, înainte de orice, am citit textul reclamei: „Tutunul dăunează grav sănătății“. Deasupra, un elegant pachet de Kent, desfăcut, cu filtrele albe, apetisante, ale câtorva țigări îndreptate ca niște rachete spre ultimul etaj al blocului. Un om care n-ar cunoaște regulile aberante ale lumii secolului 21 și-ar închipui că, din grijă pentru sănătatea noastră, se face o campanie antitabagică. Însă lucrurile stau, cum bine știm, exact pe dos: reclama este chiar la țigări. Impasul logic e total: dacă tutunul dăunează grav sănătății, de ce să pui un afiș cât casa ca să atragi omul către fumat? Imaginea și cuvântul, civilizația imaginii și tradiția logosului se bat cap în cap, se contrazic una pe alta. De cine să ascuți? Ca orice scriitor, aș spune că de cuvânt. Dar imaginea, se pare, convinge mult mai ușor.

● O nouă modă a apărut la multe posturi de televiziune: benzile cu informații care se mișcă în permanență în josul ecranului. De data aceasta contradicția este între vază și auz, care se subminează reciproc. Cum atenția distributivă a omului e limitată, ori citești pe bandă, ori ascuți ca să înțelegi bine, discuția sau știrile. Poți ignora banda, dar atunci la ce bun să existe? Deja, sub prima bandă, a apărut și o a doua, cu alt tip de informații. O să apară și a treia și, până la urmă, se va ajunge ca invitații din studio să ocupe o fâșiuță de discuții pe un ecran dungat, făcut din benzi de care cuvintele se lipească ca muștele pe lipicioasele hârtii-capcană.

● Trăim într-o lume ciudată, a dependențelor mai mult sau mai puțin primejdioase și a contradicțiilor senin acceptate. Când la aeroportul din Londra s-au anunțat noile măsuri de siguranță împotriva atacurilor teroriste, o mulțime de turiști au fost sperați că nu-și pot lua cu ei telefoanele mobile. Probabil că, între riscul de a fi aruncați în aer, în aer, și cel de a nu fi reperabili timp de câteva ore și de a nu butona cu înfrigurare micul aparat, îl preferau pe primul. De parcă ar fi supt, odată cu laptele mamei, dependența de fărâitul muzical al celularului. Boala de care suferă acești oameni nu poartă nume, dar are simptome molipsitoare. Ca în filmele în care unui polițist sub acoperire i se lipește

un microfon de piele, ca alții să-l poată urmări, pas cu pas și clipă de clipă, sub formă de punct roșu pe un ecran de computer, și omul contemporan se lasă spionat, găsit, deranjat în fiecare moment al vieții lui, acasă, la restaurant, la cinema sau când sărută icoana la biserică și i se pare că numai așa mai poate trăi. Refuză cu orice preț să-și închidă telefonul și, dacă face concesia să-i întrerupă sonorul, îi lasă vibrațiile. Și când le simte într-o stare de agitație din care nu poate ieși decât când află cine și de ce îl caută. În curând el se va lăsa și filmat prin telefon și-atunci simptomul „Big Brother“ va ajunge drogul întregii lumi.

Tot din cauza teroriștilor, un paradox: timpul pierdut în aeroport și cozile la controale s-au lungit indefinit. Astfel încât așteptarea ajunge să fie, adesea, mult mai lungă decât zborul, iar rostul avionului, acela de a câștiga timp, dispare. Ce-i drept, asta poate fi și de nebanuit folos. Zborul cu avionul avea dezavantajul că, înghițind prea mult spațiu în prea puțin timp, lăsa suflul în urma trupului. Înainte, când oamenii străbăteau drumul încetul cu încetul, nu neapărat cu trăsura sau cu vaporul, ci chiar cu automobilul sau cu trenul, aveau vreme să-și cearmă amintirile, să se pregătească sufletește pentru încercările viitoare, să-și stăpânească grijile și să-și savureze anticipat bucuriile. Apoi acest ritual inconștient a dispărut, suntem aruncați dintr-un loc în altul înainte să putem depăna vreun gând. De altfel, ritmurile moderne au dat o lovitură mortală gândirii, imaginației, reveriei.

● Medicamentele sunt făcute să alunge un rău de care suferi. Iei medicamentul prescris de medic și te vindeci. Astăzi trebuie însă să ascuți de îndemnul „Pentru a evita efectele nedorite, citiți cu atenție indicațiile din prospect sau consultați-vă cu medicul și farmacistul...“. Dacă citești prospectul, dai de posibilele efecte nedorite, de la greață până la infarct, riscuri adeseori mai îngrozitoare decât boala de care suferi. Și, ca în cazul pachetului de Kent, pe cutia cu pastile ar trebui pus avertismentul: „Medicamentul dăunează grav sănătății“.

● O problemă tot mai stranie a lumii contemporane este cea a ambalajelor. Înainte conținutul era mai important (calitativ și cantitativ) decât ambalajul. Existau și excepții. În copilăria mea, la colț de stradă sau prin parcuri, țigarii vindeau semințe de bostan într-un mare pahar de lemn. Când i le răsturna în punguța de hârtie, omul constata, uimit, că scobitura paharului era cam un sfert din ce se vedea din afară. Se simțea păcălit. Acum însă mai toate ambalajele sunt gândite pe acest principiu (totdeauna

am admirat spiritul inventiv, ca să nu spun avangardist al țiganilor), mai ales cele la produsele cosmetice. Cumperi o cremă într-o enormă cutie de sticlă, grea, scumpă, iar după câteva zile constăți că s-a terminat, pentru că în ea era scobit un căuș minuscul. Pasta de dinți e în tuburi tot mai mari, mai goale și mai greu de stors până la capăt. Am văzut o reclamă interbelică de pastă de dinți: scria câți metri de, să zicem, Colgate sunt în fiecare tub (Samuel Colgate și-a lansat produsele, în America, la 1873). Azi un asemenea anunț ar fi descurajator și ar trebui recalculat în cm, ca să pară mai generos. Am cumpărat un leucoplast de 5 m, cum scria pe cutie, pus pe o rolă mare. S-a terminat în patru zile, deși n-am folosit mai mult de 40 de cm pe zi. În genere, cutia, tubul, cartonul, plasticul își măresc volumul în aceeași măsură în care conținutul se micșorează. Același lucru și la oameni, din cauza televiziunii: de cele mai multe ori cei pe care îi vedem sau cele pe care le vedem frecvent se aleg după ambalaj, „conținutul“ e neglijabil. Ambalajul se întreține prin griji nenumărate, orice mic defect e privit cu spaimă și înlăturat cât mai repede, în schimb miezul se degradează fără ca cineva să se neliniștească sau să ia măsuri. Nici o vedetă nu ține regimuri stricte de citit, de pildă.

U n ins care s-ar întoarce, precum colonelul Chabert, în lumea noastră după numai 20 de ani de absență, ar fi intrigat: fața lumii se schimbă, și noi odată cu ea. Avem o serie de ticuri și de gesturi noi, părem străini și ciudați nu numai față de cei de acum 20 de ani, dar și față de cei de acum 10 ani. Tot mai des vezi pe stradă, la magazin, în ascensor, oameni care dau ciudat din cap, își răsucesc gâtul încet, cu o crispă de durere pe chip. Seamănă cu protagonistul din filmul *The Brain*: Banditul interpretat de David Niven avea creierul atât de mare, încât capul îi cădea când pe dreapta, când pe stânga și uneori trebuia să și-l sprijine cu mâna. Același lucru, dar din cauze mai puțin flatante, se întâmplă omului de astăzi: șederea la calculator provoacă dureri în ceafă și nevoia de a-ți mișca gâtul ca nagățul. Alte bizării: cei care, dotați cu un mic receptor în ureche, încep brusc să vorbească „singuri“ pe stradă, dând din mâini, cum pe vremuri făceau doar nebunii; scosul banilor „din zid“; zaparea de pe un post de televiziune pe altul, fără să ai răgaz pentru nici unul, dar pierzând minute întregi cu căutarea; statul la volan, în cozile de la semafor, cu privirea goală, pierdută.

În genere, privirea goală este semnul distinctiv al omului modern. Se vede că, acolo înăuntru, nu mai e nimeni. ■

arte

Observând că, fără să comunice între ei, doi colaboratori importanți ai noștri sînt preocupați de același subiect, de sunetele clopotelor și nu numai, faptul ni s-a părut interesant și mai mult decît o coincidență. De aceea, vă propunem să-i citiți în acest număr pe Liviu Dănceanu și Dan Dediu vorbind despre clopote. Și nu numai. (Red.)

Nu m-am dat niciodată în vînt, recunosc, după muzica lui John Lennon. Cu atît mai puțin după avatarurile lui biografice. Mai ales cîtă excentricitate ori insolitul existențial au fost cu mult peste măsură mediatizate, rețușate, chiar prefabricate. Cu alte cuvinte, umflute cu pompa sinistră, în acest caz, a mass-media. Or, nu e drept ca o viață de om să fie transformată într-un balon de săpun cu care să te joci pînă se sparge. Am îndrăznit, poate din vanitate, poate pentru a avea subiect de discuție, să vizitez Expoziția „John Lennon Unfinished Music” găzduită de Cite de la Musique. O oglindă în care cade imaginea palidă a unui trecut trepidant. O datorie pe care Yoko Ono o îndeplinește, chiar dacă n-a durat decît o clipă, sau dacă, trăind la periferia unei existențe profunde, forțează convingerea că se regăsește cel puțin prin aspirații în miezul ei. În rest, amintiri. Adică, raiul de unde nimeni nu poate fi izgonit. Ori seră a bucuriilor și tristeților trecute. Alături de cîteva dintre instrumentele pe care cîndva a cîntat Beatles-ul, transformate, așa, deodată, în făpturi firave, aeriene, ce par umbre ale unor viziuni mute. În definitiv orice instrument expus într-un muzeu devine, vorba unei inspirate poete, o tăcere asurzitoare, un țipăt încrămenit. Sonnailes de chevilles, hochet, sistre, sonnette, galoubet, pluriarc, archilut, colachon, theorbe, regalo, cornet a bouquin, archicistre, toate strigă, fiecare pe limba lui, din vîgăunele istoriei muzicii, după dreptul la aducere-amînte. Au existat oare ele cu adevărat? Se pare că da. Din moment ce au reprezentanți care-și exercită mandatul de supraviețuitori în Muzeul Instrumentelor Muzicale. Aici am aflat și despre câțiva dintre cei ce le-au cumpănit vibrațiile: Matteo Sellas, Jacob Stadler, Jaques Dumesnil, Joachim Tielke, Jacob Hess, Christoph Koch, Johann Christian Hofmann. Și tot aici am auzit suspinul interior a două nestemate „Stradivari”, puse probabil să vegheze la liniștea suratelor aflate în imposibilitatea de a se manifesta. Ca să nu mai vorbesc de lira da gamba construită de Gasparo da Salo, de violile Gurnieri sau Amati, de un pochette violon din secolul 18, bun de pus în buzunarul de la pantalon, de un quinton (strămoș al violei) cu cinci corzi, un chalemie (oboii spaniol) din veacul 17, un orpheon construit de François Cusinie, un oboi contrabas, ca o coloană fără sfîrșit, al lui Christoph Delusse, fagoturi ca niște serpi uriași, unele hibride la care nu ști dacă trebuie să suflă, să tastezi sau să-i ciupești strunele, fosile vii ale clarinetului, trompetei ori acordeonului, un octobas cît o grămadă compată de contrabași, construit de Jean Baptiste Vuillaume, și cîte și mai cîte. Bunăoară, o istorie a semiografiei muzicale de la momentul notației neumatice și al tabulaturilor, pînă la notația modernă, proporțională. Se vede însă că istoria scrierii sonore nu are un traseu obligatoriu rectiliniu. O demonstrează partitura semnată de Moritz von Schwind – *La Musique de l’Avenir* –, un desen suprarrealist dedicat lui Joseph Joachim, ce reproduce linia melodică a unei improvizații schumanniene, semnele făcînd aluzie la ordinul „Pisicile Negre” („L’ordre des chats noirs”), fondat de Robert și Clara Schumann. Ca să vezi: pisici (și încă negre), gravuri, în fond un text-composition de la 1855. Nimic nu mă mai miră. Trec pe lângă o partitură de Fernyehough. Îi admir picturalitatea, reflexele vizuale, golurile și plinurile din tușa crochiului. Un lucru îmi scapă: muzica. Așa cum treptat mi-a scăpat și entuziasmul la întîlnirea cu un parc – La Vilette – aflat, în afară de Cite de la Musique, într-o curioasă și imprevizibilă hibernare.

Muzee, catedrale

Jeu des hommes. Năluca vechilor temple grecești, a armatelor napoleoniene cuceritoare; umbra stilului clasic, sobru, uneori chiar rece, degajată de interior, a gesturilor subtil megalomane, copleșitoare, totodată monumentale exhibate de exterior, în fine, fantoma lui Penderecki ce îmi însoțește de cîteva zile traseele pariziene ca o reverență a muzicii nestatomice, lipsită de ancoră, dar nu și de busolă, reverență făcută creațiilor sonore acostate lângă țărături stilistice recunoscutibile, demult lămurite. Și, era să uit, năluca Mariei Magdalena din tinerețe, sălășluită deasupra Catedralei Madeleine, acolo unde ochiul trecătorului creștin încearcă în zadar să zărească o cruce, dar și iluzia absolvirii de păcatele trupești prilejuite de reprezentarea sonoră a porților emblematice ce străjuiesc orașul sfînt. *Les sept portes de Jerusalem* mă face să cred că muzica religioasă semnată de Penderecki seamănă cu întunericul, fiind totuși fiica luminii. Un întuneric pe care îl nutrește verticalitatea distribuțiilor armonice, copios minore, precum și orizontalitatea tangajului de la corzile grave; o lumină ce scliștește atunci cînd se aprind focurile alămurilor și pâlăște grație sufocării lemnului în registrul acut. Una peste alta se poate spune că am întrezărit umbra lui Zeus. Sau poate a reginei culorilor și volumelor groase, masive. Clevetitorii ar invoca probabil moara de măcinat sunete. Binevoitorii, dimpotrivă, ar motiva că este un mijloc eficient de a convinge masele ce nu cugetă destul. Iar eu vin și spun că aduce oarecum cu a te dezbrăca în public. Numai că la Madeleine un atare oratoriu îl prezintă pe compozitor într-o ținută impecabilă, de gală. Nu numai haina face pe om, ci și circumstanțele, căci ele te pot îmbrăca și dezbrăca după cum le este poftă. Și, bineînțeles, interesul.

Două chipuri, aceeași arteră. Două priviri, același orizont. Două inimi, aceeași arteră. Sus, impunătoare, etalându-și volutar și categoric, solent și cu bun gust bogăția, măreția, catedrala e ca o gară enormă în care călătorii așteaptă, în sunetele orgii, cuvîntul preotului. Jos, într-o încăpere de la demisol, o mică oaste formată în majoritate din intelectuali români, celebrează în smerenie liturgia devenită ad-hoc, prin voința Domnului, nunta ori nunta transformată, prin harul Divin, în liturghie. Sus, messa. Jos, axioane, catavașii, chinonice și imnuri. Sus, Buxteude,

Bach, Mendelsohn. Jos, cînturile bizantine în cîteva din glasurele octoiului. Sus, turiști, blitz-uri, pliante. Jos, credincioși plini de speranțe, dar și de frica lui Dumnezeu. Sus, în cea mai mare biserică din Paris, din care cresc doua turnuri gemene (pe unul fiind reprezentat însuși Jahve), mă surprinde melanjul de stiluri și epoci, linia de cupru ce simbolizează meridianul zero al orașului, frescele pictate sub directă asistență a lui Delacroix, mărturiile despre botezul lui Baudelaire și al marchizului de Sade ori despre căsătoria lui Victor Hugo. Jos, în cripta Saint-François, mă întîmpină pauperitatea altarului improvizat, coloanele și bolțile proprii mai curînd unei crame decît unui lăcaș de cult. Între sus și jos nu există scări, culoare, interferențe. Fiecare e cu scara lui, cu culoarul și dialogul immanent. Sus, giulgiul lui Iisus reprodus și expus pe panouri mari de sticlă; jos, spiritul mîntuitorului, nedivulgat, ci doar invocat. Cu timpul poate că spiritul își va regăsi trupul, iar trupul, propria-i îmbracaminte într-o comuniune situată dincolo de orgolii și sensibilități. Numai atunci Saint-Sulpice va deveni catedrala tuturor creștinilor. Deocamdata ea are două chipuri, două priviri și două inimi.

24 august 1572: se aprind lămpile nebuniei; se sting speranțele omeniei; din turnul ce străjuiește falnic biserica Saint-Germain l’Auxerrois, imensul clopot anunță invazia naturii orbe în mijlocul civilizației orbite; noaptea „Sfîntului Bartolomeu” consacra a la long acute insomnii atît în rîndul victimelor cît și al călăilor, al reformiștilor și contrareformiștilor, al protestanților și catolicilor.

4 iunie 1863: în contul sumei de optzeci și cinci de mii de franci este achiziționat carillonul proiectat de Monsieur Gion, un distins și simpatic arhitect de la Ville de Paris, carillon bibilit apoi cu abilitate și pasiune de Monsieur Collin, cel ce abia terminase de restaurat mecanismele orgoliilor astronomice de la Rouen și Lyon.

16 aprilie 1878: noul agregat instrumental, alcătuit din 38 de clopote de varii dimensiuni, în greutate totală de zece mii de kilograme, rostește înțaiul său mesaj sonor de o paternitate triumfală grație contribuției unui arhitect (Ballu), unui baron (Seguier) și unui muzician (Berozzi), toți trei contribuind la nașterea primului opus dedicat spectacolului carillon-orchestra.

Mai 1900: semnalele instrumentului convoacă interesul numeroșilor vizitatori ai Expoziției mondiale de la Paris.

Iulie 2000: comenzile mecanice sunt înlocuite cu un dispozitiv electronic ale cărui comenzi sunt asistate de ordinator.

8 martie 2006: Renaud Gagneux, carillon-istul suveran din vechiul turn, ne răsfață cu un concert din care nu lipsesc menuete de Bach, rigaudon-uri de Rameau sau corale de Martin Luther. Un concert de clopote, nu neaparat ca o sumă exactă a unor momente de reflecție tehnică, ci mai degrabă ca un proces viu, spontan de perpetuă renaștere spirituală. E ca o eliberare de forță și de durere, de patos și de măreție, de credință și de speranță. Dangătul metalului nobil parcă ne transmite acel egoism divin ce provine din maniera de a trăi total, amețitor, fără limite propriul suflet, întregul eu. Mă simt blocat, ca și cum aș fi prizonierul acestor uriașe talângi. În jurul meu dansează sunete incontinent, efluvii de armonie necenzurate. Ritornelile de Handel, arii atribuite Mariei-Antoinette, arabescuri din muzica lui Couperin. Și, surpriza, citate din lucrări speciale compuse pentru carillon de către Marius Constant, Betsy Jolas, Maurice Ohana, Alain Banquart, Alain Louvier, Guy Reibel ori Philippe Hersant. Bomboane pe colivă? Se pare că da, dacă ceea ce ne numim colivă nu ar fi doctrinar legat de ceremonialul funebru, iar bomboanele nu ar fi preventiv interzise diabeticilor.

Liviu DĂNCEANU

arte

La început am fost fascinat de locul unde locuim: între catedrale. Noaptea, garguiile de la Obere Pfarre păreau duhuri amenințătoare, iar Christul răstignit la baza navei catedralei, în mărime naturală, tocmai înhățat de picioare de o iederă tânără și palid luminat de un neon rozaliu de pe stradă mă ținea într-o stare de permanentă panică metafizică.

Nu-l vedeam pe fereastră, dar îl simțeam acolo, în poziția aceea în care parcă împingea catedrala cu spatele sau o susținea, asemenea unui Atlas, să nu se prăvălească, și nu îndrăzneau să dorm. În cele din urmă, am făcut-o, când mi-am pus în cap să-mi scot din minte ideea că El stă acolo ca să mă supravegheze și am înlocuit-o cu cea eliptică de prefix – e-adevărat –, dar mai sănătoasă, cum că treaba Lui acolo este să mă vegheze. Punct. Adică l-am tăiat pe *supra* și m-am simțit mult mai bine. Mi-a luat vreo trei zile.

În spate, pe geamul din bucătărie, se zăreau cele patru turle ale Domului. Un papă odihnea acolo, la stânga lui, într-o capelă interzisă turiștilor, se afla un cui ferecat în aur și nestemate, despre care se spunea că fusese înfipt într-o mână a lui Iisus, apoi, la dreapta papei Clemens al II-lea (singurul papă nord-german) încântau, ba pictate, ba sculptate, altare superbe, diferite stilistic (printre care tronașul suveran câte un Riemenschneider, Vogt și Cranach autentice), sus o orgă magnifică, două nave imense unde încăpeau coruri ce puteau cânta antifonic, o criptă sinistă – îmblânzită de geniul german și transformată în spațiu de concerte – și o mulțime de sculpturi, pendulând între naiv și morbid, între măreție și nebunie – de la călărețul adolescentin, despre care se presupune că este împăratul Heinrich al II-lea, la episcopul Dionisie, ce-și ține în mâini, cuviincios, propriul cap tăiat.

Găsisem chiar o formulare simplă prin care să-mi exprim stupoarea cu privire la magia acestui loc, parafrază ieftină după un banc (la fel de ieftin) cu Bulă: „În față catedrală, în spate catedrală. La stânga catedrala, la dreapta – catedrală. Sunt înconjurat!!”, spuneam, mai în glumă, mai în serios (dar mai mult în serios), atunci când mi se cerea să-mi dau adresa. Era ca un fel de ghicitoare topografică. Pentru localnici, acest lucru era floare la ureche! Toată lumea își dădea seama: *Neuer Ebracher Hof*.

Cu timpul, inițiala mea neliniște vizuală avea să se transforme și să se îngemăneze cu o mult mai intensă neliniște auditivă. După câteva luni am înțeles nu numai că sunt înconjurat de catedrale, dar și că sunt prins inevitabil în pânza de păianjen a clopotelor lor.

Totul începe în Bamberg: un orașel universitar, cu mii de biciclete studentești, cu o solidă bază americană în apropiere și, mai ales, cu o mirabilă excepție arhitectonică (căci clădirile medievale nu au fost atinse de nici o bombă în cel de-al doilea război mondial), cu o droaie de catedrale, centru spiritual al catolicismului regiunii numite Franconia, care a fost cucerită de bavarezi în secolul al 19-lea și integrată Bavariei. Pe scurt.

Atracțiile turistice sunt multe, pentru a numi obiectivele standard: plimbarea cu vaporul pe râul Regnitz, catedralele, turnul vechii primării, mica Veneție. Ce se știe mai puțin despre Bamberg este următorul fapt, pe care trebuie să-l relatez sub formă de dialog, căci altfel nu are nici un farmec (să ne închipuim că citez dintr-un viitor *Bildungsroman*):

„Mă plimbam pe malul Regnitz-ului cu prietenul meu Sikhos și vorbeam despre muzică, mai exact despre *Sinfonia* lui Luciano Berio, prima lucrare simfonică postmodernă, a cărei primă parte apelează la un text luat din Claude Levi-Strauss. Îi povesteam că avusesem o studentă care îl confundase pe filosoful Levi-Strauss cu creatorul de blugi cu același nume. Deodată, Sikhos, are o revelație subită și-mi răspunde:

Măi, Nikhu (asta e porecla mea), așa geniu! Un croitoraș din Bamberg, Levi-Strauss, care emigrează în America, inventează *blue-jeans* și – peste un secol – îmbracă pe toată lumea la fel. Îți zic, așa geniu, nu Mozart al tău!

Mă rog..., am răspuns. Ce să spun altceva?”

După mine, caracteristicile de bază ale Bambergului sunt *bera afumată* și *clopotele*. Există două sortimente de bere afumată în Bamberg: cel „tare”, *Schlenkerla*, o

bere neagră, produsă din hamei afumat, și cel „slab”, *Spezial*, o bere maronie, limpede, afumată după producere, printr-un procedeu asemănător celui pe baza căruia funcționează narghileaua. Despre prima se spune că e o „băutură care are gust de mâncare”, despre ce-a de-a doua că are un „gust de fum”. Evident, nu poți să bei prea mult din aceste soiuri de bere. Și poate că tocmai de aceea circulă în Bamberg, prin *Kneipen* (adică prin cârciume), legea nescrisă, dar recunoscută de toți: „A unsprezecea bere e gratis!” Nu am văzut pe nimeni care să fi ajuns în acest

este uluitoare: e ca și când ai sta pe vârful muntelui și ai privi în zare, de pe acoperișul lumii. Sunetele se zbat în jurul tău, se combină șoptindu-ți la ureche, intrându-ți în piele și făcându-te, la propriu, să vibrezi cu ele, până ce devii tu însuși clopot, cu inima pe post de limbă.

După un an de stat acolo, am reușit să aflu și locul de unde se poate auzi cel mai bine și cel mai omogen acest concert incredibil: Neuer Ebracher Hof, chiar curtea imobilului în care am locuit, loc pe care l-am botezat criptic, în stilul lui Frank Herbert: *Vortexul Stării Celor 11 Beri* (prescurtat: VSC11B).

Dar după câteva săptămâni de audiție și extaz acustic mi-a venit o idee: ce-ar fi să scriu o compoziție pentru clopotele acestui oraș? În febra ideilor, am schițat un sistem de control al loviturilor de clopot și un altul al combinațiilor dintre diferite sonorități. Ba chiar am început să mă gândesc și la o modalitate de a nota totul pe hârtie, în loc de *sunete* notând *acțiunea* realizată (în sens de *performance*). Nu știam cum se trag clopotele: există clopotari (văzusem la *Hallmark* un film polițist cu o întrecere între clopotari, dar asta se întâmpla în Anglia) sau e vreun mecanism care declanșează funia? Nici prin cap nu-mi trecea că, de fapt, totul era programat electronic. Surescitat de aceste idei am început să sondez și la nivel administrativ, interesându-mă cine se ocupă de clopotele orașului.

După puțin timp am primit o invitație de la organistul Domului, Herr Wunsch, care s-a oferit să-mi explice câte ceva din secretele clopotelor Domului din Bamberg. Am acceptat cu entuziasm, și iată-ne, pe mine, încă doi colegi muzicieni și domnul Wunsch, la baza Domului, cum intrăm pe o ușiță lăaturalnică, ferecată la loc cu grijă, și începem să urcăm în turla dreaptă. Afară e un soare cu dinți, vântul rece suflă în rafale printre arcadele laterale și noi urcăm prin coridoare strâmte, depășim locul probabil al orgii, mergem mai departe, ne săltăm pe scărițe de lemn în gânguritul cohortelor de porumbei ce-și au aici cuiburile, cu scopul de a ajunge să vedem cele două clopote vechi, numite după perechea imperială canonizată de catolici – Heinrich al II-lea și soața sa Kunigunde.

Ajungem la primul nivel. Aici, tronează Heinrich, un clopot mare, de bronz, acordat pe sunetele *mi* și *do diez*. Unul din secretele construcției clopotelor e următorul: o bucată mare din clopot e acordată pe un sunet anume, iar restul, bucată mai mică, pe un altul, aflat cu o terță mică mai jos. Astfel, combinația dintre armonicele acestor sunete va genera o aură auditivă bogată, impresionantă, un pic tristă, dar întotdeauna misterioasă (în cap am scena finală din *Rubliov-ul* lui Tarkovski). Dacă un clopot sună prost, atunci e clar că nu ascultă de această lege.

Heinrich bate la ore fixe și din sferă în sferă de oră (o dată la și un sfert, de două ori la și jumătate și de trei ori la fără un sfert). Are un ton maiestuos, un dangăt lung și susținut. Când te afli lângă el, lovitura inițială – dată nu de o limbă interioară, ci de o gheară de metal exterioară clopotului, acționată electric la ore fixe – îți pătrunde în ureche asemenea unui pumnal.

La nivelul al doilea stă Kunigunde, de aceeași dimensiuni, acordată pe nota *si*. Kunigunde e clopotul sacru la Bamberg, căci el *nu* bate decât în ceasuri de nenorocire: în fiecare vineri la ora 19.00, când se crede că a murit Hristos ori atunci când moare episcopul sau Papa. Kunigunde e clopotul funebru. Dacă din greșeală sau intenționat acesta este acționat, lumea intră în panică. Bătrânele doamne ce știu a distinge sunetele clopotelor Domului se vor fi întrebând atunci febril: „Ce e? E adevărat? Cine a murit?”

Celelalte clopote sunt noi, acordate astfel pentru a umple gama lui *si* major: *re diez*, *fa diez*, *sol diez*, *la diez* și *si1*. Ucenici încă într-ale sonorității, aceștia se combină surprinzător, cu tonul lor cristalin și vesel, cu celelalte clopote de peste case și străzi, a căror poveste nu o știu, dar o aud. Iar acolo în turn, când ne-a apucat ora 12.00, a fost de neuitat! „Terapie prin sunet”, a spus cineva. Mie mi s-a părut mult mai mult: sunete care-ți trec prin carne și oase, ca și când te-ar spăla de impuritățile trupului, ca și când te-ar curăța pe dinlăuntru. Senzația e indescriptibilă.

Mai sunt multe de spus. Unul, însă țin să-l spun; n-am scris piesa la care-mă avântasem. Am lăsat-o să zacă, și asta din considerente practice: nu vreau ca bătrânele doamne din Bamberg să sufere atacuri de panică.

Dan DEDIU

O poveste cu clopote

stadiu, dar stau să mă gândesc că se poate ajunge la acea stare și pe altă cale. Un exemplu îmi e la îndemână: prin clopote.

Și iată că am ajuns la clopote, a doua caracteristică a orașului. E-adevărat, clopotele Bambergului nu posedă bucuria și clinchetul strălucitor al clopotelor Parisului, nici consistența și bogăția celor din Londra ori Roma, dar au o însușire comună: toate clopotele sunt acordate în *gama si major*. Totul sună armonios în Bamberg, căci oricare ar fi combinațiile dintre sunete, ele vor suna consonant pentru urechile noastre. Iar acest lucru se dezvăluie în cel mai eficient mod atunci când toate clopotele catedralelor din oraș au întâlnire la aceeași oră: în fiecare sâmbătă, de la ora 14 fix la 14 și 10 minute. Încep de departe, agale, clopotele ascuțite de la Otto-Kirche, apoi preiau tonul cele baritonale ale Mănăstirii Carmelitelor, se însinuează apoi pe rând Obere Pfarre, mănăstirea dominicană de pe dealul Michelsberg, Catedrala evanghelică St. Stephan, aflată la doi pași de *Apfelweibla*, mânerul porții ce l-a inspirat pe E.T.A. Hoffmann în scrierea capodoperei prozei fantastice numite *Ulciorul de aur*, în fine, se adaugă, pătrunzător și leonin, Domul. Senzația

arte

↑
 ntr-un moment în care neglijența, ignoranța, agresivitatea primară și mercantilismul sălbatic s-au coalizat împotriva lui Brâncuși, lucrând tenace la distrugerea fizică și morală a operei sale din România, o voce discretă, abia auzită din pricina vacarmului din jur, a încercat să țină în echilibru, prin însăși normalitatea ei, comunicarea cu posteritatea brâncușiană. Este, evident, vorba de vocea lui Barbu Brezianu, acest clasic al exegezei brâncușiene din România, care, în pofida tuturor adversităților, reușește să păstreze tonul demn și neutru al cercetătorului situat dincolo de isterie și de orice tentație a fetișismului.

În pofida faptului că opera majoră a lui Brâncuși, *Coloana fără sfârșit*, a fost sever agresată, că infractori derizorii și colportori fără scrupule au aruncat în serie, pe piața românească și nu numai, tot felul de falsuri Brâncuși, unul mai caraghios decât altul, că exegeza delirează și amatorismul hermeneutic a ajuns la limita ridicolului, Barbu Brezianu și-a păstrat măsura, echilibrul și înțelepciunea.

Reeditarea, cu câțiva ani în urmă, a monumentalei sale lucrări *Brâncuși în România*, care aduce la zi, atât din punct de vedere bibliografic, cât și documentar și iconografic, ediția din 1976 a cărții, ea însăși o ediție îmbunătățită și completată a celei din 1974, constituie, fără îndoială, o victorie a profesionalismului și a rațiunii în fața aberațiilor de tot felul pe marginea operei lui Brâncuși. Însă dincolo de valoarea ei exegetică, istorică și documentară, această carte are o excepțională valoare psihologică și se transformă pe nesimțite într-un adevărat reper moral. Ea oferă un model incontestabil de abordare, de înțelegere și de valorificare istoriografică a uneia dintre cele mai complexe personalități ale artei românești și europene din acest secol. Așezându-se împotriva curentului romantic sau delirant patetic al istoriografiei noastre privitoare la Brâncuși, ce l-a proiectat pe sculptor într-o perspectivă legendară și cvasimistică, din care a dispărut tocmai artistul, Barbu Brezianu recuperează discret și, cu atât mai convingător, ceea ce Brâncuși este de fapt: adică **sculptorul**. Surprinzător, chiar din pricina rigorii și a normalității ei, *Brâncuși în România* are un aer straniu și ușor exotic. Ea este una dintre puținele lucrări cu acest subiect, apărute la noi în ultimii cincizeci de ani, în care Brâncuși nu este nici țaran, nici mag, nici inițiat în sens larg, nici mason, nici alchimist, nici histrion, nici sfânt și nici Dumnezeu însuși, ci, pur și simplu, un artist, un creator de forme și un spirit obsedat de găsirea maximei concizii în expresia plastică. Și tocmai pe fondul acestui dezechilibru dintre cantitatea de fabulație și privirea lucidă asupra operei și a personalității lui Brâncuși a devenit posibilă incontinenta agresivă a căreia sculptorul îi este supus. Excedată de veleitarism, de platitudine, de extaze facile și de filosofări aberante, în dauna rigorii și a perspectivei raționale, opera lui Brâncuși nu a reușit să se impună convingător în cultura noastră contemporană. Amatorismul exegetic a creat iluzia că se poate spune orice, oricum și în orice împrejurare, fără minimul risc al vreunei sancțiuni. Și în loc să se consolideze în timp, să capete pregnanță și autoritate, imaginea sculptorului s-a alterat în asemena măsură încât nici agresiunea directă, fizică, împotriva operei sale nu mai impresionează cine știe cât. Astfel se explică faptul că aventurierii culturali au devenit peste noapte restauratori, negustorii de curiozități și-au transformat prăvăliile în en gross-uri pentru momii de piatră sau de bronz pe care le livrează drept opere din tinerețe ale sculptorului, evident necunoscute specialiștilor, iar exegeți, pînă mai ieri doar scribi narcisiaci și autiști, au intrat direct în solda celor care, după ce au investit bani mulți în falsuri Brâncuși, vor să le creeze acestora o prezentă verosimilă în spațiul culturii.

Readusă în actualitate și adusă la zi,

Pavel Șușară

CRONICA PLASTICĂ

Brezianu și Brâncuși

cartea lui Barbu Brezianu este, pînă în acest moment, singurul instrument de contracarare. În cele peste trei sute de pagini, format A4, personalitatea brâncușiană și lucrările din România ale sculptorului sînt prezentate în toate dimensiunile lor. Rînd pe rînd sînt inventariate, fără efuziune și fără interpretări voluntariste, cronologia brâncușiană în

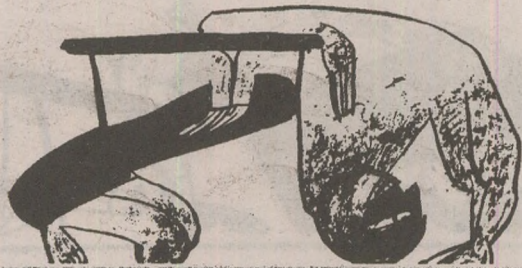
contextul cultural românesc, european și mondial, cronologia expozițiilor colective și personale, operele prezente în colecțiile românești, sculptura de interior, sculptura funerară și ambientală, machetele, desenele și schițele, lucrările care au figurat în colecții sau în expoziții românești, piesele decorative și artizanale, alături de documente fotografice, facsimile, acte oficiale sau administrative, de numele colecționarilor, de locuințele lui Brâncuși din România și chiar de lucrările altor artiști care au, într-un fel sau altul, legătură cu Brâncuși. Acest sinoptic al prezenței brâncușiene în spațiul cultural românesc este, mai apoi, adîncit pînă la epuizarea informației. Fiecare lucrare este prezentată exhaustiv din punct de vedere istoric, tehnic și bibliografic, urmărindu-i-se, în același timp, traseele, succesele schimbării ale regimului juridic și de proprietate, starea de conservare, precum și integritatea fizică și morală. Din această prezentare, extinsă în atîtea direcții și aprofundată pînă la ultimele detalii, imaginea lui Brâncuși se decupează cu adevărat excepțional. Însă excepția nu apare aici ca un atribut fabulos și misticoid, ci ca ordine a gândirii și ca o consecință a unei inepuizabile tensiuni creatoare. Personajul Brâncuși, în al cărui destin se amestecă în proporții egale luciditatea și aventura, dublează cealaltă aventură ireductibilă, a unei opere care a reușit să se smulgă din scenariul clasico-renascentist al tridimensionalului european și să deschidă zările unei alte civilizații a privirii. Barbu Brezianu, cu o imensă modestie și cu un la fel de mare devotament pentru opera brâncușiană, sugerează tacit această realitate fără a se propune însă pe sine, nici măcar pentru o clipă, în ipostaza, de altfel legitimă, a descoperitorului. El investighează, adună, selectează și descrie o cazuistică imensă care, paradoxal, începe să respire asemenea unei opere de artă ce mustește de viață nemijlocită și de viață simbolică. Și dacă România ar fi acum o țară normală, toată brâncușologia improvizată și veleitara ar amuți subit, iar Brâncuși s-ar elibera, în sfîrșit, dintr-o prea îndelungată captivitate. ■

Danaida de Constantin Brâncuși

Barbu Brezianu

cronica traducerilor

Un pre-rafaelit postmodern

Jonathan Coe – *Cercul închis*. Traducere de Radu Paraschivescu, Col. „Biblioteca Polirom”, Iași: Polirom, 2006, 588 pp.

și atent.

În *The Rotters' Club*, focalizarea narativă cade pe un grup de adolescenți din Birmingham (în anul 1973), angajați în editarea unei reviste școlare. Figura centrală este aici Benjamin (Ben) Trotter, tânăr talentat, cu posibilități intelectuale, prezumtiv, imense. El plănuiește scrierea unui roman original (în care „artele” ar urma să se îmbine), ține interesul pentru revista școlii ridicat și, în general, reprezintă factorul coagulant în interiorul unei echipe de indivizi sofisticăți, din familii importante: Doug Anderton, Philip Chase (viitori jurnaliști cu greutate), Sean Harding (bun scriitor, într-o fază inițială a formării sale, ulterior, decăzut psihic și intelectual, prin exersarea unui neo-nazism obscur și solitar), Steve Richards (tânăr de culoare, viitoare victimă a obsesiilor rasiste ale lui Harding) și Claire Newman (viitoarea soție a lui Phip Chase). Singura bizareerie comportamentală, manifestată de Ben, rămâne iubirea constantă pentru Cicely Boyd, o persoană cu structură emoțională mai degrabă rudimentară, imposibil de asociat standardelor intelectuale, autoimpuse de protagoniști. Destinele tinerilor se intersectează cu atmosfera politică și socială a anilor șaptezeci (Miriam Newman, sora mai mare a lui Claire, dispare după ce are o aventură amoroasă cu Bill Anderton, tatăl lui Doug și lider sindical la uzina de mașini British Leyland din Longbridge, Malcolm, iubitul lui Lois Trotter, sora lui Ben, moare pe 21 noiembrie 1974, în atentatul de tristă amintire IRA, cu bombă, din centrul Birmingham-ului, lăsând o stare de nevroză colectivă în urma sa, iar Paul Trotter, fratele mai mic al lui Ben, dezvoltă, timpuriu, veleități de politician englez, arătând înclinații către manipulare și compromis). Romanul, străbătut de un umor rafinat (sesizabil chiar și în detaliile marginale, precum aceste „pronosticuri” finale, oferite de tatăl lui Philip Chase, Sam, care spune, la sfârșitul anilor șaptezeci, că Margaret Thatcher nu va ajunge niciodată prim-ministru al Marii Britanii, iar Ben și Cicely Boyd – prinși într-o scurtă aventură și despărțiți apoi definitiv – vor avea o „viață lungă și fericită împreună”), se construiește din permanentele intersecții între destinul personal și cel comunitar. Investigația socială se grefează astfel, interesant, pe cadrele scurte și dinamice ale radiografiilor de psihologie individuală.

The Closed Circle mută contextul istoric cu trei decenii mai târziu, în preajma anului 2000, când toată lumea trăiește angoasa „virusului mileniului”. Paul Trotter, devenit acum personaj central, este un politician laborist (aripa Blair) în plină ascensiune, membru al Parlamentului și purtător de cuvânt al partidului aflat la putere în Anglia începutului de secol XXI. Ben, cândva promițătorul lui frate, s-a izolat într-o experiență matrimonială nereușită cu Emily Trotter și într-o neașteptată (și mărunță) carieră de contabil, amănând, impardonabil, redactarea marelui său roman. El are, în continuare, idealuri pre-rafaelite (vorbește despre un artefact epic absolut novator, unde muzica și narațiunea se vor combina pentru realizarea proiectului estetic), dar se complăce în monotonia unei existențe fără orizont. Singura licărire de dinamism vine din întâlnirea tinerei Malvina, o studentă frumoasă, interesată de *discursul politic*, care apreciază, în Ben, calitățile de ascultător, nereacționând la tensiunea erotică

ca și personajul său Benjamin Trotter, scriitorul-muzician din cele două romane complementare *The Rotters' Club/Clubul Putregaiurilor* (2001) și *The Closed Circle/Cercul închis* (2004) – ultimul, tradus recent și la noi –, Jonathan Coe are idealuri pre-rafaelite. El îmbină, profesional, două arte, muzica și literatura (pre-rafaeliții lui Dante Gabriel Rossetti preferau mai ales coabitarea poeziei și picturii), strălucind, de două decenii, mai curînd neverosimil, în ambele. Coe compune, cu succes, muzică jazz și de cabaret (lucru destul de vag cunoscut printre admiratorii săi literari!), fiind totodată unul dintre cei mai apreciați romancieri ai generației postmodernismului târziu, din Marea Britanie, distins cu nenumărate premii naționale și internaționale, în douăzeci de ani de activitate publicistică. În plus, autorul (născut în 1961, la Birmingham) a dovedit înclinații serioase pentru literatură, nu doar în varianta sa așazicînd „artistică”, ci și „disciplinară”, studiind-o, cu rigoare, la faimosul Trinity College de la Cambridge și, ulterior, la Universitatea Warwick, unde și-a susținut și doctoratul – cu o teză despre romanul *Tom Jones* al lui Henry Fielding – și unde, de altfel, a și predat, pentru un timp, poezie engleză. Cumva implicit, fără declarații teoretice ostentative, Jonathan Coe pare să se situeze, din punct de vedere estetic, pe linia axiologică a victorienilor (pre-rafaeliți) Rossetti, Morris, Arnold și Swinburne care, în manifestul revistei *The Germ*, de la jumătatea veacului al XIX-lea, vedeau arta ca pe un produs cultural organic și total, compus numai din „direcții artistice” simbiotice, precum „muzică”, „pictură” și „poezie”. De aceea, în opinia lor, un obiect artistic nu ar putea fi studiat decât în raporturile sale estetice cu o multitudine de falii creatoare și niciodată cu una singură. Acest ideal complex ne este sugerat de biografia lui Coe, dar și comunicat nemijlocit prin intermediul unora dintre personajele lui. În „prefetele” și „notele de autor”, la romanele publicate pînă acum, autorul mărturisește frecvent că anumite pasaje narative i-au fost inspirate de diverse bucăți muzicale, unul dintre eroii săi principali, deja amintit, Benjamin Trotter, avînd, ca scriitor, obiectivul estetic suprem de *consubstanțializare* a muzicii cu epicul propriu-zis. Găsim aici o veritabilă artă poetică subiacentă, care ar trebui, în timp, să suscite atenția exegeților.

Scriitorul englez și-a început cariera, în 1987, cu *The Accidental Woman/Femeia întâmplătoare*, urmat, în 1989, de *A Touch of Love/Un strop de dragoste*, două romane experimentale, după majoritatea comentatorilor, în care excesul poetizant alterează, pînă la un punct, construcția epică. Primul volum cu adevărat notabil e cel din 1990, *The Dwarves of Death/Piticii morții* (devenit chiar o peliculă de succes, în 1999, sub titlul *Five Seconds to Spare/Cinci secunde disponibile!*), o diatribă reținută (din zona umorului negru), fără accesele furibunde specifice acestui gen, la adresa consumerismului și postindustrialismului despiritualizat. Romanele de mai târziu consfințesc valoarea lui Coe, introducîndu-l, legitim, în spațiul literar internațional. *What a Carve Up!* (cu varianta românească, deja propusă, de *Ce mai hâcuială!*, însă pentru care, personal, aș prefera expresia *Partea leului*), apărut în 1994, a fost tipărit, în SUA, sub un alt titlu, *The Winshaw Legacy/Moștenirea Winshaw*, producînd un interes imediat, prin același instrumentar critic îndreptat împotriva lipsei de valori autentice în societatea de consum și, simultan, împotriva *thatcherismului* anilor optzeci. *The House of Sleep/Casa somnului* (foarte cunoscut și apreciat și în România), din 1997, ne dezvăluie un Jonathan Coe extrem de subtil, ieșit din sfera marilor teme sociale, culturale sau politice și intrat pe culoarul strîmt al explorărilor subliminale (clinica pentru insomniaci, unde se desfășoară acțiunea, a și fost comparată, în comentariile anglo-saxone, cu un subconștient multi-etajat, expus analizei intense). Ultimele două romane publicate de autor pînă în prezent, *The Rotters' Club/Clubul putregaiurilor* (*Clubul putregaiurilor* a inspirat, în 2005, un serial de succes, prezentat de către BBC) și *The Closed Circle/Cercul închis* sînt, cum spuneam, complementare, urmărind, la o distanță de aproape treizeci de ani, evoluția aceluiași personaj. Narațiunile, deși funcționale epic în mod independent (cîțiiva critici ai Albionului, oboșiți de numeroasele corespondențe ce trebuie stabilite între eroii primei cărți și eroii celei de-a doua, recomandau chiar lectura și discuția autonomă a textelor!), nu pot oferi semnificația majoră (urmărită de Coe) decât împreună, relaționarea lor devenind, prin urmare, inevitabilă. „Semnificația” în discuție se leagă de fragilitatea promisiunilor noastre în viață, transformate, treptat, în imense deziluzii. Ea se articulează însă pe o foarte fină „poveste” a eșecului și imprezibilității, care necesită un studiu separat

de celui din urmă, ajunsă în pragul unei inhibiții dramatice. Benjamin face greșeala de a o prezenta pe Malvina lui Paul (pentru a-i oferi ocazia de a discuta despre *discursul politic* la prima mîna, dar și pentru a-și satisface impulsurile propriului orgoliu pervers, de autoidentificare ca frate al unui individ celebru) care o angajează, fără ezitări, în postura de consilier personal și specialist PR. Este debutul unei lungi și complicate aventuri amoroase, la sfârșitul căreia Paul (supraviețuitorul perfect în prima parte a romanului, omul fără identitate fixă, mutabil în funcție de necesitățile zilei) iese aparent zdrobit, cu cariera politică terminată (îi trimite o scrisoare antologică lui Tony Blair, în care denunță compromisiunile făcute de Anglia în criza irakiană și erorile comise de Partidul Laborist, prin asocierea necondiționată la deciziile Guvernului american) și cu familia distrusă (își părăsește soția și cei doi copii). Decăderea va fi accentuată de revelația faptului că Malvina nu e altcineva decît fiica neștiută a lui... Ben (invitat din relația pasageră a acestuia cu Cicely Boyd, în anii șaptezeci) și, deci nepoata lui... Paul însuși. În paralel, urmărind eșecurile lui Claire Newman (divorțată de Philip Chase) în stabilirea unei comunicări viabile cu fiul ei adolescent, precum și căutările sale disperate a urmelor surorii dispărute (Miriam) în urmă cu treizeci de ani (descoperirea va fi macabră: Miriam a fost ucisă din cauza unei întâmplări stupide, aceea de a fi asistat, fără voie, la dezvăluirea unui complot IRA) și ale lui Doug Anderton, retrogradat, la ziarul prestigios unde lucrează, de la poziția de publicist comentator la cea de... redactor cultural. Philip Chase, Steve Richards și Sean Harding trăiesc, la rîndul lor, în contexte diferite, diverse forme de depersonalizare și alienare. Apoteotic, în final, Ben, divorțat și intrat în plină criză existențială, se reîntîlnește cu Cicely (bolnavă și îmbătrînită), devenind, oarecum irațional, sclavul ei domestic. *The Closed Circle* este, prin urmare, romanul dezamăgirilor maturizării, urmărind, cu asiduitatea victorienilor Charles Dickens și George Eliot (daca ar fi să fac două filiații culturale, tot în spațiul anglofon) modul în care marile speranțe se transformă, ultimativ, în marile depresii.

Dincolo de destinele protagoniștilor, *The Closed Circle* (metafora din titlu se referă, la prima vedere, la un fapt concret din interiorul romanului: Paul Trotter este membru al unui așa-zis „cerc închis”, format din oameni de afaceri și politicieni, cu înfîlniri regulate și cvasi-secrete, sugestie a unei *realpolitik*, derulate, cu precădere, în spatele ușilor închise; totuși, trimiterea mai subtilă pare a fi la grupul, ipotetic, „închis”, în care se desfășoară drama deziluziei individuale și colective și care funcționează ca model „mic” al universului „mare”) teleobiectivează și destinul comunitar. Textul are măcar trei componente de „istorie” așa-zicînd „contemporană”, mergînd pe reflectarea, în viața personajelor, pe rînd, a falimentului industriei de mașini autohtone în Marea Britanie și preluarea ei de către Germania (episodul închiderii uzinei din Longbridge, cu toate traumele psihologice și jocurile politice pe care le declanșează în roman, e o aluzie la acest fapt), a tragediei americane de la World Trade Center (ca simbol morbid al debutului unei noi ere, descinsă din recuzita butaforică a „milenariștilor” apocaliptici, eră prezumtiv singeroasă) și a începutului războiului irakian (ca premisă a dispariției suveranității Angliei în politica internațională). Ele accentuează starea de „final”, de „sfârșit al istoriei”, pe care Coe o acreditează la un nivel subliminal. Decepțiile și nostalgiiile vieții nu reprezintă apanajul prin excelență al individului supus timpului, ci și fenomenalități istorice, răsfîrte pe palierul de manifestare a unor întregi colectivități. „Istoriile” personale merg în paralel cu „istoria” comunitară, în care se reflectă aidoma frunzelor în apa unui lac gigantic. Gestică eroilor, chiar atunci cînd e profund individuală și adesea intimă, are un coeficient de „rezonanță”, cum să spun, „colectivă” (pe parcursul dramelor lor personale, ei găsesc timp să se proiecteze pe fundalul societății de consum, comenfind implicațiile morale și culturale ale unor filme precum *Sex and the City/Totul despre sex*, deciziile politice ale lui Blair, noua dominație americană ori simbolistica momentului 911). Aș observa, prin urmare, că Jonathan Coe dă senzația, pe măsură ce se apropie de maturitatea absolută a scrisului său, că urmărește elaborarea *romanului total*, unde microcosmosul să poată intra în joncțiune cu macrocosmosul, fără turbulențe majore, asemenea mîinii cu degetele unei mînuși. Toate semnele indică faptul că el va reuși curînd acest lucru, dacă nu a și făcut-o deja, prin foarte subtilul și elegantul lui *Cerc închis*.

Codrin Liviu CUȚITARU

meridiane

Poate că cititorii au observat că, încurajat de faptul că anul **Anul francofoniei** va fi curând omagiat la București, m-am simțit ispitit să schițez o seamă de aspecte ale trecutului relațiilor culturale româno-franceze. Existența și amplitudinea lor nu constituie, desigur, o noutate. Mai există, însă, laturi necunoscute, poate chiar nebanuite, ce ar merita să fie puse în lumină. E ceea ce mi-am spus când, cu prilejul unor investigații în arhiva Ministerului Afacerilor Externe, am dat peste niște documente care mărturisesc că, până și în circumstanțe extrem de nefavorabile actului de cultură, cum au fost anii războiului și ai ocupației naziste, în Franța a putut dăinui o permanentă propensiune către continuarea legăturilor culturale româno-franceze, circumstanțe adverse și în pofida, și mai presus de vitregia contingentelor epocii.

La 30 martie 1943 Em. Pavelescu, Consulul general al României la Paris (întrucât, odată cu ocuparea de către armatele germane a capitalei franceze, ambasada română se strămutase la Vichy), putea comunica, de pildă, superiorilor săi:

Domnule Ministru

Am onoarea a vă aduce la cunoștință că între 5 și 27 aprilie a.c. va avea loc la Paris „1-ul Congres al Filmului Documentar” la care Oficiul Național Cinematografic de pe lângă Ministerul Propagandei Naționale va participa cu 4 filme documentare și anume:

„Images de Roumanie” – „București” – „Au Pays des Motzi” – „Les Monastères de Bucovine”.

Cât și un jurnal filmat ONC cerut de Oficiul de Turism din Paris la Ministerul Propagandei Naționale: „Roumanie, terre latine”.

Data de luni 12 aprilie a fost rezervată prezentării filmelor noastre documentare (ora 10,30 – Cinéma des Champs Elysées, iar actualitățile vor trece joi 15 aprilie la orele 20 în sala teatrului din „Palais du Chaillot”.

La câteva zile după Nota lui Pavelescu, la Ministerul de Externe sosea „Raportul semestrial de activitate” al lui M. A. Gheorghiu, lector de limba română la Universitatea din Paris, un document realmente surprinzător pentru ceea ce ne descoperă și pe care-l reproduc în extenso (păstrând, întocmai, ca și ceva mai sus, stilul în care a fost redactat – care reînvie parcă, ceva din culoarea timpului).

Așadar:

Raport semestrial de activitate

Subsemnatul N.A. Gheorghiu, lector de limba română la Facultatea de Litere din Paris, am onoarea a vă face cunoscut următoarele cu privire la activitatea mea pe primele patru luni ale anului școlar 1942-1943.

Potrivit cu proiectul de activitate aprobat de Dl. profesor J. Boutière, Directorul Institutului de Filologie Română de la Facultatea de Litere din Paris, și înaintat Onor Minister al Culturii Naționale și al Cultelor înainte de începerea anului universitar 1942-1943, am luat contact cu studenții Institutului de Filologie Română în ziua de 16 Noiembrie 1942 spre a stabili programul de lucru, având în vedere disponibilitățile de timp ale fiecăruia dintre ei.

Acest program a fost fixat în chipul următor:

Lunia, între orele 16,45 – 17,45, cursul de istoria literaturii române, care pentru anul acesta cuprinde epoca veche (origini 1780);

Miercurea, dela 15,30-17,30, orele de lucru la biblioteca Institutului – îndrumări bibliografice privitoare la cursuri și lucrări, împrumuturi de cărți, cum și redactarea fișelor destinate cataloagelor bibliotecii;

Sâmbăta, dela 15,15-16,15, exerciții de paleografie chirilică, prezentând studenților mai ales reproduceri după vechi tipărituri și manuscrise despre care au luat cunoștință la cursul de istoria literaturii, cum și interpretări din texte de veche limbă românească; iar dela 16,15 – 17,15, interpretări din scriitori moderni: după „Iorgu de la Sadagura” de V. Alexandri, am început „Dan căpitan de plai” de același.

Cursul de istoria literaturii române a cuprins până în prezent următoarele lecții:

23 Noiembrie 1942: „Un grand Roumain de Basarabie – Bogdan Petriceicu Hașdeu” (lecție de deschidere). Activitatea multiplă a lui Hașdeu mi-a dat posibilitatea să fac dese incursiuni în domeniul istoriei, filologiei și literaturii române; iar originea sa basarabeană mi-a dat prilejul să fac un scurt istoric al provinciei românești de peste Prut.

După cererea studenților și cu incuviințarea D-lui profesor J. Boutière, acest curs care a continuat apoi în limba română – făcând la sfârșitul fiecărei lecții un rezumat în limba franceză –, în felul următor:

30 Noiembrie: Curentul de reformă husită și primele texte românești: Codicele Voronețian, Psaltirea Scheiană, Psaltirea Voronețiană, Psaltirea Hurmuzaki.

7 Decembrie: tipărituri în limba slavă. Primele tipărituri românești: Diaconul Coresi și activitatea sa. Pălia dela Orăștie.

15 Decembrie: Cultura slavonă în Principate: „Învățăturile lui Neagoe”. Istoriografia în limba slavă, anale mănăstirești, Macarie, Eftimie, Azarie. Cronicari străini: cronica lui Ștefan cel Mare, Gavriil Preotul; N. Brzeski: cronicarii lui Despot-Vodă; I. Sommer, A. M. Grazziani; cronicarii lui Mihai Viteazul; logofătul Teodosie – A. Taranowski – Balthazar Walter, poemele lui Stavrinos și G. Palamède; Matei al Mirelor, Primelor cronici în limba română: cronica Buzestilor, cronograful lui Mihai Moxa.

21 Decembrie: Cărțile populare în literatura română

Anul francofoniei

Relații culturale în timp de război

(epoca influenței slave): literatura apocrifă, literatura apocaliptică, legende biblice, legende hagiografice.

11 Ianuarie 1943 (întâia lecție după vacanța de Craciun): Recapitulare.

18 Ianuarie: Cărțile populare în literatura română (epoca influenței slave – continuare); literatura astrologică, literatura didactică, romanul popular (Alexandria, Varlaam și Ioasaf, Archir și Anadan).

25 Ianuarie: Literatura religioasă în epoca lui Matei Basarab și Vasile Lupu. Sinodul dela Iași: Petru Movila, mitropolitul Kievului și relațiile sale cu Românii Udriște Năsturel, mitropolitul Varlaam, mitropolitul Simion Ștefan și activitatea lor.

Între 30 Ianuarie-20 Februarie 1943, contractând o gripă cu complicații destul de grave, a trebuit să-mi întrerup activitatea. Cererea de motivare a absențelor împreună cu certificatul medical al D-rului A. Jacquelin, medic șef al serviciului de boli interne dela Spitalul Necker, le-am înaintat onor Minister al Culturii Naționale și Cultelor prin Consulatul General al României la Paris. Șirul lecțiilor l-am reluat la 22 Februarie c.

22 Februarie: Istoriografia în limba română. Tinerii români la studii în Polonia. Grigore Ureche și cronica sa.

1 Martie: Miron Costin și opera sa: cronica „De neamul Moldovenilor”, cronica polonă, poema polonă, „Viața lumii”.

La 8 și 9 Martie nu s-au ținut cursuri, fiind sărbătoare legală catolică.

15 Martie: Nicolae Costin: cronica „Ceasornicul Domnilor”.

22 Martie: Ioan Neculce cronica „O samă de cuvinte”.

Aceste lecții vor urma, după planul stabilit dela început, în chipul următor: Dimitrie Cantemir, Nicolae Micescu, Mitropolitul Dosoftei, Stoica Ludescu și Radu Greceanu, Radu Popescu, Costin Cantacuzino Stolnicul, Mitropolitul Antim, apoi cărțile populare din epoca influenței grecești, cronicile și literatura religioasă din epoca fanariotă.

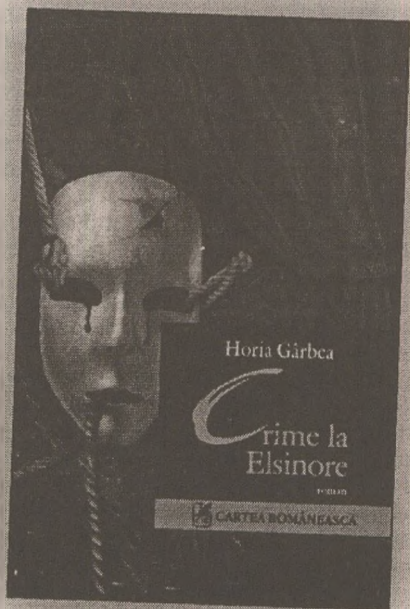
www.cartearomaneasca.ro

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Nou în colecția „Proză”

Horia Gârbea Crime la Elsinore

Romanul prezintă în mod ofensiv și caustic lumea teatrului românesc în ultimii ani ai secolului XX. Scăpată de cenzură și intrată într-un proces de „democratizare”, incompatibil cu rigorile artei, această lume se întoarce într-un primitivism comic, grotesc, absurd, vecin cu irealitatea.

27.4.1942
Se va păstra în evidență și executat.
SECRET
DIRECȚIUNEA PROPAGANDEI
Șeful Biroului Catalogii Nr. 31

Nr. 174
ENTRÉE le 28/4/42
RÉPONDU le.....
Confidential
M. 29843.

Onor.
Oficiului Consular Român
Paris.

Aven onoarea a vă prezenta o listă a copozilor de origine etnică evreiească, rugându-vă de a veghea ca regula din jos menționată să se fiapă în aplicarea actiilor la care sunt supuși în Franța.

Albahary I. Marcu	Laver Randy
Algaol Leon	Lasăr Philip
Altman Bela	Lapescu Ioanin
Amărăta Gheorghe	Lupu Basile
Anya Thimelle	Marou Jean
Aronovici Tina	Marou Stanu
Atanasiu S. Slatov	Mathé Elok
Adorjan Andrei	Mayer Eugen
Bebe Al.	Mendelsohn Alfred
Bischoff Edgar	Mendelsohn Leon
Cenest Victor	Mihalovici Leon
Clăgrin Francisc	Mirea Eugen
Citov V.	Mizra Haim
Cohen-Linaru M.	Moiseac I. I. I.
Cornea Traian	Moiseacu Jack
Covaldo Benjamin	Moța Walter
Duroi André	Mălișanu Henry
Eșanu I. Țicu	Marian Solomon
Fray Alfred	Roșu S. Strop
Fuchs Theodor	Săgeșanu-Șagrillo Haim
Fulga George	Șirbu
	Nizah

meridiane

RAPORT SEMESTRIAL DE ACTIVITATE

Subsemnatul N.A. GHEORGHIU, lector de limbă română la Facultatea de Litere din Paris, am onoarea a vă face cunoscut următoarele cu privire la activitatea mea pe primele patru luni ale anului școlar 1942-1943.

Potrivit cu proiectul de activitate aprobat de Dl. profesor J. Boutière, Directorul Institutului de Filologie Română de la Facultatea de Litere din Paris, și înaintat Onor. Minister al Culturii Naționale și al Cultelor înainte de începerea anului universitar 1942-1943, am luat contact cu studenții Institutului de Filologie Română în ziua de 16 Noiembrie 1942, spre a stabili programul de lucru, având în vedere disponibilitățile de timp ale fiecăruia dintre ei.

Acest program a fost fixat în chipul următor:

Lunia, între orele 16.45 - 17.45, cursul de istoria literaturii române, care pentru anul acesta cuprinde epoca veche (origini 1780);

Miercuri, de la 19.30 - 17.30, orele de lucru la biblioteca Institutului - îndrumări bibliografice privitoare la cursuri și lucrări, împrumuturi de cărți, cum și redactarea fișelor destinate catalogelor bibliotecii;

Sâmbăta, de la 15.05 - 16.15, exerciții de paleografie chirilică, prezentând studenților mai ales reproduceri după vechi tipărituri și manuscrise despre care au luat cunoștință la cursul de istoria literaturii, cum și interpretări din texte de veche limbă românească; iar de la 16.15 - 17.15, interpretări

În afară de aceste ore de cursuri și lucrări, am lucrat la biblioteca Institutului de Filologie Română, în trei ședințe de câte două ore fiecare, cu funcționarul bibliotecii Naționale din Paris delegat în acest scop, la redactarea fișelor pentru periodicele românești dela 1934 încoace, fișe destinate catalogului de periodice străine aflate în alte biblioteci decât Biblioteca Națională, care este în curs de publicare.

Înștiințăm onor Minister al Culturii Naționale și al Cultelor, proiectul de activitate amintit mai sus: îmi iau obligația ca, pe lângă programul de lucru fixat la Institutul de Filologie Română și expus mai sus, să fac și repetițiile de limbă română la „École des langues orientales vivantes”, ca și în trecut. Dar Dl. profesor J. Boutière fiind încunoștințat, în același timp, ca Dl. Victor Buescu a fost numit în cel de al doilea post de lector creat la Paris, a socotit inutil să încep aceste repetiții, deoarece Dl. Buescu urma să fie întrebuințat ca repetitor la menționata școală, pe al cărei prospect a fost chiar anunțat.

Între timp însă Dl. Buescu a fost numit în postul nou creat la Lisabona, astfel că în cursul lunii ianuarie, până am luat cunoștință de acest lucru, mi-am reluat activitatea și la „École des langues orientales vivantes” pe ziua de 28 Ianuarie 1943, și am stabilit programul, având în vedere că și la Institutul de Filologie Română disponibilitățile de timp ale elevilor, sâmbăta, între orele 10.30 - 12 cu elevii înaintați, iar în acea zi de la 17.30 - 19 cu începătorii.

Astfel, luându-mi obligația încă de la începutul anului școlar - când nu se știa încă de un al doilea post de lector la Paris - să asigur și postul de la „École des langues orientales vivantes”, eu înțeleg să-mi îndeplinesc această obligație, fără a avea nici un beneficiu material în plus.

Aici am avut prilejul să experimentez proiectul unui „Recueil de textes roumaine” pe care îl pregătesc și despre care am avut onoarea a vă informa cu altă ocazie. Acest manual prin faptul că prezintă studenților mici texte complete de folklor românesc sau de literatură nouă, îi atrage și-i interesează în deosebi.

Adaug, cu acest prilej, un amănunt care să vă poată lămuri în privința felului cum înțeleg să-mi fac datoria atât la Institutul de Filologie română, cât și la „École des langues orientales vivantes” cu acei dintre elevi pe cari

THÉÂTRE DES AMBASSADEURS

DIRECTION
Alice COCEA

22.5.1942
le 21 mai 1942
leapăta
Am. Pavelescu

N° 1270	Monsieur le Consul de Roumanie
ENTRÉE le 22.5.1942	Rue Brémontier
RÉPONDU le	PARIS

Monsieur le Consul,

Je vous saurais infiniment gré de bien vouloir me faire remettre un certificat attestant que je suis chrétienne et arienne sur la foi des papiers d'identité ci-joints.

Veillez croire, Monsieur le Consul, à l'assurance de mes sentiments très distingués.

Alice COCEA

1, AVENUE GABRIEL LAFAYETTE
ANJOU 97-55
R. C. 5000 PARIS

ii prețuiesc în deosebi și cari ar merita pe viitor sprijinul Statului Român - de altfel asupra activității tuturor voiu reveni în raportul de sfârșit de an - lecțiile mele continuă adeseori până la orele îngăduite de închiderea localului celor două instituții unde activitatea mea se desfășoară, și chiar după aceea, în drum spre casă. Cu acest prilej, le dau îndrumări folositoare pentru lucrările lor particulare.

Ca funcționar la Arhivele Statului din București, unde vreme de șase ani, am avut prilejul să cunosc și să prețuiesc trecutul nostru, în izvoarele lui cele mai autentice, profesor titular la liceul „Andrei Șaguna” din Brașov - unde după trei luni de activitate numai, Dl. profesor C. Damianovici, inspector școlar, mi-a făcut, cu prilejul unei inspecții în Ianuarie 1939, un elogiu care a contribuit mult la formarea entuziasmului cu care am îmbrățișat această carieră - apoi ca cercetător în domeniul literaturii și culturii noastre în general, cercetări ale căror rezultate se găsesc publicate în „Revista istorică”, „Arhivele Olteniei”, „Biserica ortodoxă română”, „Cercetări literare”, „Buletinul Comisiunii monumentelor istorice”, „Viața Românească”, etc. cu începere din 1934, eu nu am altă țintă decât aceea de a-mi închina viața muncii și de a împărtăși și altora din bunurile culese prin truda mea.

Rugându-vă să binevoiți, Domnule Ministru, a avea încredere în roadele muncii mele, vă rog de asemeni să primiți asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

N. A. Gheorgiu
Lector la Facultatea de Litere din Paris
28, Avenue de Robinson
Chatenay (Seine)

23.III.1943

Cele de mai sus nu trebuie, totuși, să ne lase să credem că, în ceea ce se numea „zona ocupată” a Franței - spre deosebire de sudul țării care s-a bucurat o vreme de un înșelător statut de „zonă liberă” -, relațiile româno-franceze s-au putut desfășura pe de o parte într-un climat de iluzorie libertate din partea autorităților de la București, iar pe de alta de posibilitatea de a ignora legislația rasistă a

celui de-al Treilea Reich.

La 21 mai 1942, Alice Cocea - care juca de mai mult timp la bine cunoscutul Théâtre des Ambassadeurs - a trebuit, astfel, să-i adreseze lui Em. Pavelescu această suplică, cu antetul instituției respective:

THÉÂTRE DES AMBASSADEURS

Paris, 23 Mai 1942
Direcțiunea Alice Cocea
Nr. 1270
Intrat la 22 Mai 1942
Răspuns la.....

Domnule Consul al României
Str. Brémontier
Paris

V-aș fi nespus de îndatorată dacă ați binevoi să faceți să mi se remită, în temeiul actelor de identitate aici alaturate un certificat care să ateste că sunt creștina și ariană.

Vă rog, Domnule Consul, să fiți convinși de cele mai distinse sentimente ale mele.

Alice Cocea

Intellectualii originari din România ce nu erau creștini și arieni nu se puteau bucura, însă, de protecția Consulatului. Într-adevăr la 25.04.1942 acesta a primit din partea Ministerului Propagandei Naționale următoarea Notă:

„Avem onoare a vă prezenta o listă a compozitorilor români de origine evreiască, rugându-vă de a veghea ca numele mai jos menționate să nu figureze în programele audițiilor organizate sau patronate de D-voastră”.

„Rugămintea”, clasificată „Confidențial”, era semnată de „Directorul Propagandei” Titus Pârvolescu și de „Șeful Serviciului” Tiberiu Alexandru. Iar printre cele 90 de nume care figurau în lista ce o însoțea figurau multe nume cunoscute nu numai în epocă, dar și până aproape de zilele noastre ca: Stan Golestan, Hilda Jerea, Marcel Mihalovici, Stroe, Elly Roman sau Matei Socor.

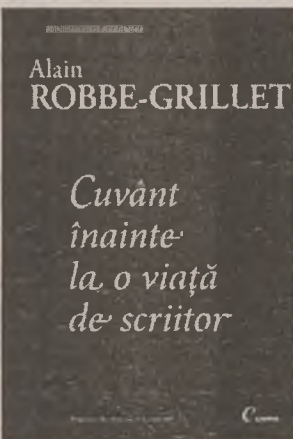
Nu știu ce urmări a avut această intimare, dar în Arhiva Ministerului Afacerilor Externe există o sumedenie de documente - pe care eu le-am și făcut mai de mult publice - care demonstrează că, tot atunci, Consulul Em. Pavelescu a avut o atitudine total distonantă față de cea recomandată de Ministerul Propagandei și-i fac realmente cinste.

Toate acestea țin, însă, de alt capitol al istoriei noastre.

În sudul Franței, unde se afla ambasada română, relațiile culturale româno-franceze au avut alte dimensiuni și caracteristici, pe care mi-ar face plăcere să le evoc într-un număr viitor.

Dumitru HÎNCU

CARTIER în toate librăriile bune

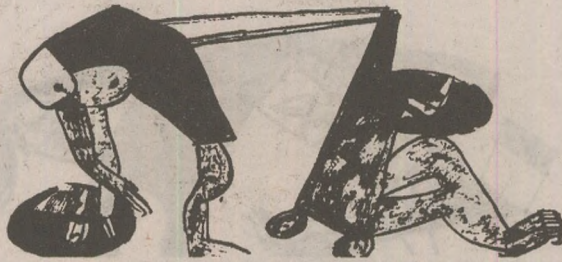

Alain ROBBE-GRILLET
Cuvânt înainte la o viață de scriitor

Marguerite DURAS
Moderato cantabile

Difuzare: S.C. „CODEX 2000”, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București. Tel/fax.: 210 80 51. E-mail: codexcartier@gmail.com

meridiane

Pentru prima dată în România

Reginele de Normand Chaurette

Ca să ajung la Londra și să-i prind
Suspiniul de pe urmă!
Ridică-te sârmană Elisabeth,
Ridică-te Anne Warwick.
Și ascultăți.
Hai, ascultați e glasul
Acelui ceas din turn.
A patra oră.
Să amănăm puțin durerea noastră.
E ora înălțării ostiei.
Ce se petrece în această joi.
E douăzeci ianuarie din anul
O mie patru sute optzeci și-trei.
Acum să mergem!

(urcă)

Nu este sunet cristalin pe lume
Mai pur decât a noastre perle ce se-ating.
Rochia ta, Elisabeth,
E semnul puterii tale!
O, cât aur, Isabelle,
Pari învelită-n flăcări!
Iar pielea ta e-atât de parfumată
Încît mă ametește. Să urcăm!

(intră Ducesa de York cu copiii, nepoții lui Richard, în brațe)

DUCESA DE YORK
Iată și noaptea.
Răul ăstor zile
Se va schimba în bine. Vreau acum
Acești copii să ți-i încredințez.
Eu sînt o harfă
Tu ești al său sunet.
(o zărește pe Anne Warwick)
Anne Warwick prea frumoasa mea
La Londra te simți bine?
Văd cine sînt,
Văd de-unde ne tragem
Și cine sîntem azi.

ANNE WARWICK
Eu sînt soția
Lui Richard cel de-al Treilea!
Sînt Majestatea Mea, a Angliei Regină.
Doamnă Woodville,
Ați achitat deja marfa venită?

DUCESA DE YORK
Da. Dumnezeu să apere regina!
Și să mă apere pe mine, Cecile de Londra.
Anne, înainte de-a muri, aș vrea
Să faci tu, ca regină, pentru mine
Un lucru ce părea cu neputință.

ANNE WARWICK
Să fac de pe acum un lucru
Ce nu e cu putință?

DUCESA DE YORK
Da.
Să-mi împrumuți coroana.

ANNE WARWICK
Dar e a mea.

DUCESA DE YORK
Mi-o împrumuți.

ANNE WARWICK
N-a fost ușor. Să am pe cap coroană.
Oh! Greu mi-a fost.

DUCESA DE YORK
Ți-o cer doar zece clipe.

ANNE WARWICK
Prea puțin.

DUCESA DE YORK
Eu lumea i-am dat-o lui Richard.
Plec din viață.

Și te implor:
Tu înțelege-mi răul de-a fi trăit un veac.
Pricepe ce înseamnă să spui: „Sfîrșitul vieții”.
Doar zece clipe! Ție-ți par puține,
Însă un secol lung...
Este nimic. Vreau să trăiesc o dată,
În ziua cea din urmă ce mai am,
Iluzia c-am fost și eu odată
Regină peste toate pe pămînt.

ANNE WARWICK
Nu-i trist să fii regină doar o clipă?

DUCESA DE YORK
Anna! (pauză) Te implor.
Vezi că mă-nclin.
Vrei oare? Să stau plecată?
Să cad chiar în genunchi în fața ta?

ANNE WARWICK
Dar minciuna? [aluzie la o scenă anterioară, n.tr.]

DUCESA DE YORK
Întreaga noastră viață e-o minciună.

Vrea să îngenuncheze. Dar cade. Anne ezită. Apoi îi
dă coroana și îi ia copiii.
O lungă tăcere.
Ducesa își pune coroana pe cap și stă cu ea ca o regină
zece secunde cu ochii închiși.
Apoi repune coroana pe capul Annei Warwick.

DUCESA DE YORK
(Muribundă) Îți mulțumesc.

ANNE WARWICK
De vrei, eu ți-o mai las
Cîteva clipe.

DUCESA DE YORK
Nu. E destul.
Ar însemna să ți-o răpesc prea mult.
Am fost regină preț de zece clipe.
Și am simțit ce-am vrut să simt.
Am stat deasupra întregii lumi.
Am stat deasupra soartei
Și am crezut că pot s-o schimb. Destinul
Îngădui să-mi văd micuțul secol
De sus. Și să domnesc un timp
Chiar înainte de-a muri. Și simt
Că în trecut nu e nimic iar înainte
E totul. Viața mea se stinge
Se împlinește, iar Apusul intră
În noul început. Întreaga lume,
Tot Universul îl ținam captiv
Al răsufării mele
Azi răsufli.
Și îl eliberez pentru vecie.
Alerge liber, păsări să se-nalțe
Și pești să-înnoate liberi în ocean.
Fii liber, Unvers, și lasă Luna
Deasupra ta mereu să
Lumineze.

FINE

Prezentare și traducere de
Horia GĂRBEA

Normand Chaurette, dramaturg și romancier canadian, s-a născut la 19 iulie 1954 la Montreal. Între 1979 și 1983 a scris 65 de scenarii radiofonice. Din 1988 s-a dedicat exclusiv literaturii. A obținut numeroase premii literare și o meritată notorietate internațională. Cea mai cunoscută piesă a sa este *Reginele (Les Reines)*, jucată în multe țări, în special în Franța unde a fost reprezentată și la *Comedia Franceză*. În acest an, în septembrie, la Timișoara, prin parteneriatul *Teatrului Național Mihai Eminescu*, condus de Adriana Maria Hausvater cu *Atelierul European de Traducere - Scena națională din Orleans*, coordonat de Jacques Le Ny, piesa *Reginele* va fi reprezentată scenic și publicată prin programul european menționat de către *Editura Brumar*. Prin teatrul timișorean, România este partener al programului european de traduceri de teatru. Publicul român are acces la piese noi din Europa. După autori francezi ca Olivier Py și Valere Novarrina, prezenți în țara noastră în 2004 împreună cu traduceri textelor, este rîndul canadianului de notorietate și talent Normand Chaurette să ajungă în fața oamenilor de teatru și a publicului în limba română.

Reginele este o realizare care impresionează. Subiectul este istoric dar și livresc. Șase regine, care apar și în piesa lui W.Shakespeare *Richard III*, se întîlnesc într-o confruntare de replici și idei în ziua cînd, ucigîndu-și rivalii, Richard, preia tronul Angliei. Acțiunea piesei se desfășoară în numai cîteva ore din această zi stranie.

Stilul scrierii este clasic, aproape shakespearian. Personajele nu vorbesc, ci recită, majestuos, regal, rolurile lor tragice. Toate cele șase regine sînt cuprinse de reverie și delir. Scena cheie se petrece la final, cînd bătrîna Ducesă de York, în vîrstă de 100 de ani, îi cere Reginei Anne coroana pentru zece secunde ca să nu moară fără a simți voluptatea puterii. Anne îi împrumută coroana, primul gest generos din viața ei.

Tocmai prin modalitatea clasicizantă, piesa lui Normand Chaurette e foarte originală. Spectacolul poate fi realizat cu mijloace minimale, sau, dimpotrivă, printr-o bogăție luxuriantă de decoruri și costume. Pentru traducătorul piesei, transpunerea a fost dificilă, dar a oferit ocazia unor mari satisfacții artistice, găsirea echivalențelor și păstrarea bogăției de sensuri și de ritmuri fiind o provocare extrem de interesantă.

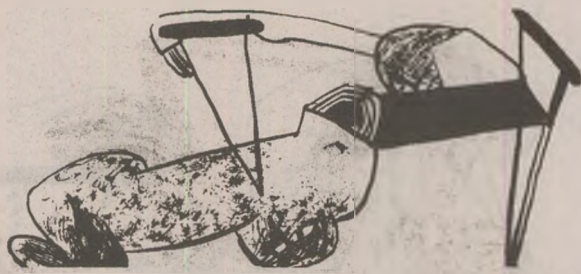
*

Moartea Ducesei

Orele patru

REGINA MARGARETA

Deja ucis?
Cum ați aflat?
De ce nu m-ați întrebat?
De 24 de ore...
Nu, de două zile.
Doar două zile? Două săptămîni.
Ba două luni, doi ani sau două veacuri
De cînd plutește mort
Într-un butoi.
Istorie străveche.
Am încetat să mă mai bucur,
Atît sînt de nerăbdătoare
Să văd cît timp frate-său, Eduard
Va mai trăi.
Eduard al nostru rege
Senior al nostru și deasupra noastră,
Eduard este în fine mort!
(Oh, da, a fost moarte înceată.
Avui destulă vreme să mă duc
Și să mă reîntorc tocmai din Rusia

meridiane

Maestrul thrillerului germanofon

● La 82 de ani, Johannes Mario Simmel e considerat maestrul romanului polițist germanofon, cu o bibliografie de 25 de titluri, traduse în 34 de limbi. Toate best-sellers, însumând 75 de milioane de exemplare, vândute în toată lumea. Inspirat de romanul anglo-saxon și fervent admirator al lui Hemingway, Simmel a înflăcărat peisajul literar germanic de după război cu un cocktail exploziv de senzațional (manipulări politice, agenți secreți, erotism, scandaluri economice) și relatare realistă a unor situații autobiografice (a fost un mare seducător, dar și angajat în lupta împotriva avatarurilor nazismului, rasismului, manipulării genetice). Născut la Viena, dintr-un tată chimist și o mamă editoare, Simmel a devenit la 22 de ani cel mai tânăr cronicar cultural din Austria, jurnalismul deschizându-i drum către literatură. Primul lui succes, *Nu avem totdeauna caviar*, a apărut mai întâi în foileton în revista ilustrată „Quick”, iar interesul arătat de cititori l-a făcut să continue, scriind zilnic pînă azi și făcînd să se vorbească mult despre el. În ultima vreme, sătul de hărțuiala jurnaliștilor și de invitațiile în studiouri de televiziune, s-a retras în Elveția, unde lucrează liniștit la noi romane.

Existență trepidantă

● Născută în urmă cu un secol și dispărută acum 20 de ani, Josephine Baker e un personaj fascinant, a cărui memorie se menține vie și prin cărțile ce-i sînt dedicate. Cu ocazia centenarului, acestora li s-a adăugat două noi titluri: *Josephine Baker împotriva lui Hitler*, de Charles Onana, și *Josephine Baker, privită de un fiu*, o carte scrisă în colaborare de unul din cei 12 copii de diferite nații adoptați de ea, kabilul Brian Baker, cu jurnalistul Gilles Trichard. Cea care avea să impresioneze o lume întreagă prin frumusețea, bucuria de a trăi și forța ei de caracter s-a născut la Saint Louis, Missouri, dintr-o mamă negresă și un tată alb, care s-au despărțit cînd fetița era de cîteva luni. Copilăria i-a fost de o sărăcie extremă, adesea trebuind să caute în lăzile de gunoi ceva de mîncare. La 11 ani, cartierul cu oameni de culoare în care locuia a fost atacat de albi și zeci de persoane au fost ucise. Măritată la 13 ani cu un bărbat brutal, care o bătea, adolescenta i-a spart într-o zi o siclă în cap și a fugit cu o trupă de dansatori. Doi ani mai tîrziu, dansa și cînta pe Broadway în prima comedie muzicală neagră, repurtînd un mare succes. Remarcată de Caroline Dudley care pregătea o „Revistă neagră” pentru un turneu la Paris, frumoasa metisă de 19 ani ajunge în 1925 la Théâtre des Champs-Élysées unde prezența ei exotică, împodobită doar cu o centură de banane, provoacă scandal și face publicul să dea năvală. Succesul fulminant continuă la Folies-Bergère, la Casino de Paris și în propriul ei cabaret de pe rue Fontaine. Obține cetățenia franceză, se mărită cu un industriaș evreu și în chiar timpul ascensiunii fascismului militează în Liga împotriva antisemitismului. În timpul „războiului ciudat” din 1939-40, superba dansatoare e contactată de căpitanul Abtey de la contraspionaj căruia îi furnizează informații culese de ea de la ambasadele Italiei și Portugaliei despre mișcările de trupe. Odată războiul declarat, pleacă în Portugalia de unde transmite agenților gaulliști informații scrise cu cerneală simpatică pe propriile partituri. Își menține contactele din Alger și Maroc, dă spectacole pentru soldații aliați, conducîndu-și ea însăși Jeepul prin desert, își ia brevet de pilot și se angajează ca sublocotenent în aviație, demonstrînd că putea să facă mai mult decît să danseze cu sîinii goi. În anii '60, se alătură luptei lui Martin Luther King și își crește „tribul de toate culorile” în castelul Milandes din Dordogne, dovedindu-se o mamă cu principii stricte de educație și dorind să ofere celor două fete și zece băieți tot ce e mai bun pentru o viață fericită. Pentru a-și întreține familia, dă spectacole peste tot în lume. Nu mai cîștigă însă îndeajuns și e nevoită să renunțe la castel și să restrîngă cheltuielile. Star internațional și legendă vie, Josephine Baker s-a stins la Paris în 1975 după premiera unei noi reviste, la Bobino. Avea 69 de ani cînd inima i-a cedat.

Roz și verde

● „Bibliothèque rose” – colecția de cărți pentru copii favorită (sau obligatorie) și a odraslelor din familiile franțuzite de la noi, de odinioară, a implinit 150 de ani. Istoria ei începe chiar mai înainte, în 1852, cînd Louis Hachette (1800-1864) a creat „Bibliothèque des Chemins de Fer” – cărți de format mic și cu prețuri modice, difuzate la chioșcurile din gări, pentru a fi citite în timpul călătoriilor cu trenul. În 1856, soția președintelui Companiei de Căi Ferate, contesa Sophie de Ségur (născută Rostopchine) se gîndește și la copiii ce se plictisesc în tren și astfel ia naștere „Bibliothèque rose” în care contesa-bunică publică diverse istorii ilustrate destul de sumbre, complicate și moralizatoare, dar care au cunoscut un enorm succes în toată lumea francofonă.

Contesa de Ségur, care le inculca școlărilor ideea că lumea e plină de nedreptăți cărora e greu să te sustragi și că destinul are meandre crude, a devenit o figură legendară a generațiilor de pînă prin 1925. Asta fiindcă în 1924 luase ființă „Bibliothèque verte” ce oferea copiilor romane de aventuri semnate de autori plăcuți și părinților, precum Jules Verne, Alexandre Dumas, Walter Scott, Jack London, Michel Zévaco ș.a. O altă etapă importantă începe în 1955, cînd Hachette cumpără drepturile de editare a scriitoarei britanice Enyd Blyton, autoare extraordinar de populară și prolifică: a scris în total 576 de romane, între care seriile *Clubul celor cinci*, *Clanul celor șapte*, *Gemenii*, *Da-da* sînt cele mai

cunoscute. Lucrînd în tinerețe ca guvernantă într-o familie cu șase copii, a început prin a inventa pentru ei povestiri care îi țineau cu sufletul la gură și pe care, publicîndu-le apoi, a devenit, din 1949, regina literaturii pentru copii, datorită absenței totale a moralismului și libertății eroilor ei, clarității solare a stilului. Dar și Enyd Blyton a fost o modă trecătoare, urmată de altele, precum seria SF din 1971, *Cuceritorii imposibilului* de Philippe Ebly și pînă la albumele cu benzi desenate din anii 1980-2000. Pentru a marca cea de a 150-a aniversare a colecției, „Bibliothèque rose” a reeditat, în formule grafice moderne și pe diferite suporturi vechile ei succese.

Cît cîntărește un nor

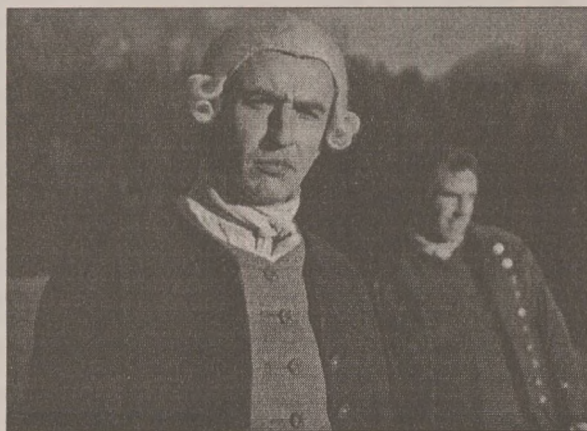
● Publicat în urmă cu un an la o editură franceză specializată în cărți ilustrate pentru copii, Palette, volumul *Toate răspunsurile la întrebări pe care nu vi le-ați pus niciodată*, destinat școlărilor mici, a plăcut atît de mult și părinților, încît a devenit un best-seller. Autorul, Philippe Nessmann, jurnalist de popularizare la revista „Science & Vie”, a elaborat o serie de întrebări de tipul „de ce se numesc notele muzicale do, re, mi etc.?” „de ce își string oamenii miinile cînd se întîlnesc?” „de ce are un minut 60 de secunde?” și a dat explicațiile anecdotice. Cartea

jucăușă, frumos ilustrată și amuzantă, care se ocupa de lucruri evidente la care nimeni nu se mai gîndește, a avut șapte tiraje și în această vară a apărut și volumul II, conținînd mai mult teme din știință și natură (de exemplu „ce măsoară 100.000 de kilometri în corpul uman?” – vasele sanguine, sau, „cît cîntărește un nor?” – 2-3 grame). Succesul e atît de mare, încît editorul intenționează să transforme *Răspunsurile la întrebări pe care nu vi le-ați pus niciodată* într-o colecție anuală bazată pe întrebări venite chiar de la copii și părinți.

Film în film

● Despre noul film al lui Michael Winterbottom, *Turnaj într-o grădină englezească*, adaptare liberă după *Viața și opiniile lui Tristram Shandy* de Laurence Sterne, păreriile sînt împărțite. Cineastul britanic (născut în 1961) s-a făcut cunoscut în special cu filmele *Jude* (1996), o adaptare a

romanului *Jude neștiutul* de Thomas Hardy, și *Bun venit la Sarajevo* (1997), dar și, în colaborare cu Matt Whitecross, cu docu-ficțiunea *Drumul către Guantanamo*. Cartea lui Laurence Sterne (1713-1768) este de o extraordinară libertate narativă și inventivitate ludică, de o asemenea îndrăzneală în pulverizarea „modelelor” epice, încît povestea extravagantă, fără cap și coadă (în care autorul dialoghează cu personajul său, dizertînd și digresînd la infinit despre natura umană și modurile de a o trata într-o operă literară) – pare imposibil de ecranizat. Poate tocmai dificultatea pariului i-a tentat pe Winterbottom și pe scenaristul lui, Martin Hardy. Ei au avut ideea să facă un film în film, povestînd turnarea adaptării după *Tristram Shandy*, și în care actorii își joacă atît rolurile de personaje din sec. XVIII, cît și cele de actori din sec. XXI lucrînd la comedia aiuritoare. Amestecînd epocile și intrigile, descriînd mordant mediul cinematografic, adăugînd alte sertare „romanului cu sertare”, Winterbottom a făcut un film prea alambicat, după opinia unora („Le Figaro”), o capodoperă de umor sub incoerența aparentă - după gustul altora („Le Nouvel Observateur”). În imagine, Steve Coogan și Rob Brydon într-o scenă din film.

L i t e r a t u r ă

Un diagnostic eronat, urmat de un tratament în consecință, schimbă total statutul unui suferind, care întârzie să se vindece, și numai printr-un miracol se face bine venindu-și în fire, într-un târziu, dar rămâne cu o indoială în suflet în direcția celor din preajmă, însingurat și fără tandrețe de nicăieri. În ăstimp rămâne fără casă, fără slujbă. Ne adresează o scrisoare, pentru că trebuie să spună cuiva prin ce trece: „Din câte știu eu, și știu foarte bine, am dat o singură dată în viața mea o palmă cuiva, și regret că am făcut-o. Locuiesc într-o uscătorie. Mi-e rușine că există și nu pot munci să-mi câștig o existență decentă. Mi-e rușine că fac umbră pământului degeaba, că trebuie să apelez la mila altora ca să-mi tipăresc versurile. Cât am fost internat am primit pumni și picioare din partea infirmierilor și pacienților, până am simțit că mor. Încă mai am dureri. Imi pierdusem memoria, care acum imi revine treptat. Nu mi-am imaginat niciodată atrocitățile și umilințele la care am fost supus. M-a salvat de la tortură mama mea, scoțându-mă pe targă din spital”. Cum am putea să vă dăm ajutor, stimat coleg? În primul rând să vă camuflăm, pentru orice eventualitate, într-un pseudonim, pe care ni-l sugerați, și să așteptăm să vă reveniți? Ne-am bucura să scrieți versuri ca și până acum, cu delicatețea pe care v-o cunoaștem, și să vi le publicăm în semn de solidaritate. (*Umilul infanterist Ionica*) ☒ Ne-a atras atenția remarca în legătură cu poezia, care în opinia dvs. n-ar fi „nicidecum asemeni omului (fiecare important și de neînlocuit)”. Suntem impresionați de onoare pe care ne-o faceți arătându-ne chiar primul text dintr-un șir de 188 pe care le-ați scris până-ntr-o zi de joi, 10 august a.c., „Dacă ai ști ce simt dimineața odată cu roua./ Cum să știi?/ Dacă-ai vedea ce-ndur noaptea, dragul meu vis./ Cum să vezi?/ Dacă ai vrea să vezi, să știi./ Dar cum să vrei?/ Dacă-ai veni, ai putea dori să rămâi./ Dar cum să vii?/ Dacă-ai uita./ Dar cum să uit?” Textul nu e cine știe ce, și nu cântărește cât fulgul, cât să fie luat ca o promisiune care să îmbrace în timp un pui de pasăre-lyra. Și totuși... Nu ne spuneți nimic despre vârsta dvs., amănunt important care ar fi justificat într-un fel tema, a întrebărilor fără încă un răspuns, și care nu lipsește din sumarul în manuscris al nici unei adolescente îndrăgostite. Ați făcut, așadar, foarte bine că ați adăugat un al doilea text, unde sunt de găsit cel puțin două versuri bune, pe care le vom și scoate în evidență prin subliniere: „Cine-mi sărută gâdul/ Uitat în tăcere ades?/ Și unde găsesc eu cuvântul/ De buzele tale cules?/ Cine sărută obrazul/ Și ochii privește tăcut?/ Cine alungă necazul/ Iubind a ta stângă de lut?/ Cine rosteste iubirea/ Cu teamă și tremur în glas?/ Și cine iubește rostirea/ Cuvântului trist și retras?” (*Simona Frâncu, Oradea*) ☒ În vremuri, dacă ne amintim bine, am mai primit cu aceeași semnătură versuri despre a căror valoare modestă ne-am dat cu părerea. Cândva, demult, când dvs. erați copil, am poposit într-o vacanță în comuna dobrogeană din care ne scrieți acum. Interesant de știut dacă nu i-a schimbat nimeni numele. Pe vremuri, un bătrânel hâtru ne-a scos cu barca în largul lacului, unde el avea puse câteva răcelnițe, pe care le-a găsit doldora și le-a deșertat umplându-și barca de foșgăiala

Constanța Buzea

POST-RESTANT

racilor verzui. Acum și noi, și dvs. avem o vârstă mai puțin veselă, chit că necazuri și temeri existențiale erau și pe-atunci din belșug. Ne trimiteți trei texte lirice și o scrisoare cu grafie tremurată. Iată scrisoarea: „Vă scriu cu teamă-n suflet. Și totuși vă scriu. Am 52 de ani și sunt un tătăr aproape analfabet, dar m-am încumetat să-mi transcriu gândurile în câteva încercări literare. În speranța că nu am deranjat prea mult, vă mulțumesc pentru răbdarea acordată și aștept câteva rânduri de la dvs. Eu sunt aici, la țară, șomer și nu știu cum pot citi **România literară**”. Din fiecare din cele trei texte ne-a plăcut câte ceva. Iată, din *Vis*, aceste câteva versuri: „Azi noapte/ ne suiam pe cer/ să căutăm/ un brâu/ pe care-l pierdusem eu/ și mi-l dăruisei tu”. Din *Călătorie*, altele câteva: „Drumul meu țesut în nouri/ Ce dansează-n ritm de clipe/ Se frânsese-n pâlparea/ Candidei mele aripe”. În fine, din *Joc*, aproape totul, căci nu ni se pare de neglijat efortul de a gândi sensibil, al unui tătăr aproape analfabet, cum spuneți: „Hai să ne jucăm de-a pașii./ Întâi rar – Sunt numai pleonasme de mișcări./ Apoi, inconștient o să prinzi ritmul ploilor./ al vânturilor, al inimii, al așteptărilor./ Târziu pașii vor deveni tăceri.” Poate că vă veți sili puțin să ieșiți din Moșnenii aparținători comunei 23 August, să coborâți în Eforie, așa cum am dedus din datele ștampilei poștale din ziua de, ciudat, nu-i așa?, 22 august a.c., când ne-ați expediat plicul, și să cumpărați revista cu răspunsul. Dar, pentru mai multă siguranță, credem că mai merită ar fi să vă trimitem noi un exemplar, cu salutările noastre cordiale, ca și acum. (*Nureidin Boras, sat Moșneni*) ☒ Vom transcrie toate recomandările aflate pe manuscrisul dactilo al unei doamne din București, care însă nu se și semnează, sau, n-am fost noi destul de perspicace? „PAR AVION/ UN MIC GRUPAJ DE NEBUNII/ ce/ PAR-ANORMALE...PAR-SPECIALE... PAR-ADOXALE/ și totuși/ PAR- FOARTE NORMALE/ PARISANDA 2006/ Doar/ Pentru cei interesați/ Curajoși, binevoitori./ Fără scrupule și cătușe/ la gură”. Doamna pune anumite condiții, după cum se vede, și ne îndoiim că i le putem îndeplini chiar pe toate, căci dacă interesați suntem, binevoitori ne credem, curajoși ne străduim din răspuneri, în ipostaza fără scrupule

și cătușe la gură nu ne-am prea gândit cum poate fi, și riscăm să fim surprinși, cine știe cât de plăcut pe parcurs, vorba Doamnei Parisanda, de niște ...ADOXALE SPECIALE, cu sau fără PAR. Dar să trecem cu tot curajul la partea practică, (Teoria ca teoria, dar practica ne omoară!) că n-o fi foc! Dintre cele șase texte, fiecare destul de lung ca să rămână nedemonstrat, vom alege cu dificultate, recunoaștem, unul singur. Dar pe care dintre *La Vama*, *Agenda de telefoane*, *Ultima Samanta*, *Revolta artelor frumoase*, *De ce e marea sărătă* și *Vise pământene*? Acesta din urmă are avantajul ca e compus din cinci părți, și dezavantajul că e destul de lung ca să nu sucumbi până la capăt, de atâta înțelepciune. Să-l preferăm totuși, fentând glumițele din celelalte. „Ja să dau eu o tură în jurul Pământului, să-mi mai dezmoțesc aripiarele și să mai aflu ceva noutăți de pe acolo! (și zise ingerașul plictisit de moarte)!! După câteva ocoluri, simțindu-mă cam obosit, am pus capul pe burta Pământului și-am așipit puțin. Doar atât cât să am un vis foarte pământean.!! Se făcea ca nu mai am aripi și că pătrunsesem într-un alt fel de timp, cu multe ciudățenii și păcate. Ca-n vise! Și-atât de bine ma simțeam păcătuind, încât nu-mi venea să mă mai ridic la Cer!! Norocul, sau nenorocul meu a fost că pământul/ tocmai s-a cutremurat nițel, și trezindu-mă din vis, m-a azvârlit de unde-am plecat.!! Dezmeticit, abia acum am tras concluzia ca de-aia Eva-Mamaia și-Adam Tataia au fugit din Rai ca din pușcă de cum au aflat secretul și-au apucat să-l guste”. Vă cerem scuze dacă veți rămâne cumva cu impresia că v-am masacrat textul, transcriindu-l fără puhoiul lui de bare, de punctulețe, liniuțe și virgulițe. Așa pare mai comestibil, și unde mai puneți că pare și mai scurt, acest poem-cometă cu coada segmentată în patru locuri. Să le parcurem și pe acestea, rastumându-le turnul filiform, de pe verticală pe orizontală: „Oricât am fi de bătrâni, la plecarea ni se pare că viața a fost atât de scurtă, ca și când ne-am fi născut în zori și-am fi murit în amurg” (x); „Zilele albe trec pe dinaintea vieții ca un fulg de ușor! //Noptile negre sunt mai grele, ca și când ar fi captușite cu insomnii care să le ție de urât.!! La drum, zilele albe se îmbrățișează cu nopțile negre, agățându-se de gâtul sufletului călător, ca un snur indoliat” (x); „Nimeni nu moare așa, dintr-odată! Se poate muri în rate, de furie sau pe apucate! Se moare de frică, de durere, de plictis sau chiar de plăcere -// E bine să știm încă din viață a trece prin toate, pentru ca la *vremea culesului* să ne putem alege cea moarte care ne-a plăcut cel mai mult dintre toate” (x); „Mă întreb mereu, ce fel de joacă o fi joaca stelelor care se tot invârt în jurul cozii, ca să ajungă, la oră fixă mereu, mereu de unde-au plecat?”. Dacă ne îngăduiți o părere, cu toată modestia vrem să vă transmitem dorița noastră de a vă liniști. Textele dvs. arată mai bine așa, în haină cinstit prozaică. Nici în haina poetică, fie vorba între noi, nu ne solicitau curajul, scrupulele și cătușele la gura. Ideea de mici *nebunii* nici ea nu se justifică. Măcar de s-ar fi încadrat prin zonă, poate că umorul v-ar fi fost mai plin și în folosul cititorului de obicei interesat și binevoitor. Ne place pseudonimul dvs., dacă ne-am dumirit noi corect că asta este. (*PARISANDA, București*) ■

Prin anticariate

Carte pentru niciodată

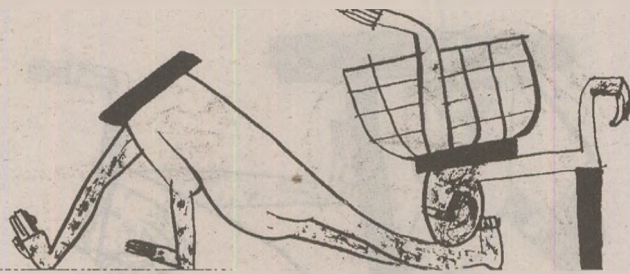
Cărțile au totdeauna o soartă și, din când în când, povești. Una, bună de ascultat – dacă, printre anticarii vechi pe ducă, sau printre noii vânzători de *vieux livres* s-ar găsi cineva să ție-o zică – într-o prăvălioară cocheta, cum e, chiar forfotind de studenții dedulciți la chilipiruri (cîteodată, dacă ești „pe fază”, chiar neprețuite, credeți-mă...), anticariatul din strada Doamnei, spune ce-i, ce-a fost, cu *Ora fîntinilor*. Un volum de poezii, din 1964, pe care autorul lui a apucat să-l vadă, cu cemeala abia uscată, pe patul de moarte. De ce așa, într-o regie à la Macedonski, parcă, s-ar putea să n-aibă rost să ne-nțrebăm. Totuși, în prefața ediției pe care o am în față, Editura pentru literatură, 1967, închizînd, în ilustrațiile elegante, din curbe subțiri, ale lui Mihai Sânzianu, ceva final, Matei Călinescu se întrebă.

Să fie *la dolce vita*, între dame cu stil și boemă cu frondă, să fie sistematică boicotare a unui sistem ridicat pe tomuri? Sau, mai poetică ipotază a criticului, „și concepa, în chip obscur, volumul ca pe o cristalizare definitivă a personalității: și nu este definitivul aproape echivalent cu moartea?”. Trecută vremea poveștilor, bineînțeles, fără să lase vreun răspuns, fapt e că versurile unui avangardist vîndut cu deliciu gazetelor care se luau cu-afîț mai în serios cu cît

erau mai efemere s-au, pînă la urmă, încheat. O dată cu ele, o discretă, superioară și fatal nedusă pînă la capăt formă de manifestare: suspinul. Frumoase, și fin-exacte, rînduri ale lui Matei Călinescu despre o expresie, ca *Strigătul*, ca frica: „de obicei, suspini cînd izbutești – fie doar și pentru o clipă – să-ți gîndești o durere, actuală sau trecută. Suspînul e refuzul hohotului de plîns, al strigătului, al manifestărilor exterioare, al spectacolului disperării. La capătul gîndului se naște un suspin...” Așadar, poeziile astea, risipite din *Simbolul*, copil de tinerețe, cu Tzara, pînă-n *Revista Fundațiilor* (afurisită vreme care, într-o notă asupra ediției, folosește un nemeritat „f” mic...) sînt înfrînarea, lăsată să se-audă, pentru cei cu ureche fină, a unor proiecte de revoluție. În ordinea-ncercării lor, la început a fost imaginea: „Scara bate semne din far/ peste goamele vagi de apă/ cînd se întorc pescarii cu stele pe mîini/ și trec vapoarele și planetele.” (*Tuzla*) Repusă în drepturi, după *sfumato-urii* care-i destrămaseră consistența, „pictura” lui Vinea e portretul cotidianului tăvălit prin simboluri. Modernismul greu, ca al lui Blaga, declină în mici șocuri ale înțînării, triste, mai totdeauna triste, cu banalul: „Treză gînd mă-nțirzie la proră/ înainte, unde nu sînt urme./ vis întrerupt luna trece vămile./ - De ce ție-s ochii larg deschiși?/ Cine a rostit cuvintele, cine?/ Sentinela nu vorbește niciodată./ sau numai: - Domnule, poate aveți o țigară.../ vîntul, umbrele, nimeni.../ cuvinte printre stele căzătoare.” (*Naută*) Cîteodată, muzici bătute de vînt, marine, sărate: „Ritmec polenul silabelor rare/ tremură-n floarea cărărilor palide/ din cimitirul feeric al toamnelor/ pînă departe, ce

monoton stelare.” (*Adagio*). Sau corpuri statuare, aforisme despre care n-ai îndrăzni să spui că nu sună, totuși, bine: „Cine e omul de nebiruit?/ E numai cel pe care nu-l cîntărește/ nimic din ce nu stă-n puterea lui.” (*Epictet*) Între unele și altele, elegii picurate sau credințe spuse tare, încape o poezie ce, se vede, va fi căutat mult formula lamuririi ei definitive. O strigare de lov, închisă într-un suspin, da măsura unei lirici gonite, într-o sticlă, de la mal: „De ce să strig: cine-i acolo, cine?/ de ce să chem, cînd golul nu-mi răspunde./ să gem, de ce? cînd nu mă tem de moarte, -/ să fug, duh zabovît în zori, - dar unde? - / [...] Cuvîntul care-i? vraja s-o dezleg/ nod gordian, obscur ca un descîntec/ păstrat în a mileniilor carte,/ iar paloșul, ce mîna mi-l ascunde,/ un fulger orb și rob din el să-mi dreg/ și să-l împlînt în soarta ca-ntr-un pîntec.” Toată impetuoșitatea în imagini a unui Vinea de mijloc de drum (sîntem în 1930) și sintaxa doar ușor, imperceptibil deraiată, sînt de găsit aici. Un decor de griuri tînjind la culori tari, și la precizia de-altădată a conturilor care, îmbrînșind, se lasă. Ceea ce, oricît te-ai fi îndepărtat, citind, de manierisme delicate, ca acest început de confesiune – „Mi-e veche inima: un menuet/ închis în ceasul unei jucării”, sau ca despărțirile îngîinate *piano*: „Cînd voi pleaca, - povestea-i la ultimele file, - / voi ține minte-odaia și pianul de eber/ și fruntea ta-nclinată prin moartea unei zile/ pe treptele ce-ngîna tristețea lui Chopin.” – tot nu se poate spune despre volumul unui amînat, ciudat debut. Debutul unui estet suspînindu-și revolta.

Simona VASILACHE

actualitatea

Cristian Teodorescu

LA MICROSCOP

Turnătorie târzie, dar de neiertat

La antepenultimele alegeri ale Uniunii Scriitorilor, cele de după moartea lui Laurențiu Ulici, am cerut într-un „microscop” ca Uniunea să facă diligențele oficiale pentru aflarea numelor scriitorilor care au turnat la Securitate, inclusiv candidații la conducere. Unul dintre candidați mi-a reproșat atunci că vreau să-i fac atmosferă nefavorabilă. Mi-a cam sărit țandăra, recunosc, deoarece candidatul în cauză avea impresia că încerc astfel să lărgesc culoarul candidatului Nicolae Manolescu. E adevărat că nu l-am suspectat niciodată pe Nicolae Manolescu de asemenea relații cu Securitatea, dar nu din acest motiv am cerut ca dosarele de informatori ale scriitorilor să devină publice. Nu poți face pe luminătorul nației, dacă te-ai străduit să luminezi și Securitatea despre ceea ce făceau și ziceau alți luminători cu condeiul. Reamintesc acest lucru, deoarece la recenta dezbateră pe tema relațiilor scriitorimii cu Securitatea, s-a spus, printre altele, că acum ar fi cam târziu pentru așa ceva, în privința membrilor de rînd. Nu pot fi de acord cu această idee. Scriitorul, ca persoană, are o vîrstă biologică, dar cărțile cu care el încearcă să înfrunte timpul intră într-o cu totul altă competiție. El nu e un sindicalist de rînd peste ale cărui turnătorii am putea trece, și cred că nici în cazul unui sindicalist oarecare nu trebuie să ne facem că plouă, fiindcă n-avem de unde ști cît rău a făcut, cu delatările lui de rînd.

Tatăl meu a fost băgat în pușcărie și, inițial, condamnat la moarte, în urma delatărilor unor sindicalști de rînd, care apoi au făcut carieră. Securitatea l-a chinuit și umilit cu toate torturile posibile, pentru a-l face să recunoască ceea ce declaraseră despre el niște turnători mărunți. Iar după ce a ieșit din pușcărie, a fost invitat toată viața la Securitate și întrebat ce mai face. Asta după ce, ani în șir, era dat afară de pe oriunde se angaja, fiindcă îl ajungea dosarul cu turnătorii „mici” din urmă. Fiindcă probabil că ar fi stat mult mai mulți ani la pușcărie, dacă s-ar fi aflat despre el că fusese unul dintre fruntașii Tineretului Universitar Jăranist în Politehnică, și că a distrus arhiva cu membri, împreună cu un alt coleg – pe care l-am auzit la Europa liberă în 1981, spunînd exact ceea ce îmi povestise tata, despre care crezusem că vrea să-și autoeroizeze un trecut incontrollabil. La prima înfățișare a procesului său, tatăl meu a declarat că își retrace toate declarațiile din timpul anchetelor, deoarece i-au fost smulse sub tortură. A fost o înfățișare cu public, la care au participat persoane care mi-au confirmat după 1990 acest lucru. (Tata a murit în 1983.) Turnători mărunți, colegi de serviciu, în Medgidia, unde el credea că și-a pierdut urmele l-au dat pe mîna Securității. Așa că nu prea vād de ce ar trebui să-i lăsăm în pace pe turnătorii mici și bătrîni din rîndul scriitorilor, fără să se știe mai întîi ce au făcut.

Pe de altă parte, într-o intervenție ulterioară discuției de la Uniunea Scriitorilor, Stelian Tănase a făcut o apreciere globală, care a fost imediat preluată în presă, că ar exista 50 de scriitori care au colaborat cu Securitatea. Întrebat pe ce informații se bazează, Stelian Tănase n-a putut da nume sau n-a vrut s-o facă. Si atunci de ce afirmă romancierul că ar fi 50 de turnători la Securitate dintre membrii Uniunii Scriitorilor? După bănuiele? Dacă mi-aș număra bănuiele, probabil că aș ajunge la un număr mult mai mare, dar nu știu cu ce aș contribui la aflarea adevărului. Și nu cred că o treabă de o asemenea gravitate trebuie tratată astfel. Cu atît mai mult cu cît dl Stelian Tănase și alții au procedat selectiv atunci cînd au transmis, în decembrie 1989, o listă de protest semnată de scriitori, la Europa liberă și la alte posturi internaționale de radio, listă pe care au apărut și persoane care aveau relații cu Securitatea. Dar de pe care au dispărut alte nume, printre care și cel al subsemnatului. N-aș fi readus în discuție povestea asta, dacă nu aflam între timp că pe vremea cînd scriitori, turnători dovedii, se dădeau ca prieteni ai mei, asupra soției mele se făceau presiuni de la Securitate pentru a mă da în gît, ca informatoare, sau pentru a mă convinge să intru și eu în rîndul naratorilor la instituția literaturii confesiunilor sub pseudonim. ■

În ra o seară de septembrie, una dintre acelea în care un film *tevé* cu naufragiați poate avea efecte profund stricacioase (citad dintr-un *speech* al lui Haralampy) asupra psihicului unor telespectatori acvasensibili. De exemplu, îi poate face pe aceștia să perceapă lumea ca pe un chaos gata să-i sece dintr-o sorbire, precum deputata Lavinia Șandru pe Corneliu Vadim Tudor (desigur și invers), la emisiunea „100%” de pe Realitatea Tv din seara zilei de 29 august.

...Ay, mamă, ce emisiune, dar și ce Robert Turcescu privindu-și invitata ca pe o vietate cu chip de femeie având o mitralieră (sau meliță? Că era imaginea cam mată...) în loc de glas! În orișice caz, pentru prima dată l-am văzut pe viteazul moderator în derută, părănd un mus îmbrățișat de-o tornadă „Catrina” undeva prin Oceanul Pacific. Ce e drept, nimeni din familiile noastre nu se aștepta la o astfel de reacție din partea lui, așa că îl urmăream cu încordare maximă cum tot răscolea, precipitat, să afle printre hârțiile sale un „ceva” de care să se agațe, care să salveze emisiunea atrasă ca de-un magnet de stafia lui Ion Budai-Deleanu. Cum, ce căuta fantoma cigmăianului acolo?!? Bântuia și ea în documentare, pentru o „Jiganiadă” în ediție nouă, revăzută, adăugită și cu ilustrații după ideile de Emil Constantinescu visând la ținutul geto-dac transformat de actuala putere în republică bananieră ((Antena 3, invitat de Mihai Gădea la emisiunea „Sinteza zilei”).

Dinspre zona *hadesiană*, răzbate printr-o stație de amplificare-pirat un:

-Hi-hi-hi!, semănând cu un scrijelit pe smalțul unei cratițe vechi.

Bineînțeles, este chicotitul lui Aghiută, scăpat de sub supravegherea lui Belzebut, muțit după ce îl auzise pe Președintele Traian Băsescu spunînd cu hotărâre și în deplină cunoaștere a situației reporterilor de televiziune la „Observator” (Antena 1), sâmbătă, 2 septembrie, apropo de dosarul său:

„În loc de dosar, o să-mi dea jurnalele de bord, singurele care le mai găsesc.”

Și noi am crezut la fel. În consecință, un răsuflet de ușurare a străbătut în lung și în lat suprafața celor 237.500 de kmp dintre hotarele patriei. A fost încă un moment în care ipocrizia unora a plecat în bejenie spre alte popoare, fiindcă românii, liniștiți, și-au dat seama imediat că *traiau bine* avînd un Președinte fără dosar la securitate...

Publicitate!

-Hallo!, îi tipă Haralampy soacră-si la ureche. *Dumeatali* crezuși că i-or găsi și altceva?

-Criminală! Il smucește Claustrina. Vrei s-o omori? Nu vezi că a mai lăsat-o puțin indispoziția? Eu cre'că a început să-i crească din nou *piu*-ul...

Impasibil, prietenul soarbe din bîrdacă și-i zice neveste-si:

-*Apăi*, țucu-te de fătucă, tu știi despre ce se vorghiește acilea?

Sigur că nu e uman și nici civilizad să acuzăm pe cineva care nu știe ce e acela PIB, mai ales dacă nu l-a auzit și nici nu l-a văzut la televizor pe domnul Prim-ministru Călin Popescu Tăriceanu spunînd că el (PIB-ul) a crescut în acest an. Așadar, nevrînd s-o umilească pe nevastă-sa, Claustrina, și pentru a o lămuri și pe soacră-sa în privința junghiurilor de proveniență PIBică, de care se plîngea ea în cronica trecută, zice prietenul:

-*Dragii miei*, să ieșim din confuzie și să clarificăm lucrurile: consecințele PIB-ului asupra sănătății mentalo-sciatice a românilor, nu se datorează creșterii Produsului Intern Brut, așa cum eronat s-a considerat, ci a Producției Interne de Biluțe, mai ales la nivel parlamentar. Faptul, dacă-mi dați voie doamnelor și domnule, s-a putut constata pe viu nu numai de-a lungul acestui an din reportajele indiscrete ale unor reporteri *tevé*...

-Scuză-mă, îl opresc în șoaptă, câte trăscaie ai sorbit azi? Tu te-azi ce spui?

-Mă, badițule, nu contează. Populația trebuie să știe că această..., acest fenomen se datorează, în condițiile în care economiamaaaa... – mă rog, e...

Publicitate sau revizie tehnică?

cronica tv

Ce este PIB(-ul), din punct de vedere haralampyan...

Nu – „mergem mai departe” (v. Cosmin Prelipceanu, prezentatorul Jurnalului la TVR1), la Constanța, la meciul România – Bulgaria, unde dăm de următoarele: optimism, Roșu, 1-0, entuziasm, Marica, 2-0, urlete, Petrov, 2-1, piano, Petrov, 2-2, silențio, Pițurca și mai silențio...

Isuse Cristoase, mai ține mult meciul asta? Uf, bine că s-a terminat!

-Hei! Silențio! Nu se-aude? Si-len-țio, odata!

-Hi-hi-hi!

ZICERI TELEVIZATE (de fior și răs)

Radu Berceanu, citînd din propriul scenariu pentru Tom și Jerry:

„Partenerii de Alianță (dar și de Coaliție, nu, dom' ministru?) stau așa, ca pisica pe burlan alunecînd încet în jos...” (2 septembrie, ora 14.00, Jurnalul TVR1);

Ion Iliescu:

„La ședința PSD s-au debeat tot felul de negliobii pe care a trebuit să le contest...” (30 august, la Telemale); pentru congruență(!!!), v. și Ion Iliescu:

Mic dicționar etimologic al expresiilor: *măi, animalule, măi, prostănacule, și măi, negliobilor*, dar și altele);

Adrian Iorgulescu, ministrul Culturii și Cultelor:

„Eu primesc informații de la persoane care lucrează la CNSAS...”

Haralampy:

-Felicitări, domnu' ministru, da' parca nu așa ne fuse înțelegerea cu Legea CNSAS-ului, cu desecretizarea șcl.

Viorel Mărginean, pictor, la o emisiune de pe TVR Cultural din 29 august:

„Acasă trebuie să fie un loc în care să-ți fie dor să te întorci, să-ți placă să stai...”

Haralampy:

-Scuzați, domnu' Mărginean: e valabil cumva și pentru locuitorii din Rast care locuiesc în continuare în barăci, în corturi și sub cerul liber? (Și mie, în șoaptă): Sper să nu m-audă Guvernul, în frunte cu ministrul Borbely Laszlo...

-Păcat de prietenul ăsta al tău, îmi șoptește și Coryntina – iar e tropa din cauza băuturii...

Traian Băsescu (în ziua de 30.08):

„Nimeni nu trebuie să se bazeze pe timiditatea noastră.”

Haralampy, către ecranul *MegaVijănelui*:

-Da' noi ce-am făcut până-acum, dom' Președinte?

ULTIMA ORĂ

Din învățăturile pilduitoare ale președintelui PD, domnul Emil Boc, rostite la Școala de vară de la Costinești, în fața tinerilor politicieni pediști:

„Dacă stai lângă un stălp de telegraf și se oprește cineva lângă tine, poți face politică. Dacă nu, rămâi stălp.” (Jurnal din 3 septembrie, ora 18.00: TVR1, Focus – Prima Tv, Observator – Antena 1, Știrile Pro Tv ș.a.).

Haralampy, mie, cu adîncă malițiozitate:

-Ai văzut, bade? Ce ț-am spus eu că domnu' Emil Boc gîndește singur?

-Ca un stălp, tati?, îl întrebă obrăznicătura de fiu-s-o Schwartzeneger.

...E o seară de septembrie. Etc.

Dumitru HURUBĂ

actualitatea

Lucrări în infraroșu

Chiar din prima pagină, revista craioveană **MOZAICUL** (anul IX, nr. 7-8, 2006) ne atrage atenția prin interviul oferit de Simona Popescu. Întrebări, e drept, mozaicate, dirijate imprezvizibil de la pasiuni adolescente și amicitii datând tot cam de-atunci, la moralitatea obligatorie și (s-ar părea) naturală a scriitorului. Printre ele, desigur, amintiri ale primelor cărți citite, referiri punctuale la cele recent publicate (*Lucrări în verde*, evident), afirmații tranșante despre poezie sau categoric politicoase privind oamenii. Ceea ce interesează de fiecare dată, în fond, plus câteva cuvinte-valiză-capcană: *kritikuși debransați, poetaștri-mpovărați, activiști necultivați, tot felul de frați pătați, cohorte de-ncercânați, fane-fani decerebrați, sictiricios, kestii*. În afara acestor – deja – mărci Simona Popescu, tonice și tonifiante, vedem limpede, printre rânduri sau în infraroșu, mai toate regretele: „Am fost mândră întotdeauna de prietenii mei din tinerețe. Ne spuneam verde în față ce aveam de spus, pe teme de literatură sau de viață. Ne certam cu pasiune. Cearta asta avea o curățenie de flăcără. Acum nu ne mai certăm, nu ne mai spunem ce gândim cu adevărat, conjuncturile ne-au înmuiat (pe unii!), depărtarea și lipsa comunicării au erodat strălucirea aia nemişcată pe care o cream împreună [...] S-a cam spart gașca și s-a cam dus încrederea mea oarbă în ceea ce credeam până nu demult a fi o valoare incoruptibilă, cea a prieteniei.” E imposibil să nu ne amintim fiecare, cumva, gustul acestor evaporări tacite. Amărui și totodată candid, aprig și simultan inert.

Pe care parcă îl drege un pic poemul, așa de confient, al lui Anton Jurebie, la doar câteva file distanță: „prietenii mei de la craiova/de la caracal/prietenii de la pitești/&bucurești. prieteni nevăzuți./Ce inimi de piatră trebuie să aveți./ borne kilometrice ale bucuriei mele/pe care numele meu stă/alături de numele voastre./piatră pe piatră pun în sufletul meu/Am în buzunar 29,99 arginți./de sărutul meu să nu vă temeți.”

O nouă istorie a literaturii române?

Citind nr. 7 al revistei **VATRA**, cu un sumar substanțial, devenim, vrând-nevrând, melancolici. Și aceasta pentru că în grupajul *Keith Hitchins și istoria românilor*, dedicat eminentului profesor american, este la un moment dat evocat un proiect intelectual, „acum abandonat”, a cărui realizare ar echivala cu un veritabil eveniment. Despre ce este vorba? „Acum câțiva ani – răspunde Keith Hitchins întrebării puse de Nicoleta Sălcudeanu –

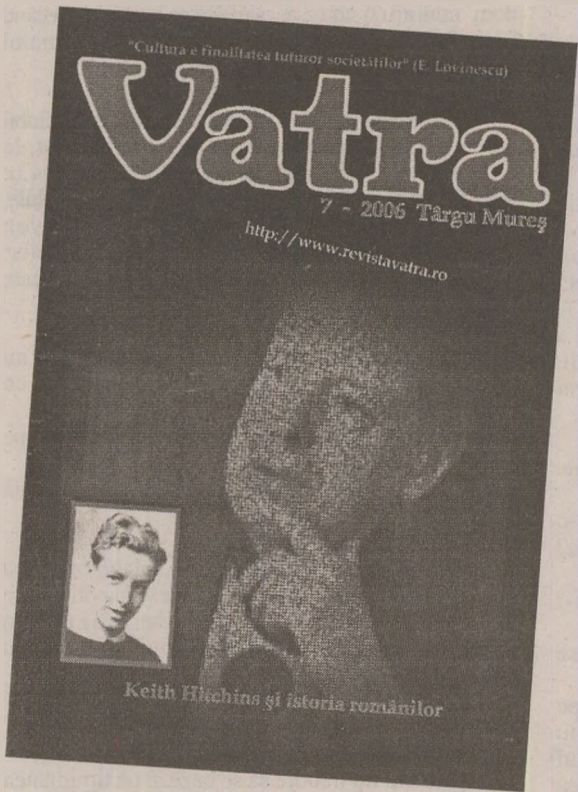
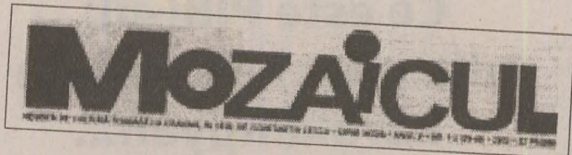
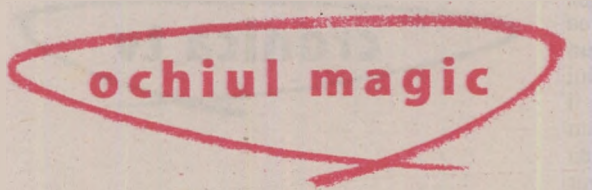
Virgil Nemoianu și cu mine am planuit să alcătui o istorie a literaturii române de la începuturi până în prezent, pentru un public vorbitor de limbă engleză. Potrivit diviziunii muncii pe care am schițat-o, Virgil ar fi avut responsabilitatea curentelor literare și scriitorilor secolelor al XIX-lea și al XX-lea, unde agerul său instinct critic și estetic ar fi fost indispensabil. Mi-ar fi revenit sarcina de a scrie capitolele dedicate literaturii române vechi, dinspre începuturile romantismului din zorile secolului nouăsprezece și să asigur fundalul social și politic pentru celelalte capitole”; „Principalul motiv al neglijării istoriei noastre a fost angajarea în alte proiecte. Mi-ar plăcea să reluăm colaborarea; trei capitole privind literatura română veche sunt deja scrise (și au nevoie de revizuire). Interesul unui editor pentru carte ne-ar putea convinge să ne întoarcem la ea”. Aviz amatorilor! Nu de proiecte ducem lipsă, ci de sprijinul concret pentru materializarea lor.

Ieșim din pasa melancolică parcurgând cronicile literare din *Vatra*, semnate de trei excelenți critici tineri (Nicoleta Cliveț, Sanda Cordoș, Andrei Terian), precum și rubricile, ca de obicei pline de nerv(i), ținute de Alexandru Mușina (*Paralele inegale*) și Liviu Ioan Stoiciu (*Crispări*).

O greșeală ireparabilă

Revista **CUVÂNTUL** nr. 87/2006 cuprinde un „dossier” pe tema memoriei și uitării care merită citit cu atenție și păstrat, întrucât rezumă, printre altele, o dramă a conștiinței publice românești: uitarea grotesc-surzătoare a trecutului comunist. Parcurgem cu interes (și emoție) articolele: *O școală a memoriei: Școala de vară de la Sighet (10-17 iulie 2006)* de Ioana Boca, *Mnemotehnica lui Paul Goma* de Ovidiu Verdeș, *Uitarea vie de Gheorghe Craciun*, *Uitarea care ne unește* de Smaranda Vultur, *Memorie și discurs identitar* de Alexandru Zub, *Orașul amintirii negre* de Romulus Rusan, *Nu avem voie să știm* de Filip-Lucian Iorga, *Reflecții pe marginea unui pelerinaj la Sighet* de Andrei Oișteanu, *Arhivele uitării* de Daniel Barbu, *Istorie recentă și memorie colectivă: note pe marginea lui „Decembrie 1989”* de Catalin Augustin Stoica și John F. Ely. Foarte impresionant și memorabil (pentru a fi și noi în temă) este editorialul lui Mircea Martin, *Memorie și ratare*, în care susține, cu fermitate și eleganță (combinație de însușiri rar întâlnită în presa noastră de azi), că *nevizitarea* de către Ion Iliescu, Elie Wiesel și Michael Guest, în iulie 2002, când cei trei oameni importanți se aflau la Sighet, a *Memorialului Victimelor Comunismului* de la Sighet rămâne o greșeală ireparabilă.

Cronicar

Revista România Literară

Data de apariție: în fiecare vineri a săptămânii

Date tehnice de contact:

Revista editată de S.C Satiricon SRL
CUI: R18006758 - J40/16647/2005

Abonamente:

1 an: 113 RON
1/2 an: 57 RON
1/4 an: 29 RON

Cont RON RO08BRDE445SV50236294450
BRD-SUC. DOROBANȚI

Pentru instituții bugetare
RO41TREZ7015069XXX006155
TREZORERIE SECTOR 1

DIFUZARE: Adrian Bucur tel.0747.497.950
e-mail: adrian.bucur@satiricon.ro
PUBLICITATE: Laura Rădulescu
tel.0747.497.943,
e-mail: laura.radulescu@satiricon.ro

Abonamente în străinătate:

1 an: 110 EUR

Pentru abonamente în străinătate:
Cont EUR : RO93BRDE445SV50236534450
BRD - SUC. DOROBANȚI

Preț: 2,5 RON